

Resmi Gazete Tarihi 06/01/1961
Resmi Gazete No 10700
Kanun No 193

GELİR VERGİSİ KANUNU

BİRİNCİ KISIM Mükellefiyet

BİRİNCİ BÖLÜM Verginin mevzuu

Mevzu

Madde 1 – (4783 sayılı Kanununun 1 inci maddesiyle değişen madde Yürürlük; 01.01.2003 tarihinden geçerli olmak üzere 09.01.2003)Gerçek kişilerin gelirleri gelir vergisine tâbidir. Gelir bir gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarıdır. (*)

(*) (4783 Sayılı Kanununun 1 inci maddesiyle değişmeden önceki şekli)

(4369 sayılı Kanununun 24 üncü maddesiyle değişen madde Yürürlük; 1.1.1999) Gerçek kişilerin gelirleri, gelir vergisine tabidir.

Gelir, bir gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği, tasarruf veya harcamasına kaynak teşkil eden her türlü kazanç ve iratların safi tutarıdır. (**)

(Bkz. Geçici 56 ncı madde).

(**) (Değişmeden önceki şekli) Mevzu:

Madde 1 – Gerçek kişilerin gelirleri (Gelir Vergisi)ne tabidir. Gelir, bir gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarıdır.

Gelirin unsurları

Madde 2 – (4783 sayılı Kanununun 2 inci maddesiyle değişen madde Yürürlük; 01.01.2003 tarihinden geçerli olmak üzere 09.01.2003)Gelire giren kazanç ve iratlar şunlardır :

1. Ticarî kazançlar,
2. Ziraî kazançlar,
3. Ücretler,
4. Serbest meslek kazançları,
5. Gayrimenkul sermaye iratları,
6. Menkul sermaye iratları,
7. Diğer kazanç ve iratlar.

Bu Kanunda aksine hüküm olmadıkça, yukarıda yazılı kazanç ve iratlar gelirin tespitinde gerçek ve safi miktarları ile nazara alınır. (*)

(*)(4783 Sayılı Kanununun 2 inci maddesiyle değişmeden önceki şekli):

(4369 sayılı Kanununun 25 inci maddesiyle değişen madde Yürürlük; 1.1.1999) Gelire giren kazanç ve iratlar şunlardır:

1. Ticari kazançlar;
2. Ziraî kazançlar;
3. Ücretler;
4. Serbest meslek kazançları;
5. Gayrimenkul sermaye iratları;
6. Menkul sermaye iratları;
7. Kaynağı ne olursa olsun diğer her türlü kazanç ve iratlar.

Bu Kanunda aksine hüküm olmadıkça, yukarıda yazılı kazanç ve iratlar gelirin tespitinde gerçek ve safi miktarları ile nazara alınır. (**)

(**) (Değişmeden önceki şekli) Gelirin unsurları:

Madde 2 – Gelire giren kazanç ve iratlar ınlarıdır:

1. Ticari kazançlar;
2. Ziraî kazançlar;

3. Ücretler;
 4. Serbest meslek kazançları;
 5. Gayrimenkul sermaye iratları;
 6. Menkul sermaye iratları;
 7. Sair kazanç ve iratlar;
- Bu Kanunda aksine hüküm olmadıkça, yukarıda yazılı kazanç ve iratlar gelirin tesbitinde gerçek ve safi miktarları ile nazara alınır. (2454 sayılı Kanunun 1'inci maddesiyle fıkra kaldırılmıştır).

İKİNCİ BÖLÜM Tam mükellefiyet

Mükellefler

Madde 3 – Aşağıda yazılı gerçek kişiler Türkiye içinde ve dışında elde ettikleri kazanç ve iratların tamamı üzerinden vergilendirilirler:

1. Türkiye'de yerleşmiş olanlar;
2. (202 sayılı Kanunun 1'inci maddesiyle değişen bent) Resmi daire ve müesseselere veya merkezi Türkiye'de bulunan teşekkül ve teşebbüslere bağlı olup adı geçen daire, müessese, teşekkül ve teşebbüslerin işleri dolayısıyla yabancı memleketlerde oturan Türk vatandaşları (Bu gibilerden, buldukları memleketlerde elde ettikleri kazanç ve iratları dolayısıyla Gelir Vergisi'ne veya benzeri bir vergiye tabi tutulmuş bulunanlar, mezkur kazanç ve iratları üzerinden ayrıca vergilendirilmezler.)

Türkiye'de yerleşme

Madde 4 – Aşağıda yazılı kimseler Türkiye'de yerleşmiş sayılır:

1. İkametgahı Türkiye'de bulunanlar (İkametgah, Kanunu Medenin 19'uncu ve müteakip maddelerinde yazılı olan yerlerdir);
2. (202 sayılı Kanunun 2'nci maddesiyle değişen bent) Bir takvim yılı içinde Türkiye'de devamlı olarak altı aydan fazla oturanlar (Geçici ayrılmalar Türkiye'de oturma süresini kesmez.)

Türkiye'de Yerleşme Sayılmayan Haller

Madde 5 – Aşağıda yazılı yabancılar memlekette altı aydan fazla kalsalar dahi, Türkiye'de yerleşmiş sayılmazlar:

1. Belli ve geçici görev veya iş için Türkiye'ye gelen iş, ilim ve fen adamları, uzmanlar, memurlar, basın ve yayın muhabirleri ve durumları bunlara benzeyen diğer kimselerle tahsil veya tedavi veya istirahat veya seyahat maksadıyla gelenler;
2. Tutukluluk, hükümlülük veya hastalık gibi elde olmayan sebeplerle Türkiye'de alıkonulmuş veya kalmış olanlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM Dar mükellefiyet

Mükellefler ve Mevzu

Madde 6 – (2361 sayılı Kanunun 2'nci maddesiyle değişen madde) Türkiye'de yerleşmiş olmayan gerçek kişiler sadece Türkiye'de elde ettikleri kazanç ve iratlar üzerinden vergilendirilirler.

Kazanç Veya İradın Türkiye'de Elde Edilmesi

Madde 7 – (1137 sayılı Kanunun 1'inci maddesiyle değişen bent) Dar mükellefiyete tabi kimseler bakımından kazanç ve iradın Türkiye'de elde edildiği aşağıdaki şartlara göre tayin olunur:

1. **(2574 sayılı Kanunun 1'inci maddesiyle değişen bent)** Ticari kazançlarda; kazanç sahibinin Türkiye'de işyerinin olması veya daimi temsilci bulundurması ve kazancın bu yerlerde veya bu temsilciler vasıtasıyla sağlanması (Bu şartları haiz olsalar dahi iş merkezi Türkiye'de bulunmayanlardan, ihraç edilmek üzere Türkiye'de satın aldıkları veya imal ettikleri malları Türkiye'de satmaksızın yabancı memleketlere gönderenlerin bu işlerden doğan kazançları Türkiye'de elde edilmiş sayılmaz.

Türkiye'de satmaktan maksat, alıcı veya satıcının veya her ikisinin Türkiye'de olması veya satış aktinin Türkiye'de yapılmış olmasıdır. İş merkezinden maksat ise, iş bakımından muamelelerin bilfiil toplandığı ve idare edildiği merkezdir.

2. Zirai kazançlarda: Zirai faaliyetlerin Türkiye'de icra edilmesi;

3. Ücretlerde:

a) Hizmetin Türkiye'de ifa edilmiş veya edilmekte olması veya Türkiye'de değerlendirilmesi;

b) **(2361 sayılı Kanunun 3'üncü maddesiyle değişen fıkr)** Türkiye'de kain müesseselerin idare meclisi başkan ve üyelerine, denetçilerine tasfiye memurlarına ait huzur hakkı, aidat, ikramiye ve benzerlerinin Türkiye'de değerlendirilmesi;

4. Serbest meslek kazançlarında: Serbest meslek faaliyetlerinin Türkiye'de icra edilmesi veya Türkiye'de değerlendirilmesi;

5. Gayrimenkul sermaye iratlarında: Gayrimenkulün Türkiye'de bulunması ve bu mahiyetteki mal ve hakların Türkiye'de kullanılması veya Türkiye'de değerlendirilmesi;

6. Menkul sermaye iratlarında: Sermayenin Türkiye'de yatırılmış olması;

7. **(4369 sayılı Kanunun 81/C-1 inci maddesiyle değişen ibare Yürürlük; 1.1.1999)** Diğer kazanç ve iratlarda:(*)

Bu kazanç veya iratları doğuran işin veya muamelenin Türkiye'de ifa edilmesi veya Türkiye'de değerlendirilmesi;

Bu maddenin 3'üncü, 4'üncü, 5'inci ve 7'inci bentlerinde sözü edilen değerlendirmeden maksat, ödemenin Türkiye'de yapılması veya ödeme yabancı memlekette yapılmışsa, Türkiye'de ödeyenin veya nam ve hesabına ödeme yapılanın hesaplarına intikal ettirilmesi veya kârından ayrılmasıdır.

(*) (Değişmeden önceki ibare) Sair kazanç ve iratlarda:

İşyeri ve Daimi Temsilci

Madde 8 – 7'nci maddenin 1 numaralı bendinde yazılı iş yeri, Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre tayin olunur.

Aynı maddede yazılı daimi temsilci, bir hizmet veya vekalet akdi ile temsil edilene bağlı olup, onun nam ve hesabına muayyen veya gayrimuayyen bir müddetle veya müteaddit ticari muameleler ifasına yetkili bulunan kimsedir.

Aşağıda yazılı kimseler, başkaca şartlar aranmaksızın temsil edilenin daimi temsilcisi sayılırlar.

1. Ticari mümessiller, tüccar vekilleri ve memurları ile Ticaret Kanunu'nun hükümlerine göre acenta durumunda bulunanlar;

2. **(202 sayılı Kanunun 4'üncü maddesiyle değişen bent)** Temsil edilene ait reklam giderleri hariç olmak üzere, giderleri devamlı olarak kısmen veya tamamen temsil edilen tarafından ödenenler;

3. Mağaza veya depolarında temsil edilen hesabına konsinyasyon suretiyle satmak üzere devamlı olarak mal bulunduranlar.

Bir kimsenin birkaç kişiyi aynı zamanda temsil etmesi, daimi temsilcilik vasfını değiştirmez.

İKİNCİ KISIM Muaflık ve istisnalar

BİRİNCİ BÖLÜM Esnaf muaflığı

Vergiden Muaf Esnaf

Madde 9 – (4369 sayılı Kanunun 26 ncı maddesiyle değişen fıkra Yürürlük; 1.1.1999) Ticaret ve sanat erbabından aşağıda yazılı şekil ve suretle çalışanlar gelir vergisinden muafır. (*)

1. Motorlu nakil vasıtaları kullanmamak şartı ile gezici olarak veya bir iş yeri açmaksızın perakende ticaret ile iştigal edenler **(4369 sayılı Kanunun 26 ncı maddesiyle değişen parantez içi hüküm Yürürlük; 1.1.1999)** (Giyim eşyalarıyla zati ve süs eşyaları, değeri yüksek olan ev eşyaları ile pazar takibi suretiyle gıda, bakkaliye ve temizlik maddelerini ve sabit iş yerlerinin önünde sergi açmak suretiyle o iş yerlerinde satışı yapılan aynı neviden malları satanlar hariç) ;(**)

2. Bir iş yeri açmaksızın gezici olarak ve doğrudan doğruya müstehlike iş yapan hallaç, kalaycı, lehimci, musluk tamircisi, çilingir, ayakkabı tamircisi, kundura boyacısı, berber, nalbant, fotoğrafçı, odun ve kömür kırıcısı, çamaşır yıkayıcısı ve hamallar gibi küçük sanat erbabı;

3. Köylerde gezici olarak her türlü sanat işleri ile uğraşanlar ile aynı yerlerde aynı işleri bir iş yeri açmak suretiyle yapanlardan 47'nci maddede yazılı şartları haiz bulunanlar (51'inci madde şümülüne girenler bu muafiyetten faydalanamazlar);

4. Nehir, göl ve denizlerde ve su geçitlerinde toplamı 50 rüsum tonilatoya (50 rüsum tonilato dahil) kadar makinesiz veya motorsuz nakil vasıtaları işletenler; hayvanla veya bir adet hayvan arabası ile nakliyecilik yapanlar (Bu bentte yazılı ölçüler, birlikte yaşayan eşlerle velayet altındaki çocuklar hakkında veya ortaklık halindeki işletmelerde, bu kimselerin veya ortaklığın işlettiği vasıtalar toplu olarak nazara alınmak suretiyle tespit edilir);

5. Ziraat işlerinde kullandıkları hayvan, hayvan arabası, motor, traktör gibi vasıtalar veya sandallarla nakliyeciliği mutat hale getirmeksizin ara sıra ücret karşılığında eşya ve insan taşıyan çiftçiler;

6. Hariçten işçi almamak, muharrik kuvvet kullanmamak kayıt ve şartı ile oturdukları evlerde imal ettikleri havlu, örtü, çarşaf, çorap, halı, kilim, dokuma mamülleri, örgü, dantel, her nevi nakış işlerini ve her nevi turistik eşya, hasır, sepet, süpürge, paspas, fırça, yapma çiçek, ip ve organları dükkân açmaksızın satanlardan 47'nci maddenin 1 ve 3 numaralı bentlerinde yazılı şartları haiz bulunanlar;

7. Yukarıdaki 1-6 numaralı bentlerde sözü edilen işlere benzerlik gösterdikleri, Danıştay'ın muvafık mütalaası üzerine, Maliye Bakanlığınca kabul ve ilan olunan ticaret ve sanat işleri ile iştigal edenler.

(4369 sayılı Kanununun 26'ncı maddesiyle fıkra yürürlükten kaldırılmıştır. Yürürlük; 1.1.1999)(*)

Ticari, zirai veya mesleki kazancı dolayısı ile gerçek usulde Gelir Vergisine tabi olanlar ile yukarıda sayılan işleri Gelir ve Kurumlar Vergisi mükelleflerine devamlılık ve bağlılık arz edecek şekilde yapanlar esnaf muafliğından faydalanamazlar.

(4444 sayılı Kanununun 14/A maddesiyle kaldırılmıştır Yürürlük; 14.8.1999)(*)

(4369 sayılı Kanununun 26'ncı maddesiyle eklenen fıkra Yürürlük; 1.1.1999) Esnaf muafliğından faydalananlar faaliyetleri ile ilgili olarak satın aldıkları mallara ve giderlerine ilişkin, gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinden aldıkları belgeleri saklamak zorundadırlar. **(4444 sayılı Kanununun 14/A maddesiyle kaldırılmıştır Yürürlük; 14.8.1999)(**)**

(4369 sayılı Kanununun 26'ncı maddesiyle değişen fıkra Yürürlük; 1.1.1999) Bir işyeri açmaksızın münhasıran gezici olarak; milli piyango bileti satanlar ile 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna göre gerçek ve tüzel kişilerin mallarını iş akdi ile bağlı olmaksızın bunlar adına kapı kapı dolaşmak suretiyle tüketiciye satanlar yukarıdaki şartlarla sınırlı olmaksızın gelir vergisinden muafdir. (***)

(3946 sayılı Kanununun 6'ncı maddesiyle eklenen fıkra Yürürlük; 1.1.1994) Bu muaflığın, 94 üncü madde uyarınca tevkif suretiyle kesilen vergiye şümulü yoktur.

(*) Madde 9 – (Değişmeden önceki şekli)(2361 sayılı Kanununun 4'üncü maddesiyle değişen madde) Ticaret ve sanat erbabından aşağıda yazılı şekil ve suretle çalışan ve yıllık alış, satış veya hasılat tutarları 48'inci maddede yazılı hadlerin yarısını aşmayanlar Gelir Vergisinden muafdir.

(**) (Parantez içi hükmün değişmeden önceki şekli) (halı, kilim, battaniye, mensucat, trikotaj, saat, kıymetli maden ve madeni eşyalar gibi değeri yüksek olan maddeleri perakende olarak satanlarla, giyilecek eşya, gıda ve her türlü bakkaliye maddelerinin pazar takibi suretiyle satışını mutat meslek haline getirenler hariç);

(*) (Kaldırılmadan önceki *ekli) Yukarıda 1-7 numaralı bentlerde sözü edilen işleri yapanlardan 48'inci maddede yazılı hadlerin (alış, satış tutarları ve hasılat hadleri) iki katını aşanlar gerçek usulde vergilendirilirler.

(*) (Kaldırılmadan önceki şekli) 4369 sayılı Kanununun 26'ncı maddesiyle eklenen fıkra Yürürlük; 1.1.1999) Esnaf muaflığı şartlarını topluca taşıyanlar bu muaflıktan yararlanabilmek için ilgili esnaf odasına kayıt olmak ve durumlarını tevsik etmek suretiyle belediyeden "Esnaf Muaflığı Belgesi" almak zorundadırlar. Belediyelerce esnaf muaflığı belgesi bir takvim yılı için verilir. Esnaf muaflığı belgesinin şekil ve muhtevasını tayin ve tespiti ve uygulamaya ilişkin usulleri belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.

(**) (Kaldırılmadan önceki şekli) Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre yoklamaya yetkililer veya yoklamaya yetkililerle birlikte belediye zabıtalardanca müştereken yapılan denetimlerde, vergiden muaf esnafın bir takvim yılı içinde bir defa mal alış ve giderlerine ilişkin belgeleri yanında bulundurmadığının veya bulunduğu belgenin satışını yaptığı mal ve hizmetle ilişkisinin olmadığı tespitinde, "Esnaf Muaflığı Belgesi" iptal edilir. Belgesi iptal edilenlerden muaflik şartlarını taşıyanlar, aynı faaliyete devam etmek istemeleri halinde yeniden belge almak zorundadırlar.

(***) (Değişmeden önceki şekli) (3946 sayılı Kanununun 6'ncı maddesiyle değişen fıkra Yürürlük; 1.1.1994) Bir işyeri açmaksızın münhasıran gezici olarak milli piyango bileti satanlar, yukarıdaki şartlarla sınırlı olmaksızın gelir vergisinden muafdir.

İKİNCİ BÖLÜM

Vergiden muaf çiftçiler

Madde 10 – (4369 sayılı Kanununun 82/3-a maddesiyle kaldırılmıştır. Geçerlilik; 1.1.1998 Yürürlük: 29.7.1998)(*)

Küçük çiftçi muaflığı:

(*) Madde 10 – (Kaldırılmadan önceki şekli) Küçük çiftçi Gelir Vergisinden muafdir.

Çiftçilerin bu vergi karşısında küçük çiftçi olup olmadıkları 12 nci ve 13 üncü maddelerde yazılı işletme büyüklüğüne ve yıllık satış tutarı esaslarına göre tayin olunur. Bu şartlardan herhangi birini haiz bulunmayanlar küçük çiftçi muafliğinden faydalanamazlar.

(202 sayılı Kanununun 6 ncı maddesiyle değişen fıkra, Fıkra 6 paragraftan oluşmaktadır.) Aile reisi beyanına tabi zirai gelirlerde işletme büyüklüğü ve yıllık satış tutarları; aile reisi, eş ve küçük çocuklar için toplu olarak nazara alınır.

Ortaklıklarda küçük çiftçi muaflığı, ortaklığın işletme büyüklüğü ve yıllık satış tutarı ölçülerine göre tayin edilir. Ortaklığın birden fazla işletmeye taalluk etmesi veya işletmelerin ayrı ayrı mahallerde bulunması durumu değiştirmez.

52 nci maddede yazılı tek işletmelerde işletme birden fazla ortaklıklara ait olsa bile muaflik ölçüleri bu ortaklıklara ait işletme büyüklüğü ve yıllık satış tutarları toplanmak suretiyle nazara alınır.

Her biri 12 ve 13 üncü maddelerde yazılı ölçülerin altında kalan birden fazla zirai işletmede ayrı ayrı şahıslarla ortaklığı bulunanların işletme büyüklüğü ve satış ölçülerinin tespitinde ortaklık payları toplamı nazara alınır.

Gerek şahsi işletmesi gerek dahil bulunduğu ortaklıklar müstakilen muaflıktan faydalandığı halde, kendisine ait işletmenin ve ortaklıklardaki paylarının toplamı muaflik ölçülerini aşan çiftçiler muaflıktan faydalanamazlar. Payları toplamı muaflik ölçülerini aşmayan diğer ortakların muaflikları devam eder.

(2454 sayılı Kanununun 2 nci maddesiyle değişen şekli) Yarırcılık ortaklık sayılır.

Vergiden Muaf Çiftçiler

Madde 11 – (4369 sayılı Kanununun 82/3-a maddesiyle kaldırılmıştır. Geçerlilik; 1.1.1998 Yürürlük: 29.7.1998)(*)

Küçük çiftçi muafliğinin hududu:

(*) Madde 11 – (Kaldırılmadan önceki şekli) (202 sayılı Kanununun 7 nci maddesiyle değişen madde) Küçük çiftçi muafliği zirai kazançlara münhasırdır. Bu muaflikten faydalananlar, diğer kazanç ve iratları üzerinden bu kanun hükümleri gereğince vergiye tabi tutulurlar.

(2454 sayılı Kanununun 3 üncü maddesiyle değişen fıkra) Ticari veya mesleki kazançları dolayısıyla gerçek usulde Gelir Vergisine tabi olanlardan zirai faaliyette bulunanlar ile bir biçerdövere veya benzeri mahiyetteki bir motorlu araca veya birden fazla traktöre sahip olan çiftçiler küçük çiftçi muafliğinden faydalanamazlar.

(2361 sayılı Kanununun 6 ncı maddesiyle eklenen fıkra) Küçük çiftçi muafliğinin, bu Kanununun 94 üncü maddesi uyarınca tevkif suretiyle ödenecek vergiye şümulü yoktur.

Vergiden Muaf Çiftçiler

Madde 12 – (4369 sayılı Kanununun 82/3-a maddesiyle kaldırılmıştır. Geçerlilik; 1.1.1998 Yürürlük: 29.7.1998)(*)

İşletme büyüklüğü ölçüsü:

(*) Madde 12 – (Kaldırılmadan önceki şekli) (2454 sayılı Kanununun 4 üncü maddesiyle değişen madde) Küçük çiftçi muafliğini tayin bakımından bir takvim yılı içinde nazara alınacak işletme büyüklüğü ölçüleri şunlardır:

(87/11986 sayılı B.K.K. ile belirlenen ölçüler parantez içinde siyah ile yazılmıştır.)

1'inci grup: Hububat ziraatında ekili arazinin yüzölçümü toplamı 310 (610) dönüm;

2'nci grup: Bakliyat, afyon, susam, keten, kendir ziraatında ekili arazinin yüzölçümü toplamı 140 (210) dönüm;

3'üncü grup: Ayçiçeği ziraatında ekili arazinin yüzölçümü toplamı 130 (500) dönüm;

4'üncü grup: Pamuk ziraatında ekili arazinin yüzölçümü toplamı 50 (200) dönüm;

5'inci grup: Çeltik ziraatında ekili arazinin yüzölçümü toplamı 40 (115) dönüm;

6'ncı grup: Pancar ziraatında ekili arazinin yüzölçümü toplamı 50 (150) dönüm;

7'nci grup: Patates, soğan, sarmısak ziraatında ekili arazinin yüzölçümü toplamı 40 (125) dönüm;

8'inci grup: Çay ziraatında ekili arazinin yüzölçümü toplamı 20 (20) dönüm (Mahsul verebilecek hale gelmeyenler hariç);

9'uncu grup: Tütün ziraatında ekili arazinin yüzölçümü toplamı 50 (200) dönüm;

10'uncu grup: Sebze ziraatında ekili arazinin yüzölçümü toplamı 40 (150) dönüm;

11'inci grup: Sera ziraatında ekili arazinin yüzölçümü toplamı 1,5 (5) dönüm;

12'nci grup: Kavun ve karpuz ziraatında ekili arazinin yüzölçümü toplamı 50 (135) dönüm;

13'üncü grup: Meyve verebilecek hale gelmiş fındık ziraatında ekili arazinin yüzölçümü toplamı 60 (220) dönüm;

14'üncü grup: Meyve verebilecek hale gelmiş bağ ve incir ziraatında ekili arazinin yüzölçümü toplamı 80 (170) dönüm;

15'inci grup: Meyve verebilecek hale gelmiş antep fıstığında 750 (750) ağaç;

16'ncı grup: Meyve verebilecek hale gelmiş zeytinliklerde 1200 (1200) ağaç;

17'nci grup: Meyve verebilecek hale gelmiş narenciyede 475 (475) ağaç;

18'inci grup: Meyve verebilecek hale gelmiş elmada 700 (700) ağaç;

19'uncu grup: Muz ziraatında ekili arazinin yüzölçümü toplamı 3 (3) dönüm;

20'nci grup: Meyve verebilecek hale gelmiş kaysıda 750 (750) ağaç;

21'inci grup: Meyve verebilecek hale gelmiş armut, kiraz, vişne, şeftalide 700 (700) ağaç;

22'nci grup: Diğer meyve ve ürün ziraatında ekili arazinin yüzölçümü toplamı 50 (50) dönüm (Meyve ve ürün verebilecek hale gelmeyenler ile palamut hariç);

23'üncü grup: Büyükbaş hayvan sayısı 50 (80) adet (İş hayvanları ile iki yaşından küçük, büyükbaş hayvanlar hariç);

24'üncü grup: Küçükbaş hayvan sayısı 250 (315) adet (Bir yaşından küçük, küçükbaş hayvanlar ile kümes hayvanları hariç);

Bakanlar Kurulu, Zirai Kazançlar Merkez Komisyonunun teklifi üzerine, bu ölçüleri gerekli gördüğü bölgeler için bir yıl uygulanmış olmak kaydıyla arazi ve ürün türlerine göre (3393 sayılı Kanununun 10 uncu maddesiyle değişen miktar) on katın aşmamak üzere artırmak veya azaltmak suretiyle yeniden tespiti yetkilidir. Bu şekilde tespit olunan ölçüler, Resmi Gazete'de yayımlandığı tarihi takip eden takvim yılı başından itibaren yürürlüğe girer.

Yukarıda yazılı ziraat gruplarının birkaç tanesinin içine giren zirai faaliyetlerin bir arada yapılması halinde, en fazla iki gruba ait işletme büyüklükleri, bu gruplar için tespit olunan hadlerin yarısını aşmadığı takdirde muaflik devam eder.

Yukarıda zikredilen, meyveli meyvesiz ağaçlarda meyve ve ürün verebilecek hale gelme durumu başlangıcı, Tarım ve Orman Bakanlığı ile Maliye Bakanlığınca müştereken tespit olunur.

Vergiden Muaf Çiftçiler

Madde 13 – (4369 sayılı Kanununun 82/3-a maddesiyle kaldırılmıştır. Geçerlilik; 1.1.1998 Yürürlük: 29.7.1998)(*)

Satış tutarı ölçüsü:

(*) Madde 13 – (Kaldırılmadan önceki şekli) (3380 sayılı Kanununun 2 nci maddesiyle değişen fıkra) Küçük çiftçi muafliğinden faydalanabilmek için zirai mahsullerin bir takvim yılı içindeki satış bedelleri tutarının (3946 sayılı Kanununun 26'ncı maddesiyle belirlenen miktar Yürürlük : 30.12.1993 Geçerlilik; 31.12.1993) 60.000.000 lirayı (G.T. 200 864.000.000, Geçerlilik: 1.1.1996) geçmemesi şarttır.

Arazi üzerinde yapılmayan zirai faaliyetler ile kara ve su avcılığında ve 12'nci maddede işletme büyüklüğü ölçüsü gösterilmeyen zirai faaliyetlerde muaflik, yalnız yıllık satış tutarı ölçüsüne göre tayin olunur.

Vergiden Muaf Çiftçiler

Madde 14 – (4369 sayılı Kanunun 82/3-a maddesiyle kaldırılmıştır. Geçerlilik; 1.1.1998 Yürürlük: 29.7.1998)(*)

Muafliktan mükellefliğe, mükelleflikten muafliğa geçiş:

(*) Madde 14 – (Kaldırılmadan önceki şekli) (2361 sayılı Kanunun 9 uncu maddesiyle değişen fıkra) 12 veya 13'üncü maddelerde yazılı hadleri aşan çiftçiler bu durumun meydana geldiği takvim yılı başından itibaren küçük çiftçi muafliğini kaybederler.

Bu suretle mükellefiyete girenler muafiyet şartlarının kalktığı tarihten itibaren keyfiyeti vergi dairesine bildirmeye ve mükellefiyetle ilgili ödevlerini Vergi Usul Kanunundaki esaslara göre yerine getirmeye mecburdurlar.

Mükellef durumunda iken muaflik şartlarını iktisap edenler müteakip vergilendirme dönemi başından itibaren küçük çiftçi muafliğından faydalanırlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM Diğer Muafliklar

Diplomat Muaflığı

Madde 15 – Yabancı devletlerin Türkiye'de bulunan elçi, maslahatgüzar ve konsolosları (Fahri konsoloslar hariç) ile elçilik ve konsolosluklara mensup olan ve o memleketin uyrukluğunda bulunan memurları, Türkiye'de resmi bir göreve memur edilenler bu sıfatlarından dolayı ve karşılıklı olmak şartıyla Gelir Vergisi'nden muafırlar.

Bu muaflığın menkul sermaye iradı üzerinden tevkif suretiyle alınan vergiye şümulü yoktur.

Ücret İstisnası

Madde 16 – Yabancı elçilik ve konsoloslukların 15'inci maddeye girmeyen memur ve hizmetlerinin yalnız bu işlerinden dolayı aldıkları ücretler karşılıklı olmak şartıyla Gelir Vergisi'nden istisna edilir.

Ücret İstisnası

Madde 17 – (4369 sayılı Kanunun 82/3-b maddesiyle kaldırılmıştır. Yürürlük; 29.7.1998)(*)

Göçmen ve mülteci muaflığı:

(*) (Kaldırılmadan önceki şekli) (2361 sayılı Kanunun 10'uncu maddesiyle değişen madde) İskan Kanunu hükümlerine göre göçmen ve mülteci sayılanlarla yerleştirilenlerin, mezkur Kanunda kazanç vergisi muaflığı için konulan kayıt, şart ve sürelerle bir takvim yılı içinde elde ettikleri kazanç ve iratların (3946 sayılı Kanunun 26'ncı maddesiyle belirlenen miktar Yürürlük : 30.12.1993 Geçerlilik; 31.12.1993) 2.800.000 lirası (200 G.T. 1997 yılı için 31.100.000) Gelir Vergisinden müstesnadır.

Bu istisnanın menkul sermaye iradı üzerinden alınacak verginin tevkif yolu ile kesilen kısmına şümulü yoktur.

Ücret İstisnası

Mükerrer Madde 17 – (2361 sayılı Kanunun 11'inci maddesiyle kaldırılmıştır.)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM Kazançlarda istisnalar

Serbest Meslek Kazançlarında

Madde 18 – (4444 sayılı Kanunun 4'üncü maddesiyle değişen fıkra, Yürürlük; 1.1.2000) Mükellefi, mütercim, heykeltıraş, hattat, ressam, bestekâr, bilgisayar progmcısı ve mucitlerin ve bunların kanuni mirasçılarının şiir, hikaye, roman, makale, bilimsel araştırma ve incelemeleri, bilgisayar yazılımı, röportaj, karikatür, fotoğraf, film, video band, radyo ve televizyon senaryo ve oyunu gibi eserlerini gazete, dergi, bilgisayar ve internet ortamı, radyo, televizyon ve videoda yayınlamak veya kitap, CD,

disket, resim, heykel ve nota halindeki eserleri ile ihtira beratlarını satmak veya bunlar üzerindeki mevcut haklarını devir ve temlik etmek veya kiralamak suretiyle elde ettikleri hasılat Gelir Vergisinden müstesnadır. (*)

Eserlerin neşir, temsil, icra ve teşhir gibi suretlerle değerlendirilmesi karşılığında alınan bedel ve ücretler istisnaya dahildir.

Yukarıda yazılı kazançların arızî olarak elde edilmesi istisna hükmünün uygulanmasına engel teşkil etmez.

Serbest meslek kazançları istisnasının, bu Kanununun 94 üncü maddesi uyarınca tevkif suretiyle ödenecek vergiye şümulü yoktur.

(*) Madde 18 – (Değişmeden önceki şekli) (3239 sayılı Kanununun 40'inci maddesiyle değişen madde) Müellif, mütercim, heykeltıraş, hattat, ressam, bestekâr ve mucitlerin ve bunların kanunî mirasçılarının şiir, hikâye, roman, makale, bilimsel araştırma ve incelemeleri, röportaj, karikatür, fotoğraf, film, video band, radyo ve televizyon senaryo ve oyunu gibi eserlerini gazete, dergi, radyo, televizyon ve videoda yayınlamak veya kitap, resim, heykel ve nota halindeki eserleri ile ihtira beratlarını satmak veya bunlar üzerindeki mevcut haklarını devir ve temlik etmek veya kiralamak suretiyle elde ettikleri hasılat Gelir Vergisinden müstesnadır.

PTT Acentalarında Kazanç İstisnası

Mükerrer Madde 18 – (3418 sayılı Kanununun 23'üncü maddesiyle eklenen madde) PTT acentalığı faaliyetinden elde edilen kazançlar, gelir vergisinden müstesnadır. Bu kazanç istisnasının, bu kanununun 94' üncü maddesi uyarınca tevkif suretiyle ödenecek vergiye şümulü yoktur.

Ticarî ve ziraî kazançlarda yatırım indirimi istisnası (1)

Madde 19 – (4842 sayılı Kanununun 1'inci maddesiyle değişen madde Yürürlük; 24.04.2003)1. Dar mükellefiyete tâbi olanlar dahil, ticarî veya ziraî kazançları bilanço esasına göre tespit edilen vergiye tâbi mükellefler (adı ortaklıklar, kollektif ve adi komandit şirketler ile kurumlar vergisi mükellefleri dahil) faaliyetlerinde kullanmak üzere satın aldıkları veya imal ettikleri amortismanına tâbi iktisadî kıymetlerin maliyet bedellerinin % 40'ını vergi matrahlarının tespitinde ilgili kazançlarından yatırım indirimi istisnası olarak indirim konusu yaparlar.

Petrol Kanunu ve Maden Kanununa göre yürütülen arama ve sondaj faaliyetleri için yapılan ve aktifleştirilen harcamalar yatırım indirimi istisnası uygulamasından yararlanır.

2. (5024 Sayılı Kanununun 6'ncü maddesiyle değişen fıkra: Yürürlük;01.01.2004) Yatırım indirimi istisnası uygulamasına, istisnaya konu iktisadî kıymete ilişkin harcamaların yapıldığı yılda başlanır ve indirilecek tutara ulaşıncaya kadar devam olunur.

Yatırım harcamalarının yapıldığı yıla ilişkin vergi matrahının tespitinde, kazancın yetersiz olması nedeniyle dikkate alınamayan istisna tutarı, izleyen dönemlerde, bu dönemlerde Devlet İstatistik Enstitüsü Toptan Eşya Fiyatları Genel Endeksinde meydana gelen artış oranında artırılarak dikkate alınır.(3)

3. (5024 Sayılı Kanununun 6'ncü maddesiyle değişen fıkra: Yürürlük;01.01.2004) Enflasyon düzeltilmesi uygulanan dönemlerde, yatırım indirimi istisnası tutarının hesaplanmasında amortismanına tâbi iktisadî kıymetin aktife alındığı hesap dönemi sonundaki düzeltilmiş değeri esas alınır.

Ancak iktisadî kıymetin aktife alındığı hesap döneminden önceki hesap dönemlerinde gerçekleşen harcamalar, gerçekleştirildikleri dönem sonundaki düzeltilmiş değerleri ile dikkate alınır. İzleyen dönemlerde enflasyon düzeltilmesi nedeniyle bu harcamalardan kaynaklanan farklar üzerinden yatırım indirimi istisnası hesaplanmaz.(4)

4. Aşağıda belirtilen iktisadî kıymetler ile ilgili olarak yatırım indirimi hesaplanmaz.

- Bedeli 6.000 Yeni Türk Lirasından az olan iktisadî kıymetler (iktisadî ve teknik bakımdan bütünlük arz eden iktisadî kıymetler haddin aşılp aşılmadığının tespitinde bir bütün olarak dikkate alınır.).

- Yurt içinde veya dışında daha önce kullanılmış olan iktisadî kıymetler (yüzer havuzlar ile oniki yaşından küçük gemiler hariç).

- **(5228 Sayılı Kanunun 59/3-a maddesiyle değişen ibare. Yürürlük; 31.07.2004)** Gayri maddî haklar ile ekonomik ömrü 5 yıldan daha kısa olan özel maliyet bedelleri **(5)**(yatırım indiriminden yararlanan iktisadî kıymetlerin kullanılabilmesi için gerekli olan bilgisayar programları hariç).

- Mal ve hizmet üretimi ile doğrudan ilgili olmayan; alet, edevat, mefruşat ve büro demirbaşları.

- Bedelsiz olarak iktisap edilen iktisadî kıymetler.

- Satın alma suretiyle iktisap edilen veya inşa edilen binalar (mal ve hizmet üretim yeri olarak kullanılmak üzere inşa edilenler hariç).

- Arazi veya arsalar.

- Binek otomobili ve benzeri kara taşıtları, yat, kotra, tekne ve benzeri motorlu deniz araçları ile uçak ve helikopter gibi hava taşıtları (işletmenin esas faaliyet konusu ile ilgili olanlar hariç).

- Yurt dışındaki yatırımlarda kullanılmak üzere alınan iktisadî kıymetler.

5. Yatırım indirimi istisnasına konu iktisadî kıymetleri aktife alındıkları tarihten itibaren iki yıl içinde elden çıkararak mükellefler, bu iktisadî kıymetlerle ilgili olarak yatırım indirimi istisnası uygulama haklarını kaybederler. Bu durumda daha önce yararlanan yatırım indirimi istisnası için herhangi bir işlem yapılmaz.

6. Mükellefler kayıtlarını, hesaplanan ve yararlanan yatırım indirimi istisnası tutarlarının yıllar itibariyle takibini yapacak şekilde tutarlar.

7. Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.**(2)**

(1)(4842 sayılı Kanunla değişmeden önceki hali) PTT Acentalarında Kazanç İstisnası

(2)(4842 sayılı Kanunla değişmeden önceki madde) (2361 sayılı Kanunun 13'üncü maddesiyle kaldırılmıştır.)

(3)(Değişmeden önceki şekli) 2. Yatırım indirimi istisnası tutarının hesaplanmasında amortismanına tabi iktisadî kıymetin maliyet bedeli esas alınır.

(4)(Değişmeden önceki şekli) 3. Yatırım indirimi istisnası uygulamasına, istisnaya konu iktisadî kıymete ilişkin harcamaların yapıldığı yılda başlanır ve indirilecek tutara ulaşıncaya kadar devam olunur. Yatırım harcamalarının yapıldığı yıla ilişkin vergi matrahının tespitinde, kazancın yetersiz olması nedeniyle dikkate alınmayan istisna tutarı, izleyen yıllarda Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre bu yıllar için belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılarak dikkate alınır.

(5)(Değişmeden önceki şekli) Gayri maddi haklar

Eğitim ve öğretim işletmelerinde kazanç istisnası

MADDE 20- (5228 sayılı Kanunun 27 nci maddesiyle başlığı ile birlikte yeniden düzenlenen madde. Geçerlilik; 01.01.2004, Yürürlük; 31.07.2004) Okul öncesi eğitim, ilköğretim, özel eğitim ve orta öğretim özel okullarının işletilmesinden elde edilen kazançlar, ilgili Bakanlığın görüşü alınmak suretiyle Maliye Bakanlığının belirleyeceği usul ve esaslar çerçevesinde beş vergilendirme dönemi gelir vergisinden müstesnadır. İstisna, okulların faaliyete geçtiği vergilendirme döneminden itibaren başlar.**(1)**

(1)(Değişmeden önceki şekli) Maden suları kazançları istisnası

(MADDE 20-(2361 sayılı Kanunun 14'üncü maddesiyle kaldırılmıştır.)

Mükerrer Madde 20 – (3946 sayılı Kanunun 38'inci maddesiyle kaldırılmıştır. Yürürlük; 1.1.1994)(*)

(*) Mükerrer Madde 20 – (Kaldırılmadan önceki şekli) (3239 sayılı Kanunun 41'inci maddesiyle eklenen madde) Okul, kreş ve spor tesisleri ile 50 yatak (kalkınmada öncelikli yörelerde 35 yatak) kapasitesinden az olmamak üzere, yurt ve sağlık tesislerinin (huzurevleri dahil) işletilmesinden elde edilen kazançlar, ilgili bakanlığın görüşü alınmak suretiyle Maliye ve Gümrük Bakanlığının belirleyeceği usul ve esaslar dahilinde 5 yıl süreyle Gelir Vergisinden müstesna tutulurlar. İstisna, kuruluşların faaliyete geçtiği tarihten itibaren başlar. Bu kuruluşların kalkınmada öncelikli yörelerde kurulması halinde bunlardan elde edilecek kazançlar yukarıdaki şartlar dahilinde 10 yıl süreyle gelir vergisinden müstesna tutulur.

BEŞİNCİ BÖLÜM
Sermaye iratlarında istisnalar

Gayrimenkuller ve Haklarda

Madde 21 – (4369 sayılı Kanunun 27'nci maddesiyle değişen fıkra Geçerlilik; 1.1.1998 Yürürlük: 29.7.1998) Binaların mesken olarak kiraya verilmesinden bir takvim yılı içinde elde edilen hasılatın 1.800 (1999 yılında elde edilen mesken kira gelirleri için 420.000.000, 2000 yılında elde edilen kira gelirleri için 630.000.000) Yeni Türk Lirası gelir vergisinden müstesnadır. İstisna haddi üzerinde hasılat elde edilip beyan edilmemesi veya eksik beyan edilmesi halinde, bu istisnadan yararlanılamaz.(*)

Ticari, zirai veya mesleki kazancını yıllık beyanname ile bildirmek mecburiyetinde olanlar ile gelirleri bunlar tarafından bildirilecek olanlar bu istisnadan faydalanamazlar.

(*) Madde 21 – (Değişmeden önceki şekli) (2772 sayılı Kanunun 2'nci maddesiyle değişen fıkra) Binaların mesken olarak kiraya verilmesinden bir takvim yılı içinde elde edilen hasılatın (3946 sayılı Kanunun 26'nci maddesiyle belirlenen miktar Yürürlük : 30.12.1993 Geçerlilik; 31.12.1993) 3.600.000 lirası (G.T.: 200, 41.400.000.- Geçerlilik; 1.1.1996) Gelir Vergisinden müstesnadır.

(4697 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle eklenen madde)

Mükerrer Madde 21 – (4842 sayılı Kanunun 37/1-a maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır Yürürlük; 24.04.2003)(*)

(*)(4842 sayılı Kanunla yürürlükten kalkmadan önceki madde)

(4697 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle eklenen madde Yürürlük; 07.10.2001) Bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, malûliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin % 25'i, Türkiye'de kâin ve merkezi Türkiye'de bulunan diğer sigorta şirketlerinden on yıl süreyle prim ödeyenler ile vefat, malûliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin % 10'u ve tek primli yıllık gelir sigortalarından yapılan ödemeler gelir vergisinden müstesnadır. İstisna edilen tutar üzerinden 94 üncü maddenin birinci fıkrasının (15) numaralı bendine göre tevkifat yapılmaz.

Menkul sermaye iratlarında(*)

Madde 22 – (4842 sayılı Kanunun 2'nci maddesiyle değişen madde Yürürlük; 2003 yılı gelirlerine de uygulanmak üzere 24.04.2003)1. Bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, malûliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin % 25'i, Türkiye'de kâin ve merkezi Türkiye'de bulunan diğer sigorta şirketlerinden on yıl süreyle prim ödeyenler ile vefat, malûliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin % 10'u ve tek primli yıllık gelir sigortalarından yapılan ödemelerin tamamı gelir vergisinden müstesnadır.

İstisna edilen tutar üzerinden 94 üncü maddenin birinci fıkrasının (15) numaralı bendine göre tevkifat yapılmaz.

2. Tam mükellef kurumlardan elde edilen, 75 inci maddenin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde yazılı kâr paylarının yarısı gelir vergisinden müstesnadır. İstisna edilen tutar üzerinden 94 üncü madde uyarınca tevkifat yapılır ve tevkif edilen verginin tamamı, kâr payının yıllık beyanname ile

beyan edilmesi durumunda yıllık beyanname üzerinden hesaplanan vergiden mahsup edilir.(**)

(*) (4842 sayılı Kanunla değişmeden önceki başlık) Gayrimenkuller ve Haklarda

(**)(4842 sayılı Kanunla değişmeden önceki madde) (3239 sayılı Kanunun 138/b maddesiyle kaldırılmıştır.)

ALTINCI BÖLÜM **Müteferrik istisnalar**

Ücretlerde

Madde 23 – (2361 sayılı Kanunun 17'nci maddesiyle değişen madde) Aşağıda yazılı ücretler Gelir Vergisi'nden istisna edilmiştir:

1. Köylerde veya son nüfus sayımına göre belediye içi nüfusu 5.000'i aşmayan yerlerde faaliyet gösteren ve münhasıran el ile dokunan halı ve kilim imal eden işletmelerde çalışan işçilerin ücretleri;
2. **(4369 sayılı Kanunun 28'inci maddesiyle değişen bent Yürürlük; 29.7.1998)** Gelir Vergisi'nden muaf olanların veya gerçek usulde vergilendirilmeyen çiftçilerin yanında çalışan işçilerin ücretleri;(1)
3. Toprak altı işletmesi halinde bulunan madenlerde cevher istihsali ve bununla ilgili diğer bütün işlerde çalışanların münhasıran yer altında çalıştıkları zamanlara ait ücretleri;
4. **(4369 sayılı Kanunun 82/3-b maddesiyle bent kaldırılmıştır. Yürürlük ; 29.7.1998)(2)**
5. Köy muhtarları ile köylerin katip, korucu, imam, bekçi ve benzeri hizmetlilerine köy bütçesinden ödenen ücretler ile çiftçi mallarını koruma bekçilerinin ücretleri;
6. Hizmetçilerin ücretleri (Hizmetçiler özel fertler tarafından evlerde, bahçelerde, apartmanlarda ve ticaret mahalli olmayan sair yerlerde orta hizmetçiliği, süt ninelik, dadılık, bahçıvanlık, kapıcılık gibi özel hizmetlerde çalıştırılanlardır.) (Mürebbiyelere ödenen ücretler istisna kapsamına dahil değildir);
7. Sanat okulları ile bu mahiyetteki enstitülerde, ceza ve islahevlerinde, darülacezelerin atelyelerinde çalışan öğrencilere, hükümlü ve tutuklulara ve düşkünlere verilen ücretler;
8. **(4108 sayılı Kanunun 16 ncı maddesiyle değişen bent)** Hizmet erbabına işverenlerce yemek verilmek suretiyle sağlanan menfaatler (İşverenlerce, işyerinde veya müştemilatında yemek verilmeyen durumlarda çalışılan günlere ait bir günlük yemek bedelinin **(4369 sayılı Kanunun 28 inci maddesiyle değişen ibare Yürürlük; 29.7.1998)** 7 Yeni Türk Lirasını **(3) (1999 yılı için 1.400.000, 2000 yılı için 2.100.000)** aşmaması ve buna ilişkin ödemenin yemek verme hizmetini sağlayan mükelleflere yapılması şarttır. Ödemenin bu tutarı aşması halinde, aşan kısım ile hizmet erbabına yemek bedeli olarak nakten yapılan ödemeler ve bu amaçla sağlanan menfaatler ücret olarak vergilendirilir.);
9. **(3239 sayılı Kanunun 42'nci maddesiyle değişen bent)** Genel olarak maden işletmelerinde ve fabrikalarda çalışan işçilere ve özel kanunlarına göre barındırılması gereken memurlarla müstahdemlere konut tedariki ve bunların aydınlatılması, ısıtılması ve suyunun temini suretiyle sağlanan menfaatler ile mülkiyeti işverene ait brüt alanı 100 m²yi aşmayan konutların hizmet erbabına mesken olarak tahsisi suretiyle sağlanan menfaatler (Bu konutların 100 m²'yi aşması halinde, aşan kısma isabet eden menfaat için bu istisna hükmü uygulanmaz);
10. Hizmet erbabının toplu olarak işyerlerine gidip gelmelerini sağlamak amacıyla işverenler tarafından yapılan taşıma giderleri;
11. **(4697 sayılı Kanunun 2 inci maddesiyle değişen bent Yürürlük; 07.10.2001)** Kanunla kurulan emekli sandıkları ile 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun geçici 20 nci maddesinde belirtilen sandıklar tarafından ödenen emekli, malûliyet, dul ve yetim aylıkları (506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun geçici 20 nci maddesinde belirtilen sandıklar tarafından ödenen aylıkların toplamı, en

yüksek Devlet memuruna ödenen en yüksek ödeme tutarından fazla ise aradaki fark ücret olarak vergiye tabi tutulur.) (Genel, katma ve özel bütçelerden ödenen bu nevi aylıklar dahil); **(4) (5)**

12. (5228 sayılı Kanununun 59/3-b maddesiyle değişen ibare. Yürürlük; 31.07.2004)) 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanununa tabi çırakların **(8)** asgari ücreti aşmayan ücretleri.

13. (3239 sayılı Kanununun 42'nci maddesiyle eklenen bent) Yabancı ülkelerde bulunan sosyal güvenlik kurumları tarafından ödenen emekli, malûliyet, dul ve yetim aylıkları;

14. (4962 sayılı Kanununun 5' inci maddesiyle eklenen bent Yürürlük; 01.06.2003 tarihinden geçerli olmak üzere 07.08.2003)Kanunî ve iş merkezi Türkiye'de bulunmayan dar mükellefiyete tâbi işverenlerin yanında çalışan hizmet erbabına, işverenin Türkiye dışında elde ettiği kazançları üzerinden döviz olarak ödediği ücretler;**(7)**

15. (3239 sayılı Kanununun 42'nci maddesiyle eklenen bent) Yüz ve daha aşağı sayıda işçi çalıştıran işyerlerinde bir, yüzden fazla işçi çalıştıran işyerlerinde iki, amatör sporcu çalıştıranların, her yıl millî müsabakalara iştirak ettiklerinin belgelenmesi ve bu amatör sporculara ödenen ücretler.

(Asgari ücretin iki katını aşmamak kaydıyla)

(1) (Değişmeden önceki şekli) (2361 sayılı Kanununun 17'nci maddesiyle değişen madde) 2. Gelir Vergisinden muaf veya götürü gider usulünde vergiye tabi çiftçilerin ziraat işlerinde bilfiil çalışan işçilerin ücretleri (Bekçi ve çoban ücretleri dahil);

(2) 4. (Kaldırılmadan önceki şekli) Ticari ve sınai kazançları vergiden muaf bulunanların bu işlerinde çalıştırılan hizmet erbabının ücretler

(3) 8. (Değişmeden önceki ibare) 100 000 lirayı (95/7593 sayılı B.K.K. ile 200.000 Yürürlük : 30.12.1995) (97/10351 sayılı B.K.K. ile 1998 takvim yılında uygulanmak üzere 600.000)

(4) 11. (Değişmeden önceki şekli) (2361 sayılı Kanununun 17'inci maddesiyle değişen madde) Kanunla kurulan veya tüzel kişiliği haiz bulunan emekli sandıkları tarafından ödenen emekli, maluliyet, dul ve yetim aylıkları (Tüzel kişiliği haiz muhtelif emekli sandıkları tarafından ödenen aylıklar toplamı; hizmet süresi ve aylık seviyesi aynı olan Devlet memurlarına ödenen emekli, maluliyet, dul ve yetim aylıkları (Tüzel kişiliği haiz muhtelif emekli sandıkları ile sigorta şirketleri ve yardım sandıkları tarafından ödenen aylıklar toplamı, en yüksek devlet memuruna ödenen en yüksek ödeme tutarından fazla ise aradaki fark ücret olarak vergiye tabi tutulur.) (Genel, katma ve özel bütçelerden ödenen bu nevi aylıklar dahil);

(5) (4697 sayılı Kanunla değişmeden önceki şekli) 11. (4369 sayılı Kanununun 28'inci maddesiyle değişen bent Yürürlük; 29.7.1998) Kanunla kurulan veya tüzel kişiliği haiz bulunan emekli sandıkları ile 10 yıl süre ile prim veya aidat ödenmiş olmak kaydıyla Türkiye'de kain ve merkezi Türkiye'de bulunan sigorta şirketleri ve yardım sandıkları tarafından ödenen emekli, maluliyet, dul ve yetim aylıkları (Tüzel kişiliği haiz muhtelif emekli sandıkları ile sigorta şirketleri ve yardım sandıkları tarafından ödenen aylıklar toplamı, en yüksek devlet memuruna ödenen en yüksek ödeme tutarından fazla ise aradaki fark ücret olarak vergiye tabi tutulur.) (Genel, katma ve özel bütçelerden ödenen bu nevi aylıklar dahil);

(6)(4842 sayılı Kanunla yürürlükten kalkmadan önceki bent)14. (3239 sayılı Kanununun 42'nci maddesiyle eklenen bent) Kanunî ve iş merkezi Türkiye'de bulunmayan dar mükellefiyete tabi işverenlerin yanında çalışan hizmet erbabına, işverenin Türkiye dışında elde ettiği kazançları üzerinden döviz olarak ödediği ücretler;

(7)14. (4962 sayılı Kanunla değişmeden önceki bent) (4842 sayılı Kanununun 37/1-b maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır Yürürlük; 01.06.2003)(6)

(8)(Değişmeden önceki şekli) 2089 sayılı Çırak, Kalfa ve Ustalık Kanunu hükümlerine tabi çırakların

Gider Karşılıklarında

Madde 24 – (2361 sayılı Kanununun 18'inci maddesiyle değişen madde) Gider karşılığı olarak yapılan aşağıda yazılı ödemeler Gelir Vergisi'nden istisna edilmiştir.

1. (2574 sayılı Kanununun 5'inci maddesiyle değişen bent) Harcırah Kanunu'na tabi kurumlar tarafından harcırah veya yolluk olarak yapılan ödemeler;

2. (2772 sayılı Kanununun 3'üncü maddesiyle değişen bent) Harcırah Kanunu kapsamı dışında kalan müesseseler tarafından idare meclisi başkanı ve üyeleri ile denetçilerine, tasfiye memurlarına ve hizmet erbabına (Harcırah Kanunu'na tabi olsun olmasın her türlü sözleşmeli personel dahil) verilen gerçek yol giderlerinin tamamı ile yemek ve yatmak giderlerine karşılık verilen gündelikler (Bu gündelikler aynı aylık seviyesindeki devlet memurlarına verilen gündeliklerden fazla ise veya devletçe verilen gündeliklerin en yüksek haddini aşarsa, aradaki fark ücret olarak vergiye tabi tutulur);

3. (3946 sayılı Kanununun 38'inci maddesiyle bent kaldırılmıştır. Yürürlük; 1.1.1994)

4. 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre ödenen yakacak yardımı (memur, işçi ve Bağ-Kur emeklilerine avans olarak ödenenler dahil);

5. Sayım işleriyle, seçim işlerinde çalıştırılanlara özel kanunlarına göre verilen zaruri gider karşılıkları.

Tazminat ve Yardımlarda

Madde 25 – Aşağıda yazılı tazminat ve yardımlar Gelir Vergisi'nden müstesnadır:

1. Ölüm, sakatlık, hastalık ve işsizlik sebepleriyle verilen tazminat ve yapılan yardımlar;

2. Muhtaç olanlara belli bir süre için veya hayat kaydıyla yapılan yardımlar (Asker ailelerine yapılan yardımlarla hayır derneklerinin ve yardım sandıklarının yardımları mutlak olarak bu istisnaya girerler);

3. **(4697 sayılı Kanunun 3 üncü maddesiyle değişen bent Yürürlük; 07.10.2001)** Kanunla kurulan emekli sandıkları ile 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun geçici 20 nci maddesinde belirtilen sandıklar tarafından, kendilerine zat aylığı bağlananlara aylıkları dışında, kanunları veya statüleri gereğince verilen emekli, dul, yetim ve evlilik ikramiyeleri veya iade olunan mevduatı ve sürelerini doldurmamış bulunanlarla dul ve yetimlerine toptan ödenen tazminatlar (506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun geçici 20 nci maddesinde belirtilen sandıklar tarafından ödenen tazminat, yardım ve toptan ödemeler en yüksek Devlet memuruna ödenen en yüksek ödeme tutarından fazla ise aradaki fark ücret olarak vergiye tâbi tutulur. Bu mukayesede gerek muhtelif sandıklardan gerek aynı sandıktan muhtelif zamanlarda yapılan ikramiye, tazminat ve toptan ödemeler topluca dikkate alınır.);(*) (***)

4. Hizmet erbabına ödenen çocuk zamları (Bu zamlar devletçe verilen miktarları aştığı takdirde, fazlası vergiye tabi tutulur.);

5. Evlenme ve doğum münasebetiyle hizmet erbabına yapılan yardımlar (Bu istisna hizmet erbabının iki aylığına veya buna tekabül eden gündeliklerinin tutarına kadar olan yardım kısmına uygulanır.);

6. Sosyal sigorta kurumları tarafından sigortalılara yapılan ödemeler;

7. **(2320 sayılı Kanunun 2'nci maddesiyle değişen bent)** 1475 ve 854 sayılı Kanun'lara göre ödenmesi gereken kıdem tazminatlarının tamamı ile 5953 sayılı Kanun'a göre ödenen kıdem tazminatlarının hizmet erbabının 24 aylığını aşmayan miktarları (hizmet ifa etmeksizin ödenen ücretler tazminat sayılmaz);

8. Genel olarak nafakalar (Alanlar için);

9. Yardım sandıkları tarafından statüleri gereğince kendi üyelerine ölüm, sakatlık, hastalık, doğum, evlenme gibi sebeplerle yapılan yardımlar. **(4369 sayılı Kanunun 29'uncu maddesiyle kaldırılan ibare Yürürlük; 29.7.1998) (**)**

10. **(3239 sayılı Kanunun 44'üncü maddesiyle eklenen bent)** Yabancı ülkelerde bulunan sosyal güvenlik kurumları tarafından ödenen emekli, dul, yetim ve evlenme ikramiyeleri veya iade olunan mevduat, sürelerini doldurmamış bulunanlarla, dul ve yetimlerine toptan ödenen tazminat ve yardımlar.

(*) 3. **(Değişmeden önceki şekli)** (2361 sayılı Kanunun 19'uncu maddesiyle değişen bent) Kanunla kurulan veya tüzel kişiliği haiz olan emekli sandıklarınca kendilerine zat aylığı bağlananlara aylıkları dışında, kanunları veya statüleri gereğince verilen emekli, dul, yetim ve evlenme ikramiyeleri veya iade olunan mevduatı ve sürelerini doldurmamış bulunanlarla dul ve yetimlerine toptan ödenen tazminatlar (Kamu idare ve müesseseleri ile kanunla kurulan sosyal güvenlik kurumları dışında kalan tüzel kişiliği haiz emekli sandıkları tarafından ödenen tazminat ve yardımlar hizmet süresi ve aylık seviyesi aynı olan Devlet memurlarına verilen miktardan fazla ise, aradaki fark ücret olarak vergiye tabi tutulur. Bu mukayesede gerek muhtelif emekli sandıklarından, gerek aynı emekli sandığından muhtelif zamanlarda alınan ikramiye ve tazminatlar topluca dikkate alınır); (***) **(Kaldırılmadan önceki ibare)** ile üyelerinin geri verilen mevduatı.

(***) **(4697 sayılı Kanunla Değişmeden önceki şekli)** 3. **(4369 sayılı Kanunun 29'uncu maddesiyle değişen bent Yürürlük; 29.7.1998)** Kanunla kurulan veya tüzel kişiliği haiz olan emekli sandıklarınca kendilerine zat aylığı bağlananlara aylıkları dışında, kanunları veya statüleri gereğince verilen emekli, dul, yetim ve evlenme ikramiyeleri veya iade olunan mevduatı ve sürelerini doldurmamış bulunanlarla dul ve yetimlerine toptan ödenen tazminatlar ile 10 yıl süre ile prim veya aidat ödenmiş olmak kaydıyla Türkiye'de kain ve merkezi Türkiye'de bulunan sigorta şirketleri ve yardım sandıkları tarafından iade olunan mevduat veya toptan yapılan ödeme tutarı (Kamu idare ve müesseseleri ile kanunla kurulan sosyal güvenlik kurumları dışında kalan tüzel kişiliği haiz emekli sandıkları ile sigorta şirketleri ve yardım sandıkları tarafından ödenen tazminat, yardım ve toptan

yapılan ödemeler en yüksek devlet memuruna ödenen en yüksek ödeme tutarından fazla ise aradaki fark ücret olarak vergiye tabi tutulur. Bu mukayesede gerek muhtelif emekli sandıkları ile sigorta şirketleri ve yardım sandıklarından gerek aynı emekli sandığı ile sigorta şirketleri ve yardım sandıklarından muhtelif zamanlarda alınan ikramiye, tazminat ve toptan yapılan ödemeler topluca dikkate alınır.);

Vatan Hizmetleri Yardımlarında

Madde 26 – Aşağıdaki yazılı vatan hizmetleri yardımları Gelir Vergisi'nden müstesnadır:

1. Harb malullüğü zamları;
2. Harb malullerine ve şehit, dul ve yetimlerine verilen tekel beyiyeleri;
3. şehitlerin dul ve yetimlerine şehit, dul ve yetimi sıfatıyla yapılan bilimum ödemeler (Bu hükmün tatbikinde hususi kanunlarına göre kendilerine şehit sıfatı verilenlerle harp, isyan, eşkiya, kaçakçı takip ve müsademesi, sanıkların ve mahkumların takibi, manevra, talim ve tatbikat esnasında görev başında veya görevden doğan sebeplerle ölenler şehit sayılır.);
4. Vatan hizmetleri tertibinden bağlanan aylıklar ile ödenen mükafatlar.

Teçhizat ve Tayın Bedellerinde

Madde 27 – Aşağıda yazılı teçhizat ve tayın bedelleri Gelir Vergisi'nden müstesnadır:

1. Özel kanunlara dayanarak verilen yemek ve hayvan yem bedelleri veya bu mahiyette yapılan ödemeler;
2. Demirbaş olarak verilen giyim eşyası (Resmi ve özel daire ve müesseselerce hizmet erbabına işin icabı olarak verilen ve bunların işten ayrılmaları halinde geri alınan giyim eşyası);
3. Tahsilde bulunanlar için yapılan giyim giderleri.

Tahsil ve Tatbikat Ödemelerinde

Madde 28 – Tahsil ve tatbikat giderleri karşılığı olarak yapılan aşağıda yazılı ödemeler Gelir Vergisi'nden istisna edilmiştir:

1. Resmi ve özel müesseseler ve şahıslar hesabına yabancı memleketlerde tahsilde veya stajda bulunan öğrenci ve memurlara gider karşılığı olarak verilen paralar (özel müesseseler tarafından yapılan ödemeler, benzeri devlet öğrenci ve memurlarına verilen miktardan fazla olduğu takdirde, aradaki fark ücret olarak vergiye tabi tutulur.) (Asli görev veya memuriyet dolayısıyla alınan ücretler bu istisnaya dahil değildir);
2. Resmî ve özel müesseselere ve şahıslar hesabına Türkiye'de tahsilde bulunan öğrenciye iâşe, ibate ve tahsil gideri olarak ödenen paralar;
3. Öğrencilere tatbikat dolayısıyla öğretim müesseseleri veya tahsil masrafları deruhte edenler tarafından verilen paralar.

Teşvik İkramiye ve Mükafatları

Madde 29 – Teşvik gayesiyle verilen aşağıda yazılı ikramiye ve mükafatlar Gelir Vergisi'nden müstesnadır:

1. İlim ve fenni, güzel sanatları, tarımı, hayvan yetiştirilmesini ve memleket bakımından faydalı olan diğer işleri ve faaliyetleri teşvik maksadıyla verilen ikramiyeler ve mükafatlar;

2. **(2361 sayılı Kanununun 20'nci maddesiyle değişen bent)** Subay, astsubay, erbaş ve erlere ve ordu hizmetinde bulunan sivil makinistlere, uçuş, dalış gibi hizmetleri dolayısıyla verilen tazminatlar, gündelikler, ikramiyeler, zamlar ile Türk Hava Kurumu veya kanuni ve iş merkezi Türkiye'de bulunan müesseselerde uçuş maksadıyla görevlendirilenlere; uçuş hizmetleri, denizaltına dalış yapanlara dalış hizmetleri dolayısıyla yapılan aynı mahiyetteki ödemeler;

3. **(2361 sayılı Kanununun 20'nci maddesiyle değişen bent)** Spor yarışmalarına katılan amatör sporculara ödenen ödöl ve ikramiyeler;

4. **(2361 sayılı Kanununun 20'nci maddesiyle değişen bent)** Spor yarışmalarını yöneten hakemlere ödenen ücretler.

Sergi ve Panayır İstisnası

Madde 30 – Dar mükellefiyete tabi olanların:

1. Hükümetin müsaadesiyle açılan sergi ve panayırlarda yaptıkları ticari faaliyetlerden elde ettikleri kazançlar (Türkiye'de başkaca iş yeri ve daimi temsilcileri bulunmamak şartıyla);

2. Bu sergi ve panayırlarda yaptıkları serbest meslek faaliyetlerinden elde ettikleri kazançlar;

Gelir Vergisi'nden müstesnadır.

YEDİNCİ BÖLÜM **(2361 sayılı Kanununun 21'inci maddesiyle değişen başlık)** **İndirimler**

Sakatlık indirimi(*)

Madde 31 – (4842 sayılı Kanununun 3'üncü maddesiyle değişen madde Yürürlük; 01.01.2004)Çalışma gücünün asgarî % 80'ini kaybetmiş bulunan hizmet erbabı birinci derece sakat, asgarî % 60'ını kaybetmiş bulunan hizmet erbabı ikinci derece sakat, asgarî % 40'ını kaybetmiş bulunan hizmet erbabı ise üçüncü derece sakat sayılır ve aşağıda sakatlık dereceleri itibariyle belirlenen aylık tutarlar, hizmet erbabının ücretinden indirilir.

Sakatlık indirimi;

- Birinci derece sakatlar için 440 Yeni Türk Lirası,

- İkinci derece sakatlar için 220 Yeni Türk Lirası,

- Üçüncü derece sakatlar için 110 Yeni Türk Lirasıdır.

Sakatlık derecelerinin tespit şekli ile uygulamaya ilişkin esas ve usuller Maliye, Sağlık ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik bakanlıklarınca bu konuda müştereken hazırlanacak bir yönetmelik ile belirlenir.(**)

(*) (4842 sayılı Kanunla değişmeden önceki başlık) **İndirim Hadleri**

(**)(4842 sayılı Kanunla değişmeden önceki madde) (3239 sayılı Kanununun 45'inci maddesiyle değişen madde) Gerçek ücretlerin vergilendirilmesinde aşağıdaki indirimler uygulanır.

1. Özel indirim: (3689 sayılı Kanununun 7'nci maddesiyle belirlenen miktarlar) (99/13645 sayılı B.K.K. ile değişen miktarlar parantez içinde siyah ile yazılmıştır.) Günde (1.200) (625.000), ayda (36.000) (18.750.000), yılda (432.000) (225.000.000) liradır.(1)(2)(3) (3824 sayılı Kanununun 2'nci maddesi ile değişen alt bent. Yürürlük; 11.7.1992) Bakanlar Kurulu, özel indirim tutarlarını, sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgarî ücret tutarına kadar artırmaya yetkilidir. Bu yetki, sürekli olarak fiilen, kalkınmada birinci ve ikinci derecede öncelikli yörelerde çalışanlar ile bu yörelerdeki il ve ilçelerde çalışanlar ve kalkınmada birinci ve ikinci derecede öncelikli yöreler veya diğer yörelerde çalışan asgarî ücretlilere farklı özel indirim tutarları tespit edilmek suretiyle de kullanılabilir.(4)

2. Sakatlık indirimi: Çalışma gücünün asgarî % 80'ini kaybetmiş bulunan hizmet erbabı birinci derece sakat, asgarî % 60'ını kaybetmiş bulunan hizmet erbabı ikinci derece sakat, asgarî % 40'ını kaybetmiş bulunan hizmet erbabı ise üçüncü derece sakat sayılır ve aşağıda belirtilen sakatlık indiriminden faydalanırlar.

Sakatlık indirimi özel indirim tutarının;

- Birinci derece sakatlar için sekiz katı,
- İkinci derece sakatlar için dört katı,
- Üçüncü derece sakatlar için iki katıdır.

Sakatlık derecelerine göre tespit edilecek indirimler, özel indirimle eklenerek hizmet erbabının ücretinden indirilir.

Sakatlık derecelerinin tespit şekli ile uygulamaya ilişkin esas ve usuller Maliye ve Gümrük, Sağlık ve Sosyal Yardım ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlıkları'nca bu konuda müştereken hazırlanacak bir yönetmelik ile tespit edilir.

Aile reisinin, eşinin ve çocuklarının herbirinin gerçek usulde tespit edilen ücret gelirine bu maddede yer alan özel indirim ve sakatlık indirimi uygulanır.

(1) (Değişmeden önceki şekli) Günde (200), Ayda (6.000), Yılda (72.000),

(2) 97/10416 sayılı B.K.K. ile 1997 yılı için belirlenen miktarlar : Günde (315.000), ayda (9.450.000), yılda (113.400.000)

(3) 98/12030 sayılı B.K.K. ile 1998 yılı için belirlenen miktarlar : Günde (500.000), ayda (15.000.000), yılda (180.000.000)

(4) (Değişmeden önceki şekli) Bakanlar Kurulu, özel indirim tutarlarını, 15 katına kadar artırmaya yetkilidir. Bu yetki, kalkınma planı ve yıllık programlarda özel önem taşıdığı belirtilen sektörler ile kalkınmada öncelikli bölgelerde fiilen çalışanların ücretleri için farklı özel indirim tutarları tespit edilmek suretiyle de kullanılabilir.

İndirim Hadleri

Madde 32 – (3239 sayılı Kanunun 138/b maddesiyle kaldırılmıştır.)

İndirim Hadleri

Madde 33 – (3239 sayılı Kanunun 138/b maddesiyle kaldırılmıştır.)

İndirim Hadleri

Madde 34 – (3239 sayılı Kanunun 138/b maddesiyle kaldırılmıştır.)

Vergi Karnesi Esası

Madde 35 – (2454 sayılı Kanunun 7'nci maddesiyle değişen madde)

A) İndirimlerden faydalanmak isteyenler Vergi Usul Kanunu esaslarına göre vergi karnesi almak zorundadırlar.

B) Bu Kanun'un 2'nci maddesinde sayılan kazanç ve iratları elde edenler (İstisna ve muafiyetlerden faydalananlar dahil) vergi karnesi almak ve Gelir Vergisi yönünden durumlarını ve bu durumda meydana gelen değişiklikleri karnelerine yazdırmak zorundadırlar.

(2574 sayılı Kanunun 7'nci maddesiyle değişen fıkra) Bu bentte yazılı vergi karnesinin ihtiva edeceği hususlar, karne almaya ilişkin şekli ve esaslar ile uygulama zamanı Maliye Bakanlığı tarafından tespit edilir.

İndirimin Uygulanmayacağı Gelirler

Madde 36 – (980 sayılı Kanunun 4'üncü maddesiyle değişen madde) Muhtelif yerlerden ücret alan hizmet erbabı için 31'inci maddede yazılı indirimler bunlardan yalnız en yüksek olan ücretin vergisine uygulanır. Hizmet erbabının vergi karnesi varsa indirimin uygulanacağı ücret bu karneyi muhafaza eden işverenden aldığı ücrettir. Vergi Usul Kanunu ile karne almaktan muaf tutulmuş olanlarda indirimin uygulanacağı ücret, aile durumu sual varakasını muhafaza eden işverenden aldığı ücrettir.

31'inci maddedeki indirimler, dar mükellefiyete tabi kimselere şamil değildir.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

(202 sayılı Kanunun 16'ncı maddesiyle eklenen bölüm)

Yatırım indirimi(4842 sayılı Kanunun 37/1-c maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır Yürürlük; 24.04.2003)

Yatırım İndiriminin Mahiyeti

Ek Madde 1 – (4842 sayılı Kanunun 37/1-c maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır Yürürlük; 24.04.2003)(*)

(*)(4842 sayılı Kanunla yürürlükten kalkmadan önceki ek madde)

(4369 sayılı Kanunun 30'uncu maddesiyle değişen madde Yürürlük; 1.1.1999) Dar mükellefiyete tabi olanlar dahil, ticarî veya zirai kazançları üzerinden vergiye tabi mükelleflerin (adi ortaklıklar, kolektif ve adi komandit şirketler ile kurumlar vergisi mükellefleri dahil), yatırım indiriminden faydalanması kabul edilmiş bulunan yatırımları kapsamında yaptıkları ve müteakip vergilendirme döneminde yapmayı öngördükleri yatırım harcamaları bu bölümde yazılı şartlar dahilinde ilgili kazançlarından indirilir.

Yatırım Teşvik Belgesi aranmaksızın yapılan yatırımlarda yatırım indirimi, harcamanın yapıldığı yıl kazancından başlayarak uygulanır.(1)

(1) Ek Madde 1 – (Değişmeden önceki şekli) (3946 sayılı Kanunun 7'nci maddesiyle değişen madde Yürürlük; 1.1.1994) Dar mükellefiyete tabi olanlar dahil, ticarî veya zirai kazançları üzerinden vergiye tabi mükelleflerin (adi ortaklıklar, kolektif ve adi komandit şirketler ile kurumlar vergisi mükellefleri dahil) yaptıkları yatırımlar, bu bölümde yazılı kayıt ve şartlar dahilinde, ilgili kazançlarından indirilir.

Yatırım İndirimin Şartları

Ek Madde 2 – (4842 sayılı Kanunun 37/1-c maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır Yürürlük; 24.04.2003)(*)

(*)(4842 sayılı Kanunla yürürlükten kalkmadan önceki ek madde)

(3946 sayılı Kanunun 7'nci maddesiyle değişen madde Yürürlük; 1.1.1994) Yatırım indiriminin uygulanmasında aşağıda yazılı şartlar topluca aranır:

1. İndirimin uygulanacağı ticarî ve zirai kazanç bilanço esasına göre tespit edilmiş olmalıdır.

2. Yatırımlar, kalkınma planları ve yıllık programlarda belirtilenlerden Maliye Bakanlığı ile Hazine Müsteşarlığı (4369 sayılı Kanunun 81 inci maddesinin C fıkrasının 14 numaralı bendi ile değişen ibare Yürürlük; 29.7.1998)(1) tarafından müştereken seçilen sektörler veya konularda yapılmalıdır.

3. (4369 sayılı Kanunun 30'uncu maddesiyle değişen bent Yürürlük; 1.1.1999) Yapılan yatırım ticarî ve sınai yatırımlar için en az elli milyar (1.1.2000 tarihinden itibaren 76 milyar) lira, zirai yatırımlar için en az on milyar (1.1.2000 tarihinden itibaren 15 milyar) lira olmalıdır. Kalkınmada öncelikli yörelerde bu tutarların yarısı dikkate alınır. (97/10351 sayılı B.K.K. ile sırasıyla 30.000.000.000 lira,5.000.000.000.-lira, Yürürlük; 1.1.1998)(2)

4. (4108 sayılı Kanunun 17'nci maddesiyle değişen bent Yürürlük; 2.6.1995) Yatırıma başlamadan önce Hazine Müsteşarlığına başvurularak gerekli bilgi ve belgelerin tevdi edilmiş ve yukarıda belirtilen şartların mevcudiyeti tasdik edilerek Yatırım Teşvik Belgesi verilmiş olmalıdır. Şu kadar ki, Yatırım Teşvik Belgesi aranmaksızın yatırım indirimi uygulanacak yatırım türü veya miktarlarını (bu fıkranın 3 numaralı bendinde yer alan miktarları aşmamak ve bu miktarların yarısından aşağı olmamak üzere) yöreler veya sektörler itibarıyla ayrı ayrı belirlemeye ve bu hükmün uygulamasına ilişkin usul ve esasları tespitine Maliye Bakanlığı ile Hazine Müsteşarlığı müştereken yetkilidir. Araştırma, plan ve proje masrafları ile arazi temini için yapılan giderler hariç olmak üzere, yatırımla ilgili her türlü harcamalar yatırıma başladığını gösterir.

5. Yatırım, tasdik edilmiş bulunan şartlar ve süreler dahilinde yapılmış olmalıdır.

Tasdik edilen şartlarda meydana gelecek değişikliklerin ve sürelerde doğabilecek gecikmelerin vukuundan itibaren üç ay içinde Hazine Müsteşarlığına (4369 sayılı Kanunun 81 inci maddesinin C fıkrasının 14 numaralı bendi ile değişen ibare Yürürlük; 29.7.1998)(3) bildirilmesi ve onayının alınması şarttır.

Müracaatın zamanında yapılmaması veya değişikliklerin kabul edilmemesi halinde, evvelce yapılan tasdik hükümsüz addolunur ve yatırım indiriminden yararlanma hakkı ortadan kalkar.

Hazine Müsteşarlığı, (4369 sayılı Kanunun 81 inci maddesinin C fıkrasının 14 numaralı bendi ile değişen ibare Yürürlük; 29.7.1998)(4)

yukarıdaki şartlar çerçevesinde vereceği Yatırım Teşvik Belgesinin bir örneğini Maliye Bakanlığı'na gönderir. Belgedeki vize ve iptaller de ayrıca bildirilir.

Yatırım indiriminden yararlanma şartları ve uygulama esasları ile diğer hususlar Maliye Bakanlığı ile Hazine Müsteşarlığı'na (4369 sayılı Kanunun 81 inci maddesinin C fıkrasının 14 numaralı bendi ile değişen ibare Yürürlük; 29.7.1998)(5)müştereken belirlenir.

(1) Ek Madde 2 – 2. bent (Değişmeden önceki ibare) Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı

(2) 3. (Değişmeden önceki şekli) Yapılan yatırım, ticarî ve sınai yatırımlar için en az 3.000.000.000 lira, (96/8955 sayılı B.K.K ile 18.000.000.000 lira Yürürlük; 1.1.1997) zirai yatırımlar için en az 500.000.000 lira (96/8955 sayılı B.K.K. ile 3.000.000.000 lira) olmalıdır.

(3) 5. (Değişmeden önceki ibare) Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı

(4) 5. (Değişmeden önceki ibare) Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı

(5) 5. (Değişmeden önceki ibare) Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı

Yatırım İndiriminin Konusu ve Nispeti

Ek Madde 3 – (4842 sayılı Kanunun 37/1-c maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır Yürürlük; 24.04.2003)(*)

(*)(4842 sayılı Kanunla yürürlükten kalkmadan önceki ek madde)

(4108 sayılı Kanunun 17'nci maddesiyle değişen madde Geçerlilik; 1.1.1995) Yatırım indirimine, kaynağı ne olursa olsun, ek 2' nci maddede yazılı şartları haiz bulunan yatırımlarla ilgili harcamalardan; bina, makina, tesisat, araç (sadece işletmenin esas faaliyet konusu ile ilgili olanlar) ve benzeri amortismanına tabi aktif değerlerin yeni olanlarının maliyet bedelleri esas teşkil eder.

Aktif değerlerin yeni olmasından maksat, bunların yurt içinde veya dışında daha önce hiçbir şekilde kullanılmamış bulunmasıdır. Yurt dışında kullanılmış olsa dahi Hazine Müsteşarlığı'na uygun görülen makina ve tesislerin ithali halinde, bu aktif kıymetler yatırım indirimi uygulaması bakımından yeni addolunur.

Personel lojmanları inşası (kalkınmada öncelikli yörelerde yapılanlar hariç) ve tefrişi, arazi veya arsa tedariki, yedek parça temini, esas proje dışında münferit tesisat, makina, araç mübayaası için yapılan harcamalara yatırım indirimi uygulanmaz. İnşa edilmiş olarak veya inşa halinde satın alınan binaların satın alma bedeli üzerinden yatırım indirimi yapılmaz.

Petrol Kanunu'na göre yürütülen arama ve sondaj faaliyetleri için yapılan ve aktifleştirilen harcamalardan, ilgili bakanlığın görüşü alınmak suretiyle, Maliye Bakanlığı'nca belirlenenler, yatırım indirimi uygulaması bakımından yatırım harcaması sayılır.

(4369 sayılı Kanunun 30'uncu maddesiyle değişen fıkra Yürürlük; 1.1.1999) Yatırım indirimi oranı, yatırım tutarının % 40'ıdır. Bakanlar Kurulu bu oranı kalkınma planı ve yıllık programlarda özel önem taşıdığı belirtilen sektörlerde yapılan yatırımlar için % 100'e, 250 milyon ABD Doları karşılığı Türk Lirasını aşan sınav yatırımlarda % 200'e kadar arttırmaya veya kanuni orandan az olmamak üzere yeniden tespit etmeye yetkilidir. Bu oran, organize sanayi bölgelerinde ve kalkınmada öncelikli yörelerde % 100 olarak uygulanır.**(1)**

Bakanlar Kurulu'nca tespit edilen yeni oranlar, Bakanlar Kurulu Kararı'nın Resmî Gazete'de yayımlandığı tarihten itibaren yapılan harcamalara uygulanır.

(1) (Ek 3'üncü maddenin 5'inci fıkrasının değişmeden önceki şekli) Yatırım indiriminin nispeti, yatırım miktarının % 30'udur. Bakanlar Kurulu bu oranı, kalkınmada öncelikli yöreler ile kalkınma planı ve yıllık programlarda özel önem taşıdığı belirtilen sektörlerde yapılan yatırımlar için % 100 oranına kadar arttırmaya veya kanuni orandan az olmamak üzere yeniden tespit etmeye yetkilidir.

Yatırım İndiriminin Başlangıcı ve Uygulama Süresi

Ek Madde 4 – (4842 sayılı Kanunun 37/1-c maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır Yürürlük; 24.04.2003)(*)

(*)(4842 sayılı Kanunla yürürlükten kalkmadan önceki ek madde)

(4369 sayılı Kanunun 30'uncu maddesiyle değişen madde Yürürlük; 1.1.1999) Yatırım indiriminin uygulanmasına, yatırım teşvik belgesinin alındığı tarihte beyanname verme süresi geçmemiş hesap döneminden itibaren başlanır ve indirimden yararlanılacak miktara ulaşmaya kadar devam olunur.

(4369 sayılı Kanunun 30'uncu maddesiyle değişen fıkra Yürürlük; 1.1.1998 tarihinden itibaren alınan yatırım teşvik belgeleri kapsamında yapılan yatırım harcamaları için geçerli olmak üzere 29.7.1998) Yapılan yatırım harcamalarının ilgili yıl kazancından indirilemeyen kısmı, izleyen yıllarda Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre bu yıllar için belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılarak dikkate alınır (Teşvik belgesiz yatırımlar bu maddedeki yeniden değerlendirme hükümlerinden yararlanamaz).

Her yatırım için faydalanılacak indirim tutarı, o yatırım içerisinde yer alan indirimden yararlanabilecek aktif kıymetlerin değerleri toplamına, Yatırım Teşvik Belgesi'nde yer alan indirim oranının uygulanması suretiyle hesaplanır.

Birden fazla Yatırım Teşvik Belgesi almış mükelleflerin safi kazancının yetersizliği nedeniyle yararlanılamayan indirim tutarının bulunması halinde, öncelikle önceki yıllarda tamamen uygulanmamış olan eski yatırımlarla ilgili devreden indirimler, daha sonra yeni yatırımlara ilişkin indirimler, önceki dönemlerde yapılan ve indirilemeyen tutarın bulunmaması halinde ise bir yıl sonra yapılacak yatırımlarla ilgili indirimler uygulanır.

Teşvik belgeli yatırımlarda, yapılması öngörülen ve önceki hesap dönemi kazancına ilişkin olarak yatırım indirimine konu edilen yatırım harcamalarının öngörülen tutarın yüzde onunu geçen bir oranda düşük olması halinde, eksik yapılan yatırım harcaması dolayısıyla zamanında tahakkuk ettirilmemiş vergiler 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 48 inci maddesine göre belirlenen tecil faizi ile birlikte cezasız tahsil olunur.**(1)**

(1) Ek Madde 4 – (Değişmeden önceki şekli) (2361 sayılı Kanunun 28'inci maddesiyle değişen madde) Yatırım indiriminin uygulanmasına, yatırım konusunu teşkil eden aktif değerlere ilişkin harcamaların yapıldığı takvim yılından itibaren başlanır ve indirimden faydalanacak miktara ulaşmaya kadar devam olunur.

(4108 sayılı Kanunun 17'nci maddesiyle eklenen fıkra Yürürlük; 1.1.1995) İlgili yıl kazancından indirilemeyen yatırım indirimi tutarı, izleyen ilk üç yılda Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre bu yıllar için belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılarak dikkate alınır. (Teşvik Belgesiz yatırımlar bu maddedeki yeniden değerlendirme hükümlerinden faydalanamaz.)

Her yatırım için faydalanılacak indirim tutarı, o yatırım içerisinde yer alan indirimden yararlanabilecek aktif değerlerin kıymetleri toplamına, **(3239 sayılı Kanunun 46'ncı maddesiyle değişen ibare)** Yatırım Teşvik ve Yatırım İndirimi Belgesinde yazılı olan indirim nispetinin uygulanması suretiyle hesaplanır.

Birden fazla **(3239 sayılı Kanunun 46'ncı maddesiyle değişen ibare)** Yatırım Teşvik ve Yatırım İndirimi Belgesi almış mükelleflerin safi kazancının kıfayetsizliği sebebiyle önceki yıllarda tamamen uygulanmamış olan eski yatırımlarla ilgili müdevver indirim tutarlarının mevcut bulunması halinde, evvela bu indirimler uygulanır, ondan sonra yeni yatırımlara müteallik indirimlerin uygulanmasına başlanır.

Yatırım İndirimine Mevzu Aktif Değerlerin Satış ve Devri

Ek Madde 5 – (4842 sayılı Kanunun 37/1-c maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır Yürürlük; 24.04.2003)(*)

(*)(4842 sayılı Kanunla yürürlükten kalkmadan önceki ek madde)

Yatırım indirimine mevzu aktif değerlerin satış veya devri halinde aşağıdaki şekilde muamele yapılır:

a) Satın veya devreden yönünden:

Komple tesislerde yatırım tamamlandıktan, diğerlerinde istimal ve istihale başladıktan sonra yatırıma mevzu aktif değerlerin topluca satış veya devri halinde, satıcı yönünden bir muamele uygulanmaz.

Komple tesislerde yatırım tamamlanmadan, diğerlerinde istimal ve istihale başlanmadan yatırıma mevzu aktif değerlerin topluca satış veya devri halinde, yatırım indirimi dolayısıyla zamanında tahakkuk ettirilmemiş olan vergiler tahakkuk ettirilerek tahsil olunur.

b) Satın veya devir alan yönünden:

Yatırım indiriminden kısmen faydalanmış veya hiç faydalanmamış aktif değerleri kısmen veya tamamen satın veya devir alan kimse (Yatırım indiriminden faydalanma şartları mevcut olmak kaydıyla) işbu indirimden faydalanır. Daha önce indirimden hiç faydalanılmamış olması halinde, faydalanılacak miktar, satın veya devir edene tanınan yatırım indiriminin miktarına ve satın ve devir alanın faydalanabileceği indirim nisbetlerine göre hesaplanır. Bahis konusu aktif değerler için daha önce yatırım indiriminden istifade edilmiş ise, satın veya devir alan, aynı değer üzerinden hesaplanacak bakiye indirim kısmından faydalanır. Ancak bu bakiye kısım, bahis konusu aktif değerleri için daha önce istifade edilmiş indirimlerin satın veya devir alanın istifade edebileceği nispete göre hesaplanacak indirimden tenzili suretiyle bulunacak miktarı aşamaz.

c) Şartların ihlali halinde yapılacak muamele:

Yatırım indirimine mevzu aktif değerlerin (Yatırımın hangi safhasında olursa olsun) yatırımla güdülen gaye dışında parça parça satılması veya ek 2'nci maddedeki şartlardan herhangi birinin ihlali halinde, yatırım indirimi dolayısıyla zamanında tahakkuk ettirilmemiş vergiler yönünden vergi ziyayı hadis

olmuş sayılır.

Bu maddeye göre zamanında alınamayan vergiler ile vergi cezalarında zamanaşımı, verginin tarhını veya cezanın kesilmesini gerektiren durumun husule geldiği tarihi takip eden yılın başından itibaren başlar.

Muhasebe Usulü

Ek Madde 6 – (4842 sayılı Kanunun 37/1-c maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır Yürürlük; 24.04.2003)(*)

(*) (4842 sayılı Kanunla yürürlükten kalkmadan önceki ek madde)

Mükellefler muhasebelerini, yatırım indiriminden istifade ettikleri miktarların seneler itibariyle takibini temin edecek tarzda tanzim ederler. Her yıl istifade edilen yatırım indirimi miktarı yıllık beyannamelerde ayrıca gösterilir.

ÜÇÜNCÜ KISIM Gelir unsurlarının tesbiti

BİRİNCİ BÖLÜM Ticari kazanç

Ticari Kazancın Tanımı

Madde 37 – Her türlü ticari ve sınai faaliyetlerden doğan kazançlar ticari kazançtır.

Bu kanunun uygulanmasında, aşağıda yazılı kazançlar ticari kazanç sayılır:

1. Maden, taş ve kireç ocakları, kum ve çakıl istihsal yerleri ile tuğla ve kiremit harmanlarının işletilmesinden;
2. Coberlik işlerinden;
3. Özel okul ve hastanelerle benzeri yerlerin işletilmesinden;
4. Gayrimenkullerin alım, satım ve inşaa işleriyle devamlı olarak uğraşanların bu işlerinden;
5. **(202 sayılı Kanunun 17'nci maddesiyle değişen bent)** Kendi nam ve hesaplarına menkul kıymet alım-satımı ile devamlı olarak uğraşanların bu faaliyetlerinden;
6. **(202 sayılı Kanunun 17'nci maddesiyle değişen bent)** Satın alınan veya trampa suretiyle iktisap olunan arazinin iktisap tarihinden itibaren 5 yıl içinde parsellenerek bu müddet içinde veya daha sonraki yıllarda kısmen veya tamamen satılmasından; elde edilen kazançlar.
7. **(4842 sayılı Kanunun 4'üncü maddesiyle eklenen bent Yürürlük; 01.01.2004)** Diş protezciliğinden elde edilen kazançlar.

Kollektif ortaklıklarda ortakların, adi veya eshamlı komandit ortaklıklarda komandite ortakların ortaklık karından aldıkları paylar şahsi ticari kazanç hükmündedir. (66'ncı madde hükmü mahfuzdur.)

Ticari kazanç, Vergi Usul Kanunu hükümlerine ve bu kanunda yazılı gerçek (Bilanço veya işletme hesabı esası) veya **(4369 sayılı Kanunun 81/C-2 maddesiyle değişen ibare Yürürlük; 1.1.1999)** basit(*) usullere göre tespit edilir.

Özel okul ve hastanelerle benzeri yerleri işleten serbest meslek erbabı, serbest meslek kazançlarını da işletmenin kayıtlarına ithal edebilirler.

(*) (Değişmeden önceki ibare) götürü

Bilanço Esasında Ticari Kazancın Tespiti

Madde 38 – Bilanço esasına göre ticari kazanç, teşebbüsdeki öz sermayenin hesap dönemi sonunda ve başındaki değerleri arasındaki müsbet farktır. Bu dönem zarfında sahip veya sahiplerce:

1. İşletmeye ilave olunan değerler bu farktan indirilir;
2. İşletmeden çekilen değerler ise farka ilave olunur.

Ticari kazancın bu suretle tespit edilmesi sırasında, Vergi Usul Kanunu'nun değerlemeye ait hükümleri ile bu kanunun 40 ve 41'inci maddeleri hükümlerine uyulur.

(3239 sayılı Kanunun 138/a maddesiyle fıkra kaldırılmıştır.)

(5024 Sayılı Kanunun 9/b maddesiyle yürürlükten kaldırılan fıkra. Yürürlük:01.01.2004)(1)

(5024 Sayılı Kanunun 9/b maddesiyle yürürlükten kaldırılan fıkra. Yürürlük:01.01.2004)(2)

(1) (5024 Sayılı Kanunla kaldırılmadan önceki şekli)(4684 sayılı Kanunun 17'inci maddesiyle değişen fıkra Yürürlük; 03.07.2001)
Mükelleflerin iktisap tarihinden itibaren en az iki tam yıl süreyle işletmelerinde kayıtlı bulunan gayrimenkul, iştirak hisseleri ve amortisman tabii diğer iktisadi kıymetleri elden çıkarmaları halinde, bu iktisadi kıymetlerin maliyet bedeli bunların elden çıkarıldıkları ay hariç olmak üzere Devlet İstatistik Enstitüsüne belirlenen toptan eşya fiyat endeksindeki artış oranında artırılarak kazancın tespitinde dikkate alınabilir. Rüçhan hakkı kullanılmak suretiyle edinilen iştirak hisseleri ile iştirak edilen kurumun ihtiyat akçeleri, banka provizyonları ve Vergi Usul Kanununa göre ayrılan yeniden değerlendirme fonlarının sermayeye ilavesi dolayısıyla bedelsiz alınan iştirak hisselerinin en az iki yıl öncesinde iştirak edilen şirketlere ait olması halinde, rüçhan hakkı kullanılmak suretiyle edinilen veya alınan bu iştirak hisseleri iki yıl önce iktisap edilmiş sayılır. Rüçhan hakkı kullanılmak suretiyle veya bedelsiz olarak edinilen hisseler için maliyet bedeli artırımı, bu hisselerin itibari değeri üzerinden bunların edinilmesine yol açan sermaye artırımının tescilli tarihinden itibaren uygulanır. Bu hüküm 39 uncu madde gereğince işletme hesabı esasına göre ticari kazancın tespitinde de uygulanır. Bilanço esasında defter tutan mükellefler tarafından artırılan maliyet bedeline tekabül eden kazançlar, bilançonun pasifinde özel bir fon hesabında gösterilir. Bu fon, sermayeye ilave dışında herhangi bir suretle başka bir hesaba nakledildiği veya işletmeden çekildiği takdirde, o yılın kazancına dahil edilerek vergiye tabi tutulur. Söz konusu iktisadi kıymetlerin alım satımı ile devamlı olarak uğraşanlar, alım satımını yaptıkları iktisadi kıymetler için bu hükümden yararlanamaz. Şu kadar ki, inşaat yapımına tahsis edilen arsa ve arazilere ilişkin olarak inşaatın bitim tarihine kadar geçen süre için bu fıkra hükmüne göre maliyet bedeli artırımı yapılabilir. Ancak, inşaatın tamamlanmasından önce satışı yapılan gayrimenkuller için maliyet artırımı satışın yapıldığı tarihe kadar uygulanır. Bu fıkra hükmünün uygulanmasına ilişkin usul ve esasları tespit etmeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.

(*)()**

(*) (Değişmeden önceki şekli) (3946 sayılı Kanunun 8'inci maddesiyle eklenen fıkra Yürürlük; 1.1.1994) Gayrimenkullerin ve menkul kıymetlerin alım-satımı ile devamlı olarak uğraşanlar hariç olmak üzere, bilanço esasına göre defter tutan mükelleflerin iktisap tarihinden itibaren en az iki tam yıl süre ile aktiflerinde yer alan gayrimenkul ve iştirak hisselerinin elden çıkarılmasında maliyet bedeli, bunların iktisap edildiği ve elden çıkarıldığı yıllar hariç olmak üzere her takvim yılı için Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılarak kazancın tespitinde dikkate alınır.

() (4684 sayılı Kanunla değişmeden önceki şekli) (4108 sayılı Kanunun 18'inci maddesiyle değişen fıkra Geçerlilik; 1.1.1995 Yürürlük; 2.6.1995)** Mükelleflerin iktisap tarihinden itibaren en az iki tam yıl süreyle işletmelerinde kayıtlı bulunan gayrimenkul, iştirak hisseleri ve amortisman tabii diğer iktisadi kıymetleri elden çıkarmaları halinde, bu iktisadi kıymetlerin maliyet bedeli bunların iktisap edildiği ve elden çıkarıldıkları yıllar hariç olmak üzere her takvim yılı için Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılarak kazancın tespitinde dikkate alınabilir. Bu hüküm 39'uncu madde gereğince işletme hesabı esasına göre ticari kazancın tespitinde de uygulanır. Bilanço esasında defter tutan mükellefler tarafından artırılan maliyet bedeline tekabül eden kazançlar, bilançonun pasifinde özel bir fon hesabında gösterilir. Bu fon, sermayeye ilave dışında herhangi bir suretle başka bir hesaba nakledildiği veya işletmeden çekildiği takdirde, o yılın kazancına dahil edilerek vergiye tabi tutulur. Söz konusu iktisadi kıymetlerin alım satımı ile devamlı olarak uğraşanlar, alım satımını yaptıkları iktisadi kıymetler için bu hükümden yararlanamazlar. Şu kadar ki, inşaat yapımına tahsis edilen arsa ve arazilere ilişkin olarak inşaatın bitim tarihine kadar geçen süre için bu fıkra hükmüne göre maliyet bedeli artırımı yapılabilir. Ancak, inşaatın tamamlanmasından önce satışı yapılan gayrimenkuller için maliyet artırımı satışın yapıldığı tarihe kadar uygulanır. Bu fıkra hükmünün uygulanmasına ilişkin usul ve esasları tespit etmeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.

(2) (5024 Sayılı Kanunla kaldırılmadan önceki şekli) (4842 sayılı Kanunun 5'inci maddesiyle eklenen fıkra Yürürlük; 24.04.2003)Sürekli olarak işlenmiş altın alım-satımı ve imali ile iştigal eden mükellefler, altın satış tarihindeki İstanbul Altın Borsasında oluşan has altın değeri ile satılan mamulün has altın maliyet bedeli arasında oluşan farkı, maliyet bedeline ilave ederler. Söz konusu fark, bilançonun pasifinde özel bir fon hesabında izlenir. Bu fon, sermayeye ilave dışında herhangi bir suretle başka bir hesaba nakledildiği veya işletmeden çekildiği takdirde, o yılın kazancına dahil edilerek vergiye tabi tutulur. Bu mükelleflerin kullandıkları yabancı kaynaklara ait gider ve maliyet unsurlarının sadece ilgili dönemde ayrılan fonu aşan kısmı gider kabul edilir.

İşletme Hesabı Esasında Ticari Kazancın Tespiti

Madde 39 – İşletme hesabı esasına göre ticari kazanç, bir hesap dönemi içinde elde edilen hasılat ile giderler arasındaki müspet farktır.

(Elde edilen hasılat, tahsil olunan paralarla tahakkuk eden alacakları; giderler ise, tetiye olunan ve borçlanılan meblağları ifade eder.)

Emtia alım ve satımı ile uğraşanlarda ticari kazancın bulunması için hesap dönemi sonundaki emtia mevcudunun değeri hasılatla, dönem başındaki emtia mevcudunun değeri ise giderlere ilave olunur.

Ticari kazancın bu suretle tespit edilmesi sırasında Vergi usul Kanunu'nun değerlemeye ait hükümleri ile bu kanunun 40 ve 41'inci maddeleri hükümlerine uyulur.

İşletme Hesabı Esasında Ticari Kazancın Tespiti

Mükerrer Madde 39 – (3946 Sayılı Kanunun 38/2-C maddesiyle kaldırılmıştır. Yürürlük; 1.1.1994)(*)

(*) Mükerrer Madde 39 – (Kaldırılmadan önceki şekli) (3824 Sayılı Kanunun 3'üncü maddesiyle değışen madde Yürürlük; 1.1.1992) Ticari faaliyete bağılı olarak elde edilen aşığıda yazılı gelirler ticari kazançtan indirilir:

1. Geliri vergiden müstesna bulunan menkul kıymetlerin iratları,
2. Devlet tahvili ve Hazine bonusu faizleri,
3. Kurumlardan elde edilen ve Türkiye'de kurumlar vergisine veya 94'üncü maddenin (A) fıkrasının 8 ve 15 numaralı bentlerine göre vergi tevkifatına tabi tutulmuş kâr payları,
4. Yatırım fonları katılma belgelerine ve yatırım ortaklıkları hisse senetlerine ödenen kâr payları,
5. Toplu Konut İdaresi ile Kamu Ortaklığı İdaresince çıkarılan, Gelir Vergisi Kanununun 75'inci maddesinin 5 numaralı bendinde yer alan menkul kıymetlerden sağlanan iratlar.

İndirilecek Giderler

Madde 40 –Safi kazancın tespit edilmesi için, aşığıdaki giderlerin indirilmesi kabul edilir:

1. Ticari kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi için yapılan genel giderler; **(4108 sayılı Kanunun 19'uncu maddesiyle eklenen hüküm Geçerlilik; 1.1.1995 Yürürlük : 2.6.1995)** (İhracat, yurt dışında inşaat, onarma, montaj ve taşımacılık faaliyetlerinde bulunan mükellefler, bu bentte yazılı giderlere ilaveten bu faaliyetlerden döviz olarak elde ettikleri hâsılatın binde beşini aşmamak şartıyla yurt dışındaki bu işlerle ilgili giderlerine karşılık olmak üzere götürü olarak hesapladıkları giderleri de indirebilirler.)

2. **(365 sayılı Kanunun 2'nci maddesiyle değışen şekli)** Hizmetli ve işçilerin iş yerinde veya iş yerinin müstemilatında iâşe ve ibate giderleri, tedavi ve ilaç giderleri, sigorta primleri ve emekli aidatı (Bu primlerin ve aidatın istirdat edilmemek üzere Türkiye'de kain sigorta şirketlerine veya emekli ve yardım sandıklarına ödenmiş olması ve emekli ve yardım sandıklarının tüzel kişiliğı haiz bulunmaları şartıyla), 27'nci maddede yazılı giyim giderleri;

3. İşle ilgili olmak şartıyla, mukavelenameye veya ilama veya kanun emrine istinaden ödenen zarar, ziyan ve tazminatlar;

4. İşle ilgili ve yapılan işin ehemmiyeti ve genişliğı ile mütenasip seyahat ve ikamet giderleri (Seyahat maksadının gerektirdiğı süreye maksur olmak şartıyla);

5. **(4008 sayılı Kanunun 24'üncü maddesiyle değışen bent Yürürlük; 1.1.1995)** Kiralama yoluyla edinilen veya işletmeye dahil olan ve işte kullanılan taşıtların giderleri **(4369 sayılı Kanunun 82 nci maddesinin 3 numaralı fıkrasının (s) bendi ile kaldırılan parantez içi hükmü Yürürlük; 1.1.1999)(*)**

6. **(2772 sayılı Kanunun 5'inci maddesiyle değışen bent)** İşletme ile ilgili olmak şartıyla; bina, arazi, gider, istihlak, damga, belediye vergileri, harçlar ve kaydiyeler gibi aynı vergi, resim ve harçlar;

7. **(2361 sayılı Kanunun 29'uncu maddesiyle değişen bent)** Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre ayrılan amortismanlar. **(4008 sayılı Kanunun 24'üncü maddesiyle eklenen hüküm Yürürlük; 1.1.1995) (4369 sayılı Kanunun 82 nci maddesinin 3 numaralı fıkrasının (s) bendi ile kaldırılan parantez içi hükmü Yürürlük; 1.1.1999)(**)**

8. **(3239 sayılı Kanunun 48'inci maddesiyle eklenen bent)** İşverenlerce, Sendikalar Kanunu hükümlerine göre sendikalara ödenen aidatlar (şu kadar ki; ödenen aidatın bir aylık tutarı, işyerinde işçilere ödenen çıplak ücretin bir günlük toplamını aşamaz).

9. **(4697 sayılı Kanunun 4 üncü maddesiyle eklenen bent Yürürlük; 07.10.2001)** İşverenler tarafından ücretliler adına bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları. (Gerek işverenler gerekse ücretliler tarafından bireysel emeklilik sistemine ödenen ve vergi matrahının tespitinde dikkate alınan katkı paylarının toplamı bu Kanunun 63 üncü maddesinin birinci fıkrasının (3) numaralı bendinde belirlenen oran ve haddi aşamaz.)

10. **(5035 sayılı Kanunun 12 inci maddesiyle eklenen bent; Geçerlilik:01.01.2004, Yürürlük:02.01.2004)** Fakirlere yardım amacıyla gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıflara Maliye Bakanlığınca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde bağışlanan gıda maddelerinin maliyet bedeli.

(*) **(Kaldırılmadan önceki şekli)** 5. **(4008 sayılı Kanunun 24'üncü maddesiyle değişen bent Yürürlük; 1.1.1995)** Kiralama yoluyla edinilen veya işletmeye dahil olan ve işte kullanılan taşıtların giderleri (Nakliyecilikte kullanılanlar hariç olmak üzere, binek otomobillerinin ve zati ve ailevi ihtiyaçlar için de kullanılan diğer taşıtların giderlerinin yarısı)

(**)**(Kaldırılmadan önceki şekli)** 7. **(2361 sayılı Kanunun 29'uncu maddesiyle değişen bent)** Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre ayrılan amortismanlar. **(4008 sayılı Kanunun 24'üncü maddesiyle eklenen hüküm Yürürlük; 1.1.1995)** (Nakliyecilikte kullanılanlar hariç olmak üzere, binek otomobillerinin ve zati ailevi ihtiyaçlar için de kullanılan diğer taşıtların amortismanlarının yarısı.)

Gider Kabul Edilmeyen Ödemeler

Madde 41 – Aşağıda yazılı ödemelerin gider olarak indirilmesi kabul olunmaz.

1. Teşebbüs sahibi ile eşinin ve çocuklarının işletmeden çektikleri paralar veya aynen aldıkları sair değerler (Aynen alınan değerler emsal bedeli ile değerlendirilerek teşebbüs sahibinin çektiklerine ilave olunur.)

2. Teşebbüs sahibinin kendisine, eşine, küçük çocuklarına işletmeden ödenen aylıklar, ücretler, ikramiyeler, komisyonlar ve tazminatlar;

3. Teşebbüs sahibinin işletmeye koyduğu sermaye için yürütülecek faizler;

4. Teşebbüs sahibinin, eşinin ve küçük çocuklarının işletmede cari hesap veya diğer şekillerdeki alacakları üzerinden yürütülecek faizler;

5. Her türlü para cezaları ve vergi cezaları ile teşebbüs sahibinin suçlarından doğan tazminatlar (Akitlerde ceza şartı olarak derpiş edilen tazminatlar, cezai mahiyette tazminat sayılmaz.)

6. **(3571 sayılı Kanunun 8'inci maddesiyle eklenen bent)** Her türlü alkol ve alkollü içkiler ile tütün ve tütün mamullerine ait ilan ve reklâm giderlerinin % 50'si **(90/1081 sayılı B.K.K. ile (0) sıfır)** (Bakanlar Kurulu, bu oranı % 100'e kadar artırmaya, sıfıra kadar indirmeye yetkilidir).

7. **(4008 sayılı Kanunun 25'inci maddesiyle eklenen bent Yürürlük; 1.1.1995)** Kiralama yoluyla edinilen veya işletmede kayıtlı olan yat, kotra, tekne, sürat teknesi gibi motorlu deniz, uçak ve helikopter gibi hava taşıtlarından işletmenin esas faaliyet konusu ile ilgili olmayanların giderleri ile

amortismanları;

(5024 Sayılı Kanunun 9/b maddesiyle yürürlükten kaldırılan bent. Yürürlük:01.01.2004)(*)

9. (4756 sayılı Kanunun 28 inci maddesiyle eklenen bent Yürürlük; 21.05.2002) Basın yoluyla işlenen fiillerden veya radyo ve televizyon yayınlarından doğacak maddî ve manevî zararlardan dolayı ödenen tazminat giderleri.

Bu maddenin uygulanmasında, kolektif şirketlerin ortakları ile adi ve eshamlı komandit şirketlerin komandite ortakları teşebbüs sahibi sayılır.

(*)(5024 Sayılı Kanunla kaldırılmadan önceki şekli) 8. (4008 sayılı Kanunun 25'inci maddesiyle eklenen bent Yürürlük; 1.1.1996) Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre, dönem sonu stoklarını son giren ilk çıkar yöntemine göre değerleyen veya amortismanına tabi iktisadi kıymetlerini yeniden değerlemeye tabi tutanların, işletmede kullandıkları yabancı kaynaklara ilişkin faiz, komisyon, vade farkı, kâr payı, kur farkı ve benzeri adlar altında yaptıkları giderler ve maliyet unsurları toplamına (yatırımın maliyetine eklenenler hariç) aşağıdaki indirim oranının uygulanması suretiyle bulunacak kısmın % 25'i. İndirim oranı, Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre o yıl için tespit edilmiş olan yeniden değerlendirme oranının, ilgili kuruluşlardan alınan bilgilere göre Maliye Bakanlığı'nca o yıl için hesaplanan ortalama ticarî kredi faizi oranına bölünmesi suretiyle bulunur. Sanayi siciline kayıtlı imalatçıların imalat faaliyetlerinde kullandıkları yabancı kaynaklara ait gider ve maliyet unsurlarına bu bent hükmü uygulanmaz. Bu bendin birinci paragrafında yer alan % 25 oranını, % 100'e kadar artırmaya Bakanlar Kurulu; bendin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye ise Maliye Bakanlığı yetkilidir.

Birden fazla takvim yılına sirayet eden inşaat ve onarma işleri

MADDE 42- (2361 sayılı Kanunun 30 uncu maddesiyle değişen madde.) Birden fazla takvim yılına sirayet eden **(5035 sayılı Kanunun 48/4-a maddesiyle değişen ibare. Geçerlilik; 01.01.2004, Yürürlük; 02.01.2004)** inşaat (dekapaj işleri de inşaat işi sayılır) ve onarma işlerinde**(1)** kar veya zarar için bittiği yıl kati olarak tespit edilir ve tamamı o yılın geliri sayılarak, mezkur yıl beyannamesinde gösterilir.

Mükellefler bu madde kapsamına giren hallerde her inşaat ve onarma işinin hasılat ve giderlerini ayrı bir defterde veya tutmakta oldukları defterlerin ayrı sayfalarında göstermeye ve düzenleyecekleri beyannamenin işlerin ikmal edildiği takvim yılını takip eden yılın **(5228 sayılı Kanunun 59/3-c maddesiyle değişen ibare. Yürürlük; 31.07.2004)** Mart ayının onbeşinci günü akşamına kadar**(2)** vermeye mecburdurlar.

(1)(Değişmeden önceki şekli) inşaat ve onarma işlerinde

(2) (Değişmeden önceki şekli) Mart ayı sonuna kadar

Müşterek Genel Giderler ve Amortismanların Dağıtılması

Madde No 43 – Birden fazla takvim yılına sirayet eden inşaat ve onarma işlerinde veya bu işlerin diğer işlerle birlikte yapılması halinde müşterek genel giderler ve amortismanlar aşağıdaki esaslara göre dağıtılır:

1. **(5024 Sayılı Kanunun 7'inci maddesiyle değişen bent: Yürürlük;01.01.2004)** Yıl içinde birden fazla inşaat ve onarma işinin birlikte yapılması halinde, her yıla ait müşterek genel giderler bu işlere ait harcamaların (enflasyon düzeltilmesi yapılan dönemlerde düzeltilmiş tutarlarının) enflasyon düzeltilmesine tâbi tutulmuş tutarlarının birbirine olan nispeti dahilinde;(*)

2. **(5024 Sayılı Kanunun 7'inci maddesiyle değişen bent: Yürürlük;01.01.2004)** Yıl içinde tek veya birden fazla inşaat ve onarma işinin bu madde şumulüne girmeyen işlerle birlikte yapılması halinde, her yıla ait müşterek genel giderler, bu işlere ait harcamalar ile diğer işlere ait satış ve hasılat tutarlarının (enflasyon düzeltilmesi yapılan dönemlerde bunların düzeltilmiş tutarlarının) birbirine olan nispeti dahilinde;(**)

3. Birden fazla inşaat ve onarma işlerinde veya bu işlerle sair işlerde müştereken kullanılan tesisat, makina ve ulaştırma vasıtalarının amortismanları, bunların her işte kullanıldıkları gün sayısına göre.

(*) (Değişmeden önceki şekli) 1. Yıl içinde birden fazla inşaat ve onarma işinin birlikte yapılması halinde, her yıla ait müşterek genel giderler tahsil olunan istihkak bedellerinin birbirine olan nisbeti dahilinde;

(**) (Değişmeden önceki şekli) 2. Yıl içinde tek veya birden fazla inşaat ve onarma işinin bu madde şumulüne girmeyen işlerle birlikte yapılması halinde, her yıla ait müşterek genel giderler tahsil olunan istihkak bedelleriyle diğer işlere ait satış veya hasılat tutarlarının birbirine olan nisbeti dahilinde;

İnşaat ve Onarma İşlerinde İşin Bitimi

Madde No 44 –(2361 sayılı Kanununun 31'inci maddesiyle değişen madde) İnşaat ve onarma işlerinde geçici ve kesin kabul usulüne tabi olan hallerde (5035 Sayılı Kanununun 48/4-b maddesiyle değişen ibare. Geçerlilik:01.01.2004; Yürürlük:02.01.2004) geçici kabulün yapıldığını gösteren tutanağın idarece onaylandığı tarih(*); diğer hallerde işin fiilen tamamlandığı veya fiilen bırakıldığı tarih bitim tarihi olarak kabul edilir.

Bitim tarihinden sonra bu işlerle ilgili olarak yapılan giderler ve her ne nam ile olursa olsun elde edilen hasılat, bu giderlerin yapıldığı veya hasılatın elde edildiği yılın kâr veya zararının tespitinde dikkate alınır.

(*) (Değişmeden önceki şekli) geçici kabulün yapıldığını gösteren tutanağın düzenlendiği tarih

Ulaştırma İşlerinde Matrah

Madde 45 – (2574 sayılı Kanununun 8'inci maddesiyle değişen madde) Dar mükellefiyete tabi olanların Türkiye ile yabancı memleketler arasında yaptıkları ulaştırma işlerinde elde ettikleri kazançlar Kurumlar Vergisine tabi yabancı ulaştırma kurumlarının kazançlarının tayinine ait esaslara göre tespit olunur.

Basit Usulde Ticari Kazancın Tespiti

Madde 46 – (4369 sayılı Kanununun 31'inci maddesiyle değişen madde Yürürlük; 1.1.1999) 47 ve 48 inci maddelerde yazılı şartları topluca haiz olanların ticari kazançları basit usulde tespit olunur.

Basit usulde ticari kazanç, bir hesap dönemi içinde elde edilen hasılat ile giderler ve satılan malların alış bedelleri arasındaki müspet farktır. Bu fark yapılan faaliyetle ilgili olarak Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre alınması ve verilmesi mecburi olan alış ve giderler ile hasılatlara ilişkin belgelerde yazılı tutarlara göre hesaplanır. Bu suretle tespit ve beyan olunan kazanç vergi tarhına esas alınır. Bu usulde vergilendirilenler, kazancın tespiti ve Vergi Usul Kanunu'nun defter tutma hükümleri hariç, bildirme, vesikalar, muhafaza, ibraz, diğer ödevler ve ceza hükümleri ile bu Kanun ve diğer kanunlarda yer alan ikinci sınıf tüccarlar hakkındaki hükümlere tabidirler.

Basit usulde vergilendirilen mükellefler, faaliyetlerine ilişkin mal alış ve giderleri ile hasılatlarını gösteren belgeleri ayrı ayrı dosyalarda saklamak zorundadırlar. Bu belgelerin kayıtları, mükelleflerin bağlı buldukları meslek odalarının oluşturdukları bürolarda tutulur. Bu bürolarda 13.6.1989 tarihli ve 3568 sayılı Kanun'a göre yetki almış yeterli sayıda meslek mensubunun çalıştırılması zorunludur. Bu büroların kayıt, tasdik ve vergi dairesine karşı yükümlülükleri ile diğer usuller Maliye Bakanlığı'nca belirlenir.

Basit usule tabi ticaret erbabından, sahte veya muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belge düzenlediği veya kullandığı tespit edilenler, bu hususun kendilerine tebliğ edildiği tarihi takip eden aybaşından itibaren ikinci sınıf tüccarlara ilişkin hükümlere tabi olurlar.

Aynı işte ortak olarak çalışanlar hakkında 47' nci maddede yazılı yıllık kira bedeli ve 48' inci maddede yazılı iş hacmi ölçüleri toplu olarak, diğer şartlar ortakların her biri için ayrı ayrı aranır. Ortaklarından birisi gerçek usule göre gelir vergisine tabi bulunan ortaklıklarda, diğer ortakların ticari kazancı da

gerçek usulde tespit olunur. Adi ortaklık halinde çalışanlardan aynı zamanda diğer şahsi bir işle de iştigal edenlerin gerçek veya basit usulden hangisine göre vergilendirileceği, 47 nci maddenin 2 numaralı bendi ile 48 inci maddede yer alan ölçülerden şahsi işine ait olanlara, ortaklıklardan hissesine düşen miktarların eklenmesi suretiyle tespit olunur. şahsi işin mevcut olmaması halinde, muhtelif ortaklıklardaki hisselerin toplanması ile yetinilir.

Basit usule tabi olmanın şartlarından herhangi birini takvim yılı içinde kaybedenler, ertesi takvim yılı başından itibaren gerçek usulde vergilendirilirler. Basit usulün şartlarına haiz olanlardan, bu usulden yararlanmak istemediklerini yazı ile bildirenler, bu talepleri doğrultusunda takip eden ay başından veya izleyen takvim yılı başından, yeni işe başlayanlar ise işe başlama tarihinden itibaren gerçek usulde vergilendirilirler. Herhangi bir şekilde gerçek usulde vergilendirilecek olanlar ve gerçek usulde vergilendirilen mükellefler, bir daha hiç bir şekilde basit usule dönemezler. Bu kişilerin aynı türden iş yapan eş ve çocukları da bu faaliyetleri nedeniyle basit usulden yararlanamazlar. (*)

(*) Götürü Usulde Ticarî Kazancın Tespiti:

Madde 46 – (Değişmeden önceki şekli) (3946 sayılı Kanunun 9'uncu maddesiyle değişen madde Yürürlük; 1.1.1994) 47 ve 48 inci maddelerde yazılı şartları topluca haiz olanların ticarî ve sınaî işlerinden sağladıkları safi kazançlar, Maliye Bakanlığınca tanzim edilecek cetvellerde belirtilen iş nevelerine göre götürü olarak tespit olunur.

Bu suretle tespit olunacak safi kazanç asgari ücretin yıllık brüt tutarının;

– 5 inci dereceye giren mükellefler için (4108 sayılı Kanunun 39'uncu maddesi ile safi kazanç tutarlarına ait hüküm kaldırılmıştır. Yürürlük; 1.1.1996) % 15'i,

– 4 üncü dereceye giren mükellefler için (4108 sayılı Kanunun 39'uncu maddesi ile safi kazanç tutarlarına ait hüküm kaldırılmıştır. Yürürlük; 1.1.1996) % 30'u,

– 3 üncü dereceye giren mükellefler için % 50'si,

– 2 nci dereceye giren mükellefler için % 90,

– 1 inci dereceye giren mükellefler için % 140'ıdır. Bakanlar Kurulu, bu oranları iki katına kadar artırmaya veya kanunî oranlarına kadar indirmeye yetkilidir. Bu yetki, iş grupları, sektörler, il ve ilçeler büyükşehir belediyeleri dahil olmak üzere il ve ilçelerin belediye sınırları (mücavir alanlar dahil), belediyelerin nüfusları yöreler itibariyle veya sabit bir işyerinde faaliyet yapıp yapılmadığına göre topluca veya ayrı ayrı kullanılabilir.

Bakanlar Kurulu ayrıca, bu maddeye göre tespit edilen safi kazanç tutarlarını,

– Kalkınmada birinci derecede öncelikli yörelerde faaliyette bulunan mükellefler için % 50'ye, kalkınmada ikinci derecede öncelikli yörelerde faaliyette bulunan mükellefler için % 40'a kadar indirmeye, (*) (Değişmeden önceki başlık) Götürü usulde tabi olmanın genel şartları

(**)(Değişmeden önceki ibare) Götürü usule (Götürü Safi Kazanç Tutarlarının Hesaplanmasına esas 98/10885 sayılı B.K.K. ile belirlenen oranlar: Geçerlilik; 1.1.1998) Dereceler Kalkınmada Öncelikli Yöreler ve Büyükşehir Belediye Sınırları Dışında Kalan Yerlerde

(%)Büyükşehir Belediye Sınırları İçinde (%)3 50 60 2 ...

(4369(*) sayılı Kanunun 32'inci maddesiyle değişen başlık)

Basit usule tabi olmanın genel şartları

Madde 47 – (2361 sayılı Kanunun 34 üncü maddesiyle değişen madde) (4369 sayılı Kanunun 32 nci maddesiyle değişen ibare Yürürlük; 1.1.1999) Basit usule() tabi olmanın genel şartları şunlardır:**

1. Kendi işinde bilfiil çalışmak veya bulunmak (işinde yardımcı işçi ve çırak kullanmak, seyahat, hastalık, ihtiyarlık, askerlik, tutukluluk ve hükümlülük gibi zaruri ayrılmalar dolayısıyla geçici olarak bilfiil işinin başında bulunmamak bu şartı bozmaz. Ölüm halinde iş sahibinin dul eşi veya küçük çocukları namına işe devam olunduğu takdirde, bunların bilfiil işin başında bulunup bulunmamasına bakılmaz.)

2. (4369 sayılı Kanunun 32'nci maddesiyle değişen bent Yürürlük; 1.1.1999) İşyeri mülkiyetinin iş sahibine ait olması halinde emsal kira bedeli, kiralanmış olması halinde yıllık kira bedeli toplamı büyükşehir belediye sınırları içinde 2.900 Yeni Türk Lirasını, diğer yerlerde 2.100 Yeni Türk Lirasını aşmamak. (***)

3. Ticari, zirai veya mesleki faaliyetler dolayısıyla gerçek usulde Gelir Vergisi'ne tabi olmamak.

2 ve 3 numaralı bent hükümleri öteden beri işe devam edenlerde takvim yılı başındaki, yeniden işe başlayanlarda ise işe başlama tarihindeki duruma göre uygulanır.

(*) Münhasıran belediye teşkilatı bulunmayan köylerde (belediyelerin mücavir alan sınırları hariç) işyeri bulunan ve faaliyet gösteren mükellefler için % 70'e (98/10885 sayılı B.K.K. ile % 70 Geçerlilik; 1.1.1998) kadar indirmeye, yetkilidir. Birinci fıkrada yazılı kazanç tutarları, mükelleflerin götürü matrahları addolunur. Götürü safi kazanç tutarlarının tespitinde, takvim yılı başında geçerli olan ve sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgari ücretin yıllık brüt tutarı esas alınır. Asgari ücrette artış yapılmayan yıllarda, takvim yılı başında geçerli olan safi kazanç tutarları, o yıla ilişkin olarak Vergi Usul Kanunu uyarınca belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılarak, ertesi takvim yılında uygulanacak götürü safi kazanç tutarları hesaplanır.

(**) Safi kazanç tutarlarının hesaplanmasında 100.000 liraya kadar olan tutarlar dikkate alınmaz.

Aynı işte ortak olarak çalışanlar hakkında 47'nci maddede yazılı emlak vergisi tarhına esas olan vergi değerleri toplamı (vergi değeri bilinmeyen hallerde yıllık kira bedeli, her ikisinin de belli olmaması halinde, takdir komisyonlarınca takdir edilecek kira bedeli toplamı) ve 48'inci maddede yazılı iş hacmi ölçüleri toplu olarak, diğer şartlar ortakların her biri için ayrı ayrı aranır.

Ortaklarından birisi gerçek usule göre gelir vergisine tabi bulunan ortaklıklarda, diğer ortakların ticarî kazancı da gerçek usulde tespit olunur.

Adi ortaklık halinde çalışanlardan aynı zamanda diğer şahsî bir işle de iştigal edenlerin gerçek veya götürü usullerden hangisine göre vergilendirileceği, 47'nci maddenin 2 numaralı bendi ile 48'inci maddede yer alan ölçülerden şahsî işine ait olanlara ortaklıklardan hissesine düşen miktarların eklenmesi suretiyle tespit olunur. şahsî işin mevcut olmaması halinde bu ölçülerden muhtelif ortaklıklardaki hisselerin toplanması ile yetinilir.

Adi ortaklıklarda ortakların götürü kazanç hissesi, ortaklığın girdiği sınıf ve dereceye göre bulunan kazançta her ortak için % 50 nispetinde bir zam yapıldıktan sonra bulunan miktar, ortaklık mukavelesinde yazılı hisse nispetlerine, böyle bir mukavele mevcut değilse eşit olarak ortak sayısına bölünmek suretiyle tespit olunur.

Mükelleflerin birinci fıkrada yazılı derecelerden hangisine gireceği, vergi dairesi tarafından tayin edilir. Ancak, vergi dairesi ilgili meslek kuruluşunun görüşünü isteyebilir.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları tayin ve tespiti Maliye Bakanlığı yetkilidir.

(***) 2. (Değişmeden önceki şekli) (2574 sayılı Kanunun 10'uncu maddesiyle değişen şekli) (3946 sayılı Kanunun 26'ncı maddesiyle belirlenen miktarlar Geçerlilik; 31.12.1993), İşyerlerinin Emlak Vergisi tarhına esas olan vergi değerleri toplamı 12.000.000 lirayı (97/10351 sayılı B.K.K. ile 120.000.000. Geçerlilik; 31.12.1997) vergi değeri bilinmeyen hallerde yıllık kira bedeli toplamı 1.800.000 (97/10351 sayılı B.K.K. ile 18.000.000 Geçerlilik; 31.12.1997) lirayı aşmamak (Yıllık kira bedelinin emsaline nazaran düşük bulunması halinde emsal kira bedeli esas alınır.)

Basit Usule Tabi Olmanın Özel Şartları

Madde 48 – (4369 sayılı Kanunun 33 üncü maddesiyle değişen madde Yürürlük; 1.1.1999) Basit usule tabi olmanın özel şartları şunlardır: (*)

1. Satın aldıkları malları olduğu gibi veya işledikten sonra satanların yıllık alımları tutarının 43.000 Yeni Türk Lirasını veya yıllık satışları tutarının 60.000 Yeni Türk Lirasını aşmaması,

2. 1 numaralı bentte yazılı olanların dışındaki işlerle uğraşanların bir yıl içinde elde ettikleri gayri safi iş hasılatının 21.000 Yeni Türk Lirasını aşmaması, (**)

3. 1 ve 2 numaralı bentlerde yazılı işlerin birlikte yapılması halinde, yıllık satış tutarı ile iş hasılatı toplamının 43.000 Yeni Türk Lirasını aşmaması. (***)

Tekele tabi maddelerle, damga pulu, milli piyango bileti, akaryakıt, şeker ve bunlar gibi kar hadleri emsallerine nazaran bariz şekilde düşük olarak tespit edilmiş bulunan emtia için, bu maddenin 1 ve 3 numaralı bentlerinde yazılı hadler yerine ilgili bakanlıkların mütalaası alınmak suretiyle, Maliye Bakanlığı'nca belirlenecek alım satım hadleri uygulanır.

(*) (Değişmeden önceki şekli) Götürü usule tabi olmanın özel şartları:

Madde 48 – (2574 sayılı Kanunun 11'inci maddesiyle değişen madde) Götürü usule tabi olmanın özel şartları şunlardır:

1. Alım satım işleri ile imal, inşa, tamir ve küçük sanat işlerinde bir takvim yılı içinde satın alınan veya ithal edilen emtianın, iptidai maddenin ve malzemenin mübayaa bedelleri tutarı (3946 sayılı Kanunun 10'uncu maddesiyle belirlenen miktar Yürürlük; 1.1.1994) 180.600.000 (95/6430 sayılı B.K.K. ile 361.200.000 Bş. Bel. 452.700.000 Geçerlilik; 1.1.1995 Yürürlük: 1.4.1995) lirayı aşmamak;

2. Bir takvim yılı içinde satılan veya ihraç edilen emtianın, iptidai maddenin ve malzemenin satış bedelleri tutarı (3946 sayılı Kanunun 10'uncu maddesiyle belirlenen miktar Yürürlük; 1.1.1994) 240.600.000 (95/6430 sayılı B.K.K. ile 481.200.000 Bş. Bel. 603.000.000 Geçerlilik; 1.1.1995 Yürürlük : 1.4.1995) lirayı aşmamak

3. İptidai madde, yardımcı malzeme ve işçilik müşteriye ait olarak ücretli duruma girmeksizin yapılan imalat, tamirat, basım, inşaat ve küçük sanat işleri karşılığında bir takvim yılı içinde alınan gayri safi ücret tutarı (3946 sayılı Kanunun 10'uncu maddesiyle belirlenen miktar Yürürlük; 1.1.1994) 59.600.000 (95/6430 sayılı B.K.K. ile 119.200.000 Bş. Bel. 149.300.000 Geçerlilik; 1.1.1995 Yürürlük : 1.4.1995) lirayı aşmamak

(**) 4. İptidai madde ve malzeme müşteriye, işçilik kendisine ait olarak yapılan imalat, tamirat, basım, inşaat ve küçük sanat işlerinde yıllık gayri safi hasılat tutarı (3946 sayılı Kanunun 10'uncu maddesiyle belirlenen miktar Yürürlük; 1.1.1994) 180.600.000 (95/6430 sayılı B.K.K. ile 361.200.000 Bş. Bel. 452.700.000 Geçerlilik; 1.1.1995 Yürürlük : 1.4.1995) lirayı aşmamak

5. Bir ve üç numaralı bentlerde yazılı işlerin birlikte yapılması halinde, bir takvim yılı içinde alınan ücret veya hasılatın altı katı ile mübayaa bedellerinin yıllık toplamı (3946 sayılı Kanunun 10'uncu maddesiyle belirlenen miktar Yürürlük; 1.1.1994) 240.600.000 (95/6430 sayılı B.K.K. ile 481.200.000 Bş. Bel. 603.000.000 Geçerlilik; 1.1.1995 Yürürlük : 1.4.1995) lirayı aşmamak

6. Bir ve dört numaralı bentlerde yazılı işlerin birlikte yapılması halinde bir takvim yılının sağlanan gayri safi hasılatın üçte bir fazlasıyla emtia, iptidai madde ve malzemenin mübayaa bedellerinin tutarı toplamı (3946 sayılı Kanunun 10'uncu maddesiyle belirlenen miktar Yürürlük; 1.1.1994) 180.600.000 (95/6430 sayılı B.K.K. ile 361.200.000 Bş. Bel. 452.700.000 Geçerlilik; 1.1.1995 Yürürlük : 1.4.1995) lirayı aşmamak

7. Üç ve dört numaralı bentlerde yazılı işlerin birlikte yapılması halinde alınan gayri safi ücretlerin tutarlarının dört katı ile sağlanan yıllık gayri safi hasılatın tutarı (3946 sayılı Kanunun 10'uncu maddesiyle belirlenen miktar Yürürlük; 1.1.1994) 180.600.000 (95/6430 sayılı B.K.K. ile 361.200.000 Bş. Bel. 452.700.000 Geçerlilik; 1.1.1995 Yürürlük : 1.4.1995) lirayı aşmamak

8. Otel, sinema, plaj, dansing ve emsali eğlence ve istirahat yerleri işletenlerde, bu hizmetler karşılığında bir takvim yılı içinde sağlanan yıllık gayri safi hasılat tutarı (3946 sayılı Kanunun 10'uncu maddesiyle belirlenen miktar Yürürlük; 1.1.1994) 59.600.000 (95/6430 sayılı B.K.K. ile 119.200.000 Bş. Bel. 149.300.000 Geçerlilik; 1.1.1995 Yürürlük : 1.4.1995) lirayı aşmamak

(***) 9. Sahibi veya işleticisi sıfatıyla birden fazla motorlu kara nakil vasıtası ve beşten fazla hayvan arabası veya su üzerinde hareket eden 18 rüsum tonilatodan fazla makineli, 90 rüsum tonilatodan fazla makinesiz nakil vasıtası işletmemek (Su üzerinde hareket eden makineli ve makinesiz araçların birlikte işletilmesi halinde, makineli olanların rüsum tonilatoları toplamının beş katı ile makinesizlerin rüsum tonilatoları toplamı 90 rüsum tonilatoyu aşmamak) ve bir takvim yılı içinde alınan taşıma ücretleri tutarı (3946 sayılı Kanunun 10'uncu maddesiyle belirlenen miktar Yürürlük; 1.1.1994) 120.200.000 (95/6430 sayılı B.K.K. ile 240.400.000 Bş. Bel. 301.200.000 Geçerlilik; 1.1.1995 Yürürlük : 1.4.1995) lirayı aşmamak (Nakil

vasıtalarının sahip ve işleticisi durumunda olmaksızın taşıma yapanlar tavassut işi yapmış sayılır. Yukarıda yazılı ölçüler aile reisi beyanına tabi olan kimselerle ortaklık halindeki işletmelerde bu kimselerin veya ortaklığın işlettikleri vasıtalar bakımından topluca dikkate alınır

10. (3689 sayılı Kanunun 4'üncü maddesiyle eklenen bent) 1-9 numaralı bentler kapsamına girmeyen işleri yapanlardan; hizmet işletmelerinde 8 numaralı bentte, diğerlerinde ise 1 ve 2 numaralı bentlerde yer alan hadleri aşmamak.

(3946 sayılı Kanunun 10'uncu maddesiyle değişen fıkra Yürürlük; 1.1.1994) Yıllık alış, satış ve hâsılat hadleri; sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için geçerli olan asgari ücret tutarının takvim yılı içinde artırılması halinde bu ücretteki artış oranında, asgari ücretin artırılmadığı yıllarda ise Vergi Usul Kanunu hükümleri uyarınca belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılmak suretiyle tespit edilir. Bu surette tespit edilen yıllık alış,satış ve hâsılat tutarları, ertesi takvim yılında uygulanır. Şu kadar ki, götürü safi kazanç tutarlarının tespitine ilişkin 46 ncı maddede yazılı oranların Bakanlar Kurulunca artırılması halinde, safi kazanç tutarları artırılan mükellefler için bu maddede yazılı yıllık alış, satış ve hâsılat tutarlarını da bir katına kadar artırmaya Bakanlar Kurulu yetkilidir

(4369(*) sayılı Kanunun 32'inci maddesiyle değişen başlık)

Madde 49 – (3689 sayılı Kanunun 12'nci maddesiyle kaldırılmıştır.)(**) (***)

(*) Münhasıran belediye teşkilatı bulunmayan köylerde (belediyelerin mücavir alan sınırları hariç) işyeri bulunan ve faaliyet gösteren mükellefler için % 70'e (98/10885 sayılı B.K.K. ile % 70 Geçerlilik; 1.1.1998) kadar indirmeye, yetkilidir. Birinci fıkrada yazılı kazanç tutarları, mükelleflerin götürü matrahları addolunur. Götürü safi kazanç tutarlarının tespitinde, takvim yılı başında geçerli olan ve sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgari ücretin yıllık brüt tutarı esas alınır. Asgari ücrette artış yapılmayan yıllarda, takvim yılı başında geçerli olan safi kazanç tutarları, o yıla ilişkin olarak Vergi Usul Kanunu uyarınca belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılarak, ertesi takvim yılında uygulanacak götürü safi kazanç tutarları hesaplanır.

(**) (3689 sayılı Kanunun 4'üncü maddesiyle eklenen fıkra) Bu maddeye göre alış, satış ve hâsılat hadlerinin tespitinde, 100 000 liraya kadar olan tutarlar nazara alınmaz. Tekele tabi maddelerle, damga pulu, milli piyango bileti, akaryakıt, şeker ve bunlar gibi kar hadleri emsallerine nazaran bariz şekilde düşük olarak tespit edilmiş bulunan emtialarda, ilgili bakanlıkların mütalaası alınmak suretiyle, bu maddenin 1, 2, 5 ve 6 numaralı bentlerinde yazılı alım satım hadleri Maliye Bakanlığınca tayin olunur.

Özel şartlar gösterilmeyen işler:

(***) Madde 49 – (Kaldırılmadan önceki şekli) Özel şartları gösterilmeyen işlerle uğraşanların götürü usulde faydalanıp faydalanamayacakları 47'nci maddede yazılı genel şartlara göre tayin olunur.

(4369(*) sayılı Kanunun 32'inci maddesiyle değişen başlık)

Madde 50 – (4369 sayılı Kanunun 82/3-c maddesiyle madde yürürlükten kaldırılmıştır. Yürürlük; 1.1.1999)(**)

(*) Münhasıran belediye teşkilatı bulunmayan köylerde (belediyelerin mücavir alan sınırları hariç) işyeri bulunan ve faaliyet gösteren mükellefler için % 70'e (98/10885 sayılı B.K.K. ile % 70 Geçerlilik; 1.1.1998) kadar indirmeye, yetkilidir. Birinci fıkrada yazılı kazanç tutarları, mükelleflerin götürü matrahları addolunur. Götürü safi kazanç tutarlarının tespitinde, takvim yılı başında geçerli olan ve sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgari ücretin yıllık brüt tutarı esas alınır. Asgari ücrette artış yapılmayan yıllarda, takvim yılı başında geçerli olan safi kazanç tutarları, o yıla ilişkin olarak Vergi Usul Kanunu uyarınca belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılarak, ertesi takvim yılında uygulanacak götürü safi kazanç tutarları hesaplanır.

Götürü usule tabi olmanın şartlarını takvim yılı içinde kaybedenler

(**) Madde 50 – (Kaldırılmadan önceki şekli) (3946 sayılı Kanunun 11'inci maddesiyle değişen madde Yürürlük; 1.1.1994) Götürü usule tabi olmanın şartlarından herhangi birini takvim yılı içinde kaybedenler, ertesi takvim yılı başından itibaren gerçek usulde vergilendirilirler. Şu kadar ki, 48'inci maddede yazılı yıllık alış, satış ve hâsılat hadlerinin bir katını aşanlar bu hadleri aştıkları tarihten itibaren gerçek usulde vergilendirilirler. Götürülük şartlarını haiz olanlardan, bu usulden yararlanmak istemediklerini yazı ile bildirenler, taleplerini takip eden ay başından veya taleplerini izleyen takvim yılı başından, yeni işe başlayanlar ise işe başlama tarihinden itibaren gerçek usulde vergilendirilirler. Herhangi bir şekilde gerçek usulde vergilendirilecek olanlar ve gerçek usulde vergilendirilen mükellefler, bir daha hiçbir şekilde götürü usule dönemezler. Bu kişilerin aynı türden iş yapan eş ve çocukları da bu faaliyetleri nedeniyle götürü usulde yararlanamazlar.

Basit(*) Usulün Hududu

Madde 51 – Aşağıda yazılı olanlar, (4369 sayılı Kanunun 81/C-2 maddesiyle değişen ibare Yürürlük; 1.1.1999) basit(**) usulden faydalanamazlar:

1. Kollektif ʘirket ortakları ile, komandit şirketlerin komandite ortakları;
2. İkrizat işleriyle uğraşanlar;
3. Sarraflar ile kıymetli maden ve mücevherat alım satımı ile uğraşanlar;
4. (4108 sayılı Kanunun 20'nci maddesiyle değişen bent Geçerlilik; 1.1.1995) Bu Kanunun 94 üncü maddesinin birinci fıkrasında sayılan kişi ve kurumlara karşı inşaat ve onarma işini taahhüt

edenler ile bu mükelleflere karşı derece derece taahhütte bulunanlar;(***)

5. Sigorta prodüktörleri;

6. Her türlü ilan ve reklam işleriyle uğraşanlar veya bu işlere tavassut edenler;

7. Gayrimenkul ve gemi alım satımı ile uğraşanlar;

8. **(3418 sayılı Kanununun 24'üncü maddesiyle değişen bent)** Tavassut işi yapanlar (dayıbaşılar hariç);(*)

9. **(2361 sayılı Kanununun 36'ncı maddesiyle eklenen bent)** Maden işletmeleri, ta° ve kireç ocakları, kum ve çakıl istihsal yerleri, tuğla ve kiremit harmanları işletenler;

10. **(2361 sayılı Kanununun 36'ncı maddesiyle eklenen bent)** Şehirlerarası yük ve yolcu taşımacılığı yapanlar ile treyler, çekici ve benzerlerinin sahip veya işleticileri **(3505 sayılı Kanununun 11'inci maddesiyle eklenen hüküm)** (Yapısı itibariyle sürücüsünden başka ondört ve daha aşağı oturma yeri olan ve insan taşımaya mahsus motorlu kara taşıtları ile yolcu taşıyanlar hariç);

11. **(4444 sayılı Kanununun 14/A-2 maddesiyle kaldırılmıştır Yürürlük; 14.8.1999)(**)**

12. **(3946 sayılı Kanununun 12'nci maddesiyle değişen bent Yürürlük; 30.12.1993)** Maliye Bakanlığınca teklif edilen ve Bakanlar Kurulunca kararlaştırılan iş grupları, sektörler, il ve ilçeler, büyükşehir belediyeleri dahil olmak üzere il ve ilçelerin belediye sınırları (mücvir alanlar dahil), belediyelerin nüfusları, yöreler itibariyle veya sabit bir işyerinde faaliyette bulunulup bulunulmadığına göre gerçek usulde vergilendirilmesi gerekli görülenler.(***)

[(8/5521 sayılı B.K.K. ile Zirai mahsul satın alarak bu mahsulleri kısmen veya tamamen tüketici dışında kalanlara satan ticaret erbabının gerçek usulde vergilendirilmeleri kararlaştırılmıştır.)

(92/2683 Sayılı B.K.K. ile) Her türlü televizyon, video, radyo, teyp, müzik seti, disk-çalar, kamera, bilgisayar, soğutucu, çamaşır ve bulaşık makinası, elektrikli süpürge, elektronik müzik aletleri, elektrikli dikiş makinası ile elektrikle çalışan benzeri eşyaların alım-satımı ve üretimi ile uğraşan mükelleflerin gerçek usulde vergilendirilmesi kararlaştırılmıştır.]]

(*) (Değişmeden önceki ibare) Götürü

(**) (Değişmeden önceki ibare) götürü

(***) 4. (Değişmeden önceki şekli) (3946 sayılı Kanununun 12'nci maddesiyle değişen bent Yürürlük; 1.1.1994) Her türlü taahhüt i°leri yapanlar ile bu ki°ilere derece derece taahhütte bulunanlar

4. (Değişmeden önceki şekli) Gelir ve Kurumlar Vergisine tabi inşaat, onarma ve ulaştırma müteahhitlerine karşı derece derece taahhütte bulunanlar;

(*) 8. (Değişmeden önceki şekli) (3239 sayılı Kanununun 50'nci maddesiyle değişen bent) Tavassut işi yapanlar (PTT Acentaları ile dayı başılar hariç);

(**) 11. (Kaldırılmadan önceki şekli) (3505 sayılı Kanununun 11'inci maddesiyle eklenen bent) Ödeme kaydedici cihazları kullanan mükellefler;

(***) 12. (Değişmeden önceki şekli) (3505 sayılı Kanununun 11'inci maddesiyle 11'inci bent 12'nci bent olmuştur.) (2361 sayılı Kanununun 36'nci maddesiyle eklenen bent) Maliye Bakanlığınca teklif edilen ve Bakanlar Kurulunca kararlaştırılan iş grupları veya sektörler itibariyle gerçek usulde vergilendirilmesi gerekli görülenler.

İKİNCİ BÖLÜM

Zirai kazanç

Zirai Kazanç, Zirai Faaliyet, Zirai İşletme, Çiftçi ve Mahsulün Tarifi

Madde 52 – (202 sayılı Kanununun 21'inci maddesiyle değişen madde) Zirai faaliyetten doğan kazanç zirai kazançtır.

Zirai faaliyet; arazide, deniz, göl ve nehirlerde, ekim, dikim, bakım, üretme, yetiştirme ve ıslah yollarıyla veyahut doğrudan doğruya tabiatın istifade etmek suretiyle nebat, orman, hayvan, balık ve bunların mahsullerinin istihsalini, avlanmasını, avcılarını ve yetiştiricilerini tarafından muhafazasını,

taşınmasını, satılmasını veya bu mahsullerden sair bir şekilde faydalanılmasını ifade eder.

Bazı nebat ve hayvan nevelerinde istihsalin doğrudan doğruya arazi üzerinde yapılmaması zirai faaliyetin mahiyetini değiştirmez.

Aşım yaptırmak maksadıyla erkek damızlık beslenmesi, çiftçiye ait her türlü ziraat makina ve aletlerinin başka çiftçilerin zirai istihsal işlerinde çalıştırılması da zirai faaliyetlerden sayılır.

Mahsullerin değerlendirilmeleri maksadıyla ve zirai istihsale müteferri olarak işlenmesi de zirai faaliyete girer. Ancak, bu ameliye, aynı teşebbüsün cüz'ünü teşkil eden bir işletmede vukua geliyorsa, bu ameliyenin zirai faaliyet sayılabilmesi için işletmenin sınavi bir müessese ehemmiyet ve genişliğinde olmaması ve faaliyetini, cüz'ünü teşkil ettiği teşebbüsün mahsullerine hasretmesi şarttır.

Satışların dükkan ve mağaza açılarak yapılması halinde, mahsullerin dükkan ve mağazaya gelinceye kadar geçirdikleri safhalar zirai faaliyet sahasında kalır. Çiftçiler tarafından doğrudan doğruya zirai faaliyetleri ile ilgili alım satım işlerinin tedviri için açılan yazıhaneler, faaliyetleri bu mevzua münhasır kalmak şartıyla dükkan ve mağaza sayılmaz.

Yukarıda yazılı faaliyetlerin içinde yapıldığı işletmelere zirai işletme bu işletmeleri işleten gerçek kişilere (Adi şirketler dahil), vergiye tabi olsun veya olmasınlar, çiftçi ve bu faaliyetler neticesinde istihsal olunan maddelere de mahsul denir.

Kollektif şirketlerle adi veya eshamlı komandit şirketler zirai faaliyetle iştigal etseler dahi çiftçi sayılmazlar. Zirai faaliyetle iştigal eden kollektif şirketlerin ortakları ile komandit şirketlerin komandite ortaklarının şirket kârından aldıkları paylar şahsi ticari kazanç hükmündedir.

Bir çiftçiye veya ortaklığa ait olup aynı köy sınırları içinde veya birbirine bitişik arazi üzerinde bulunan yahut istihsal şartlarına göre birbirine bağıllık ve beraberlik arz eden işletmeler tek işletme sayılır.

Zirai Kazançta Vergileme

Madde 53 – (4369 sayılı Kanununun 34 üncü maddesiyle değişen madde Geçerlilik; 1.1.1998, Yürürlük: 29.7.1998) Çiftçilerin elde ettikleri zirai kazançlar, bu kanunun 94' üncü maddesine göre hasılatları üzerinden tevkifat yapılmak suretiyle vergilendirilir. 54' üncü maddede yazılı işletme büyüklüğü ölçülerini aşan çiftçiler ile bir biçerdövere veya bu mahiyetteki bir motorlu araca veya on yaşına kadar ikiden fazla traktöre sahip olan çiftçilerin kazançları gerçek usulde (zirai işletme hesabı veya diledikleri takdirde bilanço esasına göre) tespit olunarak vergilendirilir. Kazançları gerçek usulde vergilendirilmeyen çiftçiler bu kazançları için beyanname vermezler. **(4962 sayılı Kanununun 6' ncı maddesiyle eklenen cümle Yürürlük; 01.01.2004)** Ancak, çiftçiye ait olmakla beraber ziraî işletmeye dahil edilmeyen biçerdöver veya bu mahiyetteki bir motorlu araç veya on yaşına kadar ikiden fazla traktörün işletilmesinden elde edilen gelirler ticarî kazanç hükümlerine göre vergilendirilir.

Bu hükmün tatbikinde, aile reisi ile birlikte yaşayan eş ve velayet altındaki çocuklara ait işletmeler ile ortaklık halindeki işletmelerde, işletme büyüklüğü toplu olarak nazara alınır. Ortaklıklarda, ortaklığın birden fazla işletmeye taalluk etmesi veya işletmelerin ayrı ayrı mahallerde bulunması durumu değiştirmez.

52' nci maddede yazılı tek işletmelerde işletme birden fazla ortaklıklara ait olsa bile bu ortaklıklara ait işletme büyüklüğü toplanmak suretiyle nazara alınır. Birden fazla zirai işletmede ayrı ayrı şahıslarla ortaklığı bulunanların işletme büyüklüğü ölçülerinin tespitinde ortaklık payları toplamı esas alınır.

54' üncü maddede yazılı ziraat gruplarının bir kaç tanesi içine giren zirai faaliyetlerin bir arada yapılması halinde, en fazla iki gruba ait işletme büyükleri bu gruplar için tespit olunan hadlerin yarısını aşanlar gerçek usulde vergilendirilir.

Gerek şahsi işletmesi gerekse dahil bulunduğu ortaklıklar müstakilen işletme büyüklüğü ölçüsünün altında kaldığı halde kendisine ait işletmenin ve ortaklıklardaki payların toplamı bu ölçüyü aşan çiftçiler gerçek usulde vergilendirilir. Payları toplamı ölçüleri aşmayan diğer ortaklar tevkifat yoluyla

vergilendirilirler. Yarıcılık ortaklık sayılır.

Kazançları gerçek usulde vergilendirilmeyen çiftçiler, yazılı olarak vergi dairesinden istemde bulunmaları halinde izleyen vergilendirme dönemi başından, işe yeni başlayanlar, işe başlama tarihinden itibaren gerçek usule geçebilirler. 54 üncü maddede yazılı ölçüleri aşanlar müteakip vergilendirme dönemi başından itibaren gerçek usulde; gerçek usule tabi olanlardan bu ölçülerin altında kalanlar müteakip vergilendirme dönemi başından itibaren hasılatları üzerinden tevkifat yapılmak suretiyle vergilendirilirler.

Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre belge alma verme, saklama ve ibraz yükümlülüklerine uymayan ve Ziraat Odası'ndan, bulunmayan yerlerde Tarım İl veya İlçe Müdürlükleri'nden çiftçi belgesini almayan çiftçiler, çeşitli kamu kurum ve kuruluşları tarafından verilen avans, kredi, sübvansiyon, prim gibi ayni ve nakdi destek unsurlarından yararlanamazlar. Bu hükmün uygulanmasına ilişkin usuller, ilgili kuruluşların görüşleri de alınarak Maliye Bakanlığı'nca belirlenir. (*) (**)

(*) Ziraî kazancın tespit şekilleri:

Madde 53 – (Değişmeden önceki şekli) (202 sayılı Kanununun 22'nci maddesiyle değişen madde) (2454 sayılı Kanununun 9'uncu maddesiyle değişen fıkra) Yıllık hasılatları tutarı (3946 sayılı Kanununun 26'ncı maddesiyle belirlenen miktar Yürürlük : 30.12.1993 Geçerlilik; 31.12.1993) yüzyirmi milyon liradan (G.T. 200 1.728.000.000, Geçerlilik: 1.1.1996) aşağı olan çiftçilerin kazançları götürü gider esasına yüzyirmi milyon lira veya daha fazla olan çiftçilerin kazançları ise gerçek kazanç usulüne (zirai işletme hesabı veya diledikleri takdirde bilanço esasına) göre tespit olunur. Bu hükmün tatbikinde, aile reisi ile birlikte yaşayan eş ve velayet altındaki çocuklara ait işletmeler ile ortaklık halindeki işletmelerde, satış hasılatı tutarı toplu olarak nazara alınır.

Yeni işe başlayanların veya muafiyetten mükellefiyete geçenlerin işe başladıkları veya mükellefiyete geçtikleri yıl içerisindeki kazançları götürü gider usulüne göre tespit olunur.

Kazançları götürü gider usulüne göre tespit edilecek çiftçiler, yazılı olarak vergi dairesine bildirmek şartıyla müteakip vergilendirme dönemi başından; yeni işe başlayanlar, işe başlama tarihinden itibaren gerçek kazanç usulüne geçebilirler. Bu şekilde gerçek kazanç usulünü kabul edenler iki yıl geçmedikçe bu usulden dönemezler.

(3239 sayılı Kanununun 51'inci maddesiyle eklenen hüküm) şu kadar ki; satış hasılatlarının tamamı üzerinden tevkif suretiyle Gelir Vergisi alınmış olan çiftçiler, yıllık satış hasılatları tutarına bakılmaksızın diledikleri takdirde götürü gider usulüne geçebilirler.

(**) (Değişmeden önceki miktar (95/7593 sayılı BKK ile 1995 takvim yılına ait hasılat tutarı) 1.000.000.000.- lira

(94/6300 sayılı B.K.K ile 1994 takvim yılına ait hasılat tutarı) 400.000.000.-lira.

(93/5146 sayılı B.K.K. ile 1993 takvim yılına ait hasılat tutarı) 200.000.000.-lira.

(92/3892 sayılı B.K.K. ile 1992 takvim yılına ait hasılat tutarı) 120.000.000.-lira.

(91/2569 sayılı B.K.K. ile 1991 takvim yılına ait hasılat tutarı) 80.000.000.-lira.

(3689 sayılı kanunla 1990 takvim yılına ait hasılat tutarı) 50.000.000.-lira.

(89/14258 sayılı B.K.K. ile 1989 takvim yılına ait hasılat tutarlarına uygulanmak üzere) 20.000.000.-lira.

(Değişmeden önceki miktar) 4.000.000.-lira.

İşletme Büyüklüğü Ölçüleri

Madde 54 – (4369 sayılı Kanununun 35'inci maddesiyle değişen madde Geçerlilik; 1.1.1998, Yürürlük: 29.7.1998) Ziraî kazancın gerçek usulde tespiti bakımından bir takvim yılı içinde dikkate alınacak ölçüler şunlardır:

A) Arazi üzerinde yapılan zirai faaliyetlerde:

1 inci grup: Hububat ziraatinde ekili arazinin yüzölçümü toplamı taban arazide **600** kıraç arazide **1200** dönüm.

2 nci grup: Bakliyat, afyon, susam, keten, kendir ziraatinde ekili arazinin yüzölçümü toplamı **300** dönüm;

3 üncü grup: Ayciçeği ziraatinde ekili arazinin yüzölçümü toplamı **600** dönüm;

4 üncü grup: Pamuk ziraatinde ekili arazinin yüzölçümü toplamı **300** dönüm;

5 inci grup: Çeltik ziraatinde ekili arazinin yüzölçümü toplamı **200** dönüm;

6 ncı grup: Pancar ziraatinde ekili arazinin yüzölçümü toplamı **200** dönüm;

7 nci grup: Patates, soğan, sarmısak ziraatinde ekili arazinin yüzölçümü toplamı **200** dönüm;

8 inci grup: ay ziraatinde ekili arazinin yüzölçümü toplamı **40** dönüm (Mahsul verebilecek hale gelmeyenler hariç);

9 uncu grup: Tütün ziraatinde ekili arazinin yüzölçümü toplamı **200** dönüm;

10 uncu grup: Sebze ziraatinde ekili arazinin yüzölçümü toplamı 200 dönüm;

11 inci grup: Sera ve iekilik ziraatinde ekili arazinin yüzölçümü toplamı **8** dönüm;

12 nci grup: Kavun ve karpuz ziraatinde ekili arazinin yüzölçümü toplamı **300** dönüm;

13 nc grup: Meyve verebilecek hale gelmiş fındık ziraatinde ekili arazinin yüzölçümü toplamı **250** dönüm.

14 nc grup: Meyve verebilecek hale gelmiş bağ ve incir ziraatinde ekili arazinin yüzölçümü toplamı **250** dönüm;

15 inci grup: Meyve verebilecek hale gelmiş antep fıstığında **1500** ağaç;

16 ncı grup: Meyve verebilecek hale gelmiş zeytinliklerde **2500** ağaç;

17 nci grup: Meyve verebilecek hale gelmiş narenciyede **1250** ağaç;

18 inci grup: Meyve verebilecek hale gelmiş elmada **1000** ağaç;

19 uncu grup: Muz ziraatinde ekili arazinin yüzölçümü toplamı **20** dönüm;

20 inci grup: Meyve verebilecek hale gelmiş kaysıda **1000** ağaç;

21 inci grup: Meyve verebilecek hale gelmiş armut, kiraz, vişne, şeftalide **1000** ağaç;

22 nci grup: Diğer meyve ve ürün ziraatinde ekili arazinin yüzölçümü toplamı **100** dönüm (Meyve ve ürün verebilecek hale gelmeyenler ile palamut hariç);

23 nc grup: Büyükbaş hayvan sayısı **150** adet (İş hayvanları ile iki yaşından küçük, büyükbaş hayvanlar hariç);

24 nc grup: Küçükbaş hayvan sayısı **500** adet (Bir yaşından küçük, küçükbaş hayvanlar ile kümes hayvanları hariç);

B) Arazi üzerinde yapılmayan zirai faaliyetler ile kara ve su avcılığında:

1 inci grup: Deniz ve iç su balıkları yetiştiriciliği;

a) Denizlerdeki sınırları belirlenebilen üretim alanlarında yapılan balık yetiştiriciliğinde (aė kafes vb.) **500** m²,

b) İç su balıkları yetiştiriciliğinde sınırları belirlenebilen havuz (beton, toprak vb.), gl, gölet ve baraj glleri gibi üretim alanlarında **600** m²,

2 nci grup: Denizlerde yapılan balık avcılığında toplam tekne boyu **20** metre;

3 nc grup: Arıcılık ziraatinde kovan sayısı **500** adet;

4 üncü grup: İpek böcekçiliği ziraatinde kutu sayısı **500 adet**;

Bakanlar Kurulu, Zirai Kazançlar Merkez Komisyonu'nun teklifi üzerine, bu ölçüleri gerekli gördüğü bölgeler için yıllık olmak kaydıyla arazi ve ürün türlerine göre beş katına kadar artırmaya veya kanuni haddenden az olmamak üzere yeniden tespit etmeye yetkilidir. Bu şekilde tespit olunan ölçüler, Resmi Gazete'de yayımlandığı tarihi takip eden takvim yılı başından itibaren yürürlüğe girer.

Yukarıda (A) bendinde zikredilen meyveli ve meyvesiz ağaçlarda meyve ve ürün verebilecek hale gelme durumu başlangıcı ile (B) bendinde işletme büyüklüğü gösterilmeyen zirai faaliyetlerde işletme büyüklüğü ölçüsü Tarım, Orman ve Maliye Bakanlıkları'nca müştereken tespit olunur. (*)

(*) Götürü gider usulü:

Madde 54 – **(Değişmeden önceki şekli) (202 sayılı Kanununun 23'üncü maddesiyle değişen madde)** Götürü gider usulünde safi zirai kazanç mükellefin beyan edeceği hasıllattan götürü olarak hesaplanan gider tutarının indirilmesi suretiyle vergi dairesine tespit olunur.

Götürü gider usulünde hasılat, 56'ncı maddede yazılı (Bu maddenin 4 ve 5 numaralı bentlerinde yazılı olanlar hariç) unsurlardan terekküp eder.

Bu usulde götürü gider:

1. **(2574 sayılı Kanununun 12'nci maddesiyle değişen bent)** Vergi Usul Kanununun 45'inci maddesinde yer alan götürü gider emsallerinin mükellefçe beyan edilen hasıllata uygulanması veya,

2. Mükellefçe, beyan olunan hasıllatın elde edilmesi için yapıldığı bildirilen ve 57'nci maddede sayılan (Bu maddenin 10 numaralı bendinde yazılı olanlar hariç) gerçek giderlerin toplanması, Suretiyle tespit olunur.

Mükellefler bu usullerden herhangi birisinin kendilerine uygulanmasını seçmekte serbest olup bu seçimi yıllık beyannamelerinde belirtirler. Şu kadar ki, yıllık beyannamelerin verilmesinden sonra mükellefler seçtikleri usulden o yıl için dönemezler.

Yıllık beyannamede götürü gider usullerinden hangisinin seçildiği belirtilmediği takdirde mükellef birinci usulü seçmiş sayılır.

Götürü giderlerin yukarıki 1 numaralı bende göre tespiti halinde; tevsik edilmek ve beyannamede gösterilmek şartıyla, zirai faaliyette kullanılan arazi ve binalarla ilgili kiralar, aynı vergi, resim ve harçlarla işletme için alınan ve işletmeye harcanan borç paraların faizleri hasıllattan ayrıca ve gerçek miktarları üzerinden indirilir.

(2454 sayılı Kanununun 10'uncu maddesiyle fıkra kaldırılmıştır.)

(2361 sayılı Kanununun 38'inci maddesiyle fıkra kaldırılmıştır.)

(2361 sayılı Kanununun 38'inci maddesiyle eklenen fıkra) Gerçek kazanç usulünden götürü gider usulüne geçen çiftçilerin önceki yıllardan devreden ürünlerinin satış hasıllatına götürü gider uygulanmaz. Bir evvelki yıldan devreden ürünlerin maliyet bedelleri ve satıldığı yıl yapılan gerçek giderler, tevsik edilmek ve beyannamede gösterilmek şartıyla bu ürünlere isabet eden satış hasıllatından indirilir ve bu suretle bulunan safi kazanç matraha eklenir.

Kazancın Zirai İşletme Hesabı Esasına Göre Tespiti

Madde 55 – (2361 sayılı Kanununun 39 uncu maddesiyle değişen madde) Zirai işletme hesabı esasına göre zirai kazanç, hesap dönemi içinde para ile tahsil edilen veya alacak olarak tahakkuk eden hasılat ile ödenen veya borçlanılan giderler arasındaki müspet farktır.

(2454 sayılı Kanununun 11 inci maddesiyle eklenen fıkra) Zirai kazancın işletme hesabı esasına göre tespitinde; hesap dönemi başındaki mahsullerin değeri giderlere, hesap dönemi sonundaki mahsullerin değeri ise hasıllata ilave olunur.

Zirai İşletme Hesabı Esasına Göre Hasılat

Madde 56 – (202 sayılı kanununun 25 inci maddesiyle değişen madde) Zirai işletme hesabı esasına göre hasılat aşağıda yazılı unsurlardan terekküp eder:

1. Evvelki yıllardan devredilenler de dahil olmak üzere istihsal olunan, satın alınan veya sair suretlerle elde edilen her türlü zirai mahsullerin satış bedelleri (Primler, risturnlar ve benzerleri dahil);
2. Ziraat makina ve aletlerinin başka çiftçilerin zirai istihsal işlerinde çalıştırılması mukabilinde alınan bedeller;
3. Gider yazılan değerlerin satılması halinde bunların satış bedelleri;
4. Mahsullerin idrakinden evvel veya sonra hasara uğramalarından dolayı alınan sigorta tazminatları;
5. Amortisman tabi iktisadi kıymetlerin (Zirai istihsalde kullanılan gayrimenkuller hariç) satılması halinde Vergi Usul Kanunu'nun 328' inci maddesine göre hesaplanan hasılat.

Zirai mahsullerin, istihsal vasıtaları ile zat, aile veya işletme ihtiyaçlarında kullanılmak üzere istihlak maddeleri ile değiştirilmesi halinde verilen mahsulün emsal bedeli hasılat sayılır.

(2361 sayılı Kanununun 40 inci maddesiyle değişen fıkra) Ziraat makine ve aletlerinin başka çiftçilerin zirai işlerinde çalıştırılması karşılığında herhangi bir istihlak maddesi veya istihsal vasıtası alınması halinde alınan madde veya vasıtaların emsal bedeli hasılat sayılır.

İşletmede istihsal edilip de tohum, yem ve sair suretlerle işletmede kullanılan zirai mahsullerin emsal bedeli hasılat sayılır; bu hasılatın sene sonunda bir kalemde yazılması caizdir.

(2361 sayılı Kanununun 40 inci maddesiyle fıkra kaldırılmıştır.)

Zirai İşletme Hesabı Esasında Giderler

Madde No 57 – (202 sayılı Kanununun 26 ncı maddesiyle değişen madde) Tediye edilen veya borçlanılan meblağları ihtiva eden giderler aşağıda yazılı unsurlardan terekküp eder.

1. İşletme ile ilgili olarak tohum, gübre, fide, yem, ilaç ve benzeri maddelerin tedariki için yapılan giderler;
2. Satılmak üzere satın alınan hayvanların, zirai mahsullerin ve diğer maddelerin bedelleri;
3. İşletmelerde çalıştırılanlara ücret, prim ve sair namlarla hizmet mukabili yapılan ödemeler;
4. İşçilerin iâşe, tedavi ve ilaç giderleri, sigorta primleri;
5. Zirai tesisat, makina, aletler ve taşıtların çalıştırılması ve bakımı için yapılan giderler (Yakıt, yağ, elektrik, yedek parça vesaire) ve tamir giderleri;
6. **(2361 sayılı Kanununun 41 inci maddesiyle değişen bent)** Vergi Usul Kanunu'na göre ayrılan amortismanlar;
7. Kira ve ücret mukabili kullanılan istihsal vasıtaları için yapılan ödemeler;
8. Zirai kazancın elde edilmesi ve idamesi için yapılan genel giderler;
 - a) İşletme için alınan ve işletme için harcanan borç paralarının faizleri;
 - b) İşletme ile ilgili olmak şartı ile ödenen aynı vergi, resim ve harçlar;
 - c) İşletme ile ilgili ve yapılan işin önemi ve genişliği ile mütenasip seyahat ve ikamet giderleri (Seyahat maksadının gerektiği süreye maksur olmak üzere);
 - d) İşletme ile ilgili olarak ödenen kira bedelleri;
 - e) Genel mahiyetteki sair giderler;
9. İşletme ile ilgili olmak şartıyla, mukavelenameye veya ilama veya kanun emrine istinaden ödenen zarar, ziyan ve tazminatlar;
10. Amortismanına tabi iktisadi kıymetlerin (Zirai istihsalde kullanılan gayrimenkuller hariç) satılması halinde Vergi Usul Kanunu'nun 328'inci maddesine göre hesaplanan zararlar;
11. **(3239 sayılı Kanununun 52 nci maddesiyle değişen bent)** İşletmeye dahil olup, aynı zamanda zatî veya ailevî ihtiyaçlar için de kullanılan taşıtların amortismanlarının tamamı ile giderlerinin yarısı.

İşletmede istihsal edilip de tohum, yem ve sair suretlerle kullanılan zirai mahsullerin emsal bedelleri masraf yazılır. (Bu giderlerin sene sonunda bir kalemde yazılması caizdir.)

(4369 sayılı Kanununun 81/C-3 maddesiyle değişen ibare Geçerlilik; 1.1.1998 Yürürlük: 29.7.1998)
Gerçek usule geçen çiftçilerin(*) önceki yıllardan devreden ürünleri Vergi Usul Kanunu'nun 45'inci maddesinde belirtilen ortalama maliyet bedeli esasına göre değerlendirilerek gider yazılır.

(5024 Sayılı Kanununun 9/b maddesiyle yürürlükten kaldırılan fıkra. Yürürlük:01.01.2004)()**

(*) (Değişmeden önceki şekli) (2361 sayılı Kanununun 41'inci maddesiyle eklenen fıkra) Muafiyetten veya götürü gider usulünden gerçek usule geçen çiftçilerin

(**) (5024 Sayılı Kanunla kaldırılmadan önceki şekli) (4108 sayılı Kanununun 21 inci maddesiyle eklenen fıkra Geçerlilik; 1.1.1995 Yürürlük: 2.6.1995) Yetişmesi uzun zaman alan ve kesilip satılmak üzere yetiştirilen ağaçların bu maddede yazılı giderlerinden, Vergi Usul Kanunu'nun 283'üncü maddesi uyarınca aktifleştirilen kısmı, ağaçların satıldığı yıl hariç olmak üzere her takvim yılı için Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre belirlenen yeniden değerleme oranında artırılarak kazancın tespitinde dikkate alınır.

Hasıllattan İndirilemeyecek Giderler

Madde 58 – (202 sayılı Kanununun 27'nci maddesiyle değişen madde) 41'inci maddede yazılı giderler hasıllattan indirilemez. (İşletmede istihsal olunan mahsullerden teşebbüs sahibi ile eşi ve velayet altındaki çocukları tarafından istihlak edilenler hariç.)

Kazancın Bilanço Esasına Göre Tespiti

Madde 59 – (202 sayılı Kanununun 28'inci maddesiyle değişen madde) (2361 sayılı Kanununun 42'nci maddesiyle fıkra kaldırılmıştır.)

Çiftçiler, diledikleri takdirde, **(4369 sayılı Kanununun 81/C-4 maddesiyle değişen ibare Geçerlilik; 1.1.1998, Yürürlük: 29.7.1998)** işletme hesabı yerine(*) bilanço esasına tabi tutulmalarını isteyebilirler.

Yazı ile yapılacak talep, müteakip vergilendirme dönemi başından, yeni işe başlayanlarda ise işe başlama tarihinden itibaren hüküm ifade eder. Bu suretle bilanço esasını kabul edenler iki yıl geçmedikçe bu usulden dönemezler.

Zirai kazancın bilanço esasına göre tespitinde, 56, 57 ve 58'inci maddeler hükmü de gözönünde tutularak, ticari kazancın bu husustaki hükümleri uygulanır.

(*) (Değişmeden önceki ibare) İşletme hesabı veya götürü gider usulleri yerine

Kazancın Bilanço Esasına Göre Tespiti

Madde 60 – (4369 sayılı Kanununun 82/3-a maddesiyle kaldırılmıştır. Geçerlilik; 1.1.1998 Yürürlük: 29.7.1998)(*)

Götürü gider usulünden gerçek kazanç esasına veya bu usulden diğerine intikal:

(*) Madde 60 – (Kaldırılmadan önceki şekli) Götürü gider usulüne tabi olanlardan hasıllatlarının tutarı 53'üncü maddedeki muayyen haddi aşanlar müteakip vergilendirme dönemi başından itibaren gerçek kazanç esasına tabi tutulurlar.

Gerçek kazanç esasına tabi olanlardan hasıllatlarının tutarı aynı haddin dununda kalanlar müteakip vergilendirme dönemi başından itibaren götürü gider usulüne tabi tutulurlar. (53'üncü maddenin son fıkrası hükmü mahfuzdur.)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM Ücretler

Ücretin Tarifi

Madde 61 – (2361 sayılı Kanununun 43'üncü maddesiyle değişen madde) Ücret, işverene tabi ve belirli bir işyerine bağlı olarak çalışanlara hizmet karşılığı verilen para ve ayınlar ile sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaatlerdir.

Ücretin ödenek, tazminat, kasa tazminatı (Mali sorumluluk tazminatı), tahsisat, zam, avans, aidat, huzur hakkı, prim, ikramiye, gider karşılığı veya başka adlar altında ödenmiş olması veya bir ortaklık münasebeti niteliğinde olmamak şartı ile kazancın belli bir yüzdesi şeklinde tayin edilmiş bulunması onun mahiyetini değiştirmez.

Bu kanunun uygulanmasında, aşığıda yazılı ödemeler de ücret sayılır:

1. 23'üncü maddenin 11 numaralı bendine göre istisna dışında kalan emeklilik, malüliyet, dul ve yetim aylıkları;
2. Evvelce yapılmış veya gelecekte yapılacak hizmetler karşılığında verilen para ve ayınlarla sağlanan diğer menfaatler;
3. Türkiye Büyük Millet Meclisi, il genel meclisi ve belediye meclisi üyeleri ile özel kanunlarına veya idari kararlara göre kurulan daimi veya geçici bütün komisyonların üyelerine ve yukarıda sayılanlara benzeyen diğer kimselere bu sıfatları dolayısıyla ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatler;
4. Yönetim ve denetim kurulları başkanı ve üyeleriyle tasfiye memurlarına bu sıfatları dolayısıyla ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatler;
5. **(3239 sayılı Kanununun 53'üncü maddesiyle değişen bent)** Bilirkişilere, resmî arabuluculara, eksperlere, spor hakemlerine ve her türlü yarışma jürisi üyelerine ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatler;
6. Sporculara transfer ücreti veya sair adlarla yapılan ödemeler ve sağlanan menfaatler.

İşverenin Tarifi

Madde 62 – İş verenler, hizmet erbabını işe alan, emir ve talimatları dahilinde çalıştıran gerçek ve tüzel kişilerdir.

(2361 sayılı Kanununun 44'üncü maddesiyle değişen fıkr) 61'inci maddenin 1 ila 6 numaralı bentlerinde yazılı ödemeleri yapanlar bu kanunda yazılı ödevleri yerine getirmek bakımından işveren hükmündedir.

Gerçek Ücretler

Madde 63 – Ücretin gerçek safi değeri işveren tarafından verilen para ve ayınlarla sağlanan menfaatler toplamından aşığıdaki indirimler yapıldıktan sonra kalan miktardır.

1. **(2361 sayılı Kanununun 45'inci maddesiyle değişen hüküm)** 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 190'inci maddesi uyarınca yapılan kesintilerle, Ordu Yardımlaşma Kurumu ve benzeri kamu kurumları için yapılan kanuni kesintiler;
2. **(4697 sayılı Kanununun 4 üncü maddesiyle değişen bent Yürürlük; 07.10.2001)** Kanunla kurulan emekli sandıkları ile 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun geçici 20 nci maddesinde belirtilen sandıklara ödenen aidat ve primler;(*)
3. **(4697 sayılı Kanununun 4 üncü maddesiyle değişen bent Yürürlük; 07.10.2001)** Sigortanın veya emeklilik sözleşmesinin Türkiye'de kâin ve merkezi Türkiye'de bulunan bir sigorta veya emeklilik şirketi nezdinde akdedilmiş olması şartıyla; ücretlinin şahsına, eşine ve küçük çocuklarına ait hayat, ölüm, kaza, hastalık, sakatlık, işsizlik, analık, doğum ve tahsil gibi şahıs sigorta poliçeleri için hizmet erbabı

tarafından ödenen primler ile bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları,

İndirim konusu yapılacak prim, aidat ve katkıların toplamı, ödendiği ayda elde edilen ücretin % 10'unu (bireysel emeklilik sistemi dışındaki şahıs sigorta poliçeleri için ödenen primlerde, ödendiği ayda elde edilen ücretin % 5'ini) ve yıllık olarak asgari ücretin yıllık tutarını aşamaz. Bakanlar Kurulu bu oranı % 20 oranına kadar (bireysel emeklilik sistemi dışındaki şahıs sigorta poliçeleri için % 10 oranına kadar) artırmaya ve belirtilen haddi asgari ücretin yıllık tutarının iki katını geçmemek üzere yeniden belirlemeye yetkilidir.(**)

4. **(3239 sayılı Kanununun 54'üncü maddesiyle eklenen bent)** Sendikalar Kanunu hükümlerine göre, sendikalara ödenen aidatlar (şu kadar ki, aidatın ödendiğinin tevsik edilmesi şarttır.),

5. **(4842 sayılı Kanununun 37/1-d maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır Yürürlük; 01.01.2004)(***)**

Şu kadar ki indirim konusu harcamaların Türkiye'de yapılması, gelir veya kurumlar vergisi mükellefiyeti bulunan gerçek veya tüzelkişilerden alınacak belgelerle tevsik edilmesi ve bu belgelerin işverene verilmesi şarttır. Bu suretle hesaplanan indirim tutarı, harcamanın yapıldığı yıla ait ücretin yıllık vergi matrahının % 35'ini geçemez. Bu indirim de dikkate alınmak suretiyle hesaplanan vergi ile mükellefin o yıl içinde tevkif suretiyle ödediği vergi tutarı arasındaki fark, ücretlinin ertesi yılda ödeyeceği gelir vergisinden mahsup edilir veya işverenler aracılığı ile kendisine nakden iade edilir. Bakanlar Kurulu bu bentte yer alan % 35 nispetini sınıra kadar indirmeye kanunî oranına kadar artırmaya veya harcama konuları, harcama ve ücret tutarları itibarıyla farklı oranlar tespit etmeye yetkilidir.

Ücretlilerin harcama belgelerinin işverene ibrazı, beyanı ve verginin iadesine ilişkin süreleri tespit etmeye, iadeyi nakden veya mahsuben yaptırmaya, bu uygulamanın usul ve esaslarını tayin ve tespitte Maliye Bakanlığı yetkilidir.

Ücretin gerçek değerinin tayininde, Gelir Vergisi gibi şahsi vergiler ücretten indirilmez.

Yabancı parasiyle ödenen ücretler ödeme gününün borsa rayiciyle Türk parasına çevrilir.

Hizmet erbabına verilen ayınlar, verildiği gün ve yerdeki ortalama perakende fiyatlarına göre; konut tedariki ve sair suretle sağlanan menfaatler, konutun emsal kirasına veya menfaatin emsal bedeline göre değerlendirilir.

(*) (4697 sayılı Kanunla değişmeden önceki şekli) Emekli aidatı veya sosyal sigorta primleri (Emekli Sandığı'nın veya Sosyal Sigorta Kurumu'nun Türkiye'de olması şartıyla);

(**) (4697 sayılı Kanunla değişmeden önceki şekli) (3239 sayılı Kanununun 54'üncü maddesiyle değişen bent) Mükellefin şahsına, eşine ve küçük çocuklarına ait hayat, ölüm, kaza, hastalık, sakatlık, işsizlik, analık, doğum ve tahsil gibi şahıs sigortaları için hizmet erbabı tarafından ödenen primler (Sigortanın Türkiye'de kain ve merkezi Türkiye'de bulunan bir sigorta şirketi nezdinde akdedilmiş olması ve sigorta priminin ödendiği ayda elde edilen ücret üzerinden, kanunla kurulu sosyal güvenlik kurumlarına hizmet erbabı hissesi olarak hesaplanan prim veya aidatın aylık tutarını aşmaması şartıyla),

(***) (4842 sayılı Kanunla yürürlükten kalkmadan önceki bent) 5. (3946 sayılı Kanununun 13'üncü maddesiyle eklenen bent Yürürlük; 1.1.1994) Mükellefin kendisi, eşi ve çocukları ile ilgili eğitim, sağlık, gıda, giyim ve kira harcamalarının yıllık toplam tutarının 1/3'ü.

Diğer Ücretler(1)

Madde 64 – (3946 sayılı Kanununun 14 üncü maddesiyle değişen fıkra, Yürürlük; 1.1.1994) Aşağıda yazılı hizmet erbabının safi ücretleri (4369 sayılı Kanununun 81 inci maddesiyle değişen ibare, Yürürlük; 1.1.1999) takvim yılı başında geçerli olan ve sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan (4444 sayılı Kanununun 13 üncü maddesiyle değişen ibare, Yürürlük; 1.1.2000) asgari ücretin yıllık brüt tutarının % 25'idir(2) (3)

1. Kazançları **(4369 sayılı Kanununun 81'nci maddesiyle değişen ibare)** basit usulde tespit edilen ticaret erbabı(4) yanında çalışanlar; 2. Özel hizmetlerde çalışan şoförler;

3. Özel inşaat sahiplerinin ücretle çalıştırdığı inşaat işçileri;

4. (202 sayılı Kanunun 30'uncu maddesiyle değişen bent) Gayri menkul sermaye iradı sahibi yanında alışanlar;

5. Gerçek cretlerinin tespitine imkan olmaması sebebiyle, Danıştayın müsbet mtlaasıyla, (4369 sayılı Kanunun 81'inci maddesiyle değişen ibare, Yürürlük;1.1.1999) Maliye Bakanlığınca bu kapsama alinanlar.(5)

(4369 sayılı Kanunun 81'inci maddesiyle değişen fıkra, Yürürlük; 1.1.1999) Diğer cretler için yıllık beyanname verilmez, diğer gelirler nedeniyle beyanname verilmesi halinde de bunlar beyannameye ithal edilmez.(6)

(1) (Değişmeden nceki başlık) Götürü usul:

(2) (Değişmeden nceki ibare) Maliye Bakanlığınca tanzim edilecek cetvellerde belirtilen iş nevelerine göre götürü olarak tespit edilir.

(3) (Değişmeden nceki ibare) Asgari ücretin yıllık brüt tutarıdır.

(4) (Değişmeden nceki şekli) götürü usulde tespit edilen ticaret, sanat ve serbest meslek erbabı.

(5) (Değişmeden nceki şekli) Maliye Bakanlığınca götürü ücret usulüne alinanlar.

(6) (Değişmeden nceki şekli) (3946 sayılı Kanunun 14'üncü maddesiyle eklenen fıkra Yürürlük;1.1.1994) Her bir dereceye ait götürü ücretler, 46'ncı maddede dereceler karşılığı gösterilen safi kazancın % 50'sidir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM **Serbest meslek kazançları**

Serbest Meslek Kazancının Tarifi

Madde 65 – (202 sayılı Kanunun 31'inci maddesiyle değişen madde) Her türlü serbest meslek faaliyetinden doğan kazançlar serbest meslek kazancıdır.

Serbest meslek faaliyeti; sermayeden ziyade şahsi mesaiye, ilmi veya mesleki bilgiye veya ihtisasa dayanan ve ticari mahiyette olmıyan işlerin işverene tabi olmaksızın şahsi sorumluluk altında kendi nam ve hesabına yapılmasıdır.

Tahkim işleri dolayısıyla hakemlerin aldıkları ücretler ile kolektif, adi komandit ve adi şirketler tarafından yapılan serbest meslek faaliyeti neticesinde doğan kazançlar da, serbest meslek kazancıdır.

Serbest Meslek Erbabı

Madde 66 – Serbest meslek faaliyetini mutad meslek halinde ifa edenler, serbest meslek erbabıdır. Serbest meslek faaliyetinin yanında meslekten başka bir iş veya görev ile devamlı olarak uğraşılması bu vasfı değiştirmez.

Bu maddenin uygulanmasında:

1. Gümrük komisyoncuları, bilumum borsa ajan ve acentaları, noterler, noterlik görevini ifa ile mükellef olanlar;

2. Bizzat serbest meslek erbabı tarifine girmemekle beraber serbest meslek erbabını bir araya getirerek teşkilat kurmak veya bunlara sermaye temin etmek suretiyle veya sair suretlerle serbest meslek kazancından hisse alanlar;

3. Serbest meslek faaliyetinde bulunan kolektif ve adi şirketlerde ortaklar, adi komandit şirketlerde komanditeler;

4. **(4842 sayılı Kanunun 6'ncı maddesiyle değişen bent Yürürlük; 01.01.2004)** Dava vekilleri, müşavirler, kurumlar ve tüccarlarla serbest meslek erbabının ticarî ve meslek işlerini takip edenler ve konser veren müzik sanatçıları;(*)

5. **(4369 sayılı Kanunun 36'ncı maddesiyle eklenen bent Yürürlük; 1.1.1999)** Vergi Usul

Kanunu'nun 155' inci maddesinde belirtilen şartlardan en az ikisini taşıyan ebe, sünnetçi, sağlık memuru, arzuhalci, rehber gibi mesleki faaliyette bulunanlar (şartlardan en az ikisini taşımayanlar ile köylerde veya son nüfus sayımına göre belediye içi nüfusu 5.000'i aşmayan yerlerde faaliyette bulunanların bu faaliyetlerine ilişkin kazançları gelir vergisinden muaftır.)

Bu işler dolayısıyla serbest meslek erbabı sayılırlar.

(*)(4842 sayılı Kanunla değişmeden önceki bent) 4. (4369 sayılı Kanunun 36'ncı maddesiyle eklenen bent Yürürlük; 1.1.1999) Dava vekilleri, müşavirler, dış protezcileri, kurumlar ve tüccarlarla serbest meslek erbabının ticari ve mesleki işlerini takip edenler ve konser veren müzik sanatçıları;

Serbest Meslek Kazancının Tespiti

Madde 67 – Serbest meslek kazancı bir hesap dönemi içinde serbest meslek faaliyeti karşılığı olarak tahsil edilen para ve ayınlar ve diğer suretlerle sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaatlerden bu faaliyet dolayısıyla yapılan giderler indirildikten sonra kalan farktır.

Müşteri veya müvekkilinden, serbest meslek faaliyeti ile ilgili olmak üzere para ve ayın şeklinde alınan gider karşılıkları kazanca ilave edilir.

(2361 sayılı Kanunun 46'ncı maddesiyle eklenen fıkra) Amortisman tabi iktisadi kıymetlerin elden çıkarılması halinde Vergi Usul Kanunu'nun 328'inci maddesine göre hesaplanan müspet fark kazanca eklenir.

Vergi, resim, harç, keşif, şahitlik, bilirkişilik ve ekspertiz gibi hususlara harcanmak üzere müşteri veya müvekkilden alınan ve tamamen bu hususlara sarf edilen para ve ayınlar kazanç sayılmaz.

(202 sayılı Kanunun 32. maddesiyle değişen fıkra) Serbest meslek erbabı, mesleki kazançlarını Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre tuttıkları "Serbest meslek kazanç defteri"ne istinaden tespit ederler **(4369 sayılı Kanunun 82/3-u maddesiyle yürürlükten kaldırılan parantez içi hüküm Yürürlük; 1.1.1999)(*)**

65'inci maddenin son fıkrasında yazılı şirketler de mesleki kazançlarını "Serbest meslek kazanç defteri" üzerinden tespit ederler. Bu şirketlerin bilanço esasına göre tuttıkları defterler serbest meslek kazancı defteri yerine geçer.

Serbest meslek erbabı için,

1. İttıla hasil etmeleri kaydiyle, namlarına kamu müessesesine, icra dairesine, bankaya, notere veya postaya para yatırılması;
2. Serbest meslek kazancı olarak doğan alacağın başka bir şahsa temlik (Temlikin ivazlı olup olmadığına bakılmaz. İvazlı temliklerde ivazın tahsil şartı aranmaz.) veya müşterisine olan borcu ile takası;

Tahsil hükmündedir.

Yabancı parasıyla yapılan ödemeler, ödeme gününün borsa rayici ile borsada rayici yoksa, Maliye Bakanlığı'nca tespit edilecek kur üzerinden Türk parasına çevrilir.

(202 sayılı Kanunun 32'nci maddesiyle eklenen fıkra) Biletle girilen yerlerde faaliyette bulunan dar mükellefiyete tabi serbest meslek erbabı diledikleri takdirde, bilet bedelleri tutarından, bu bedellere dahil resimler düşüldükten sonra kalan miktarın yarısı safi kazanç sayılmak suretiyle vergilendirilir.

(*)(Parantez içi hükmün kaldırılmadan önceki şekli) (69'uncu madde hükmü mahfuzdur.)

Mesleki Giderler

Madde No 68 – (5035 sayılı Kanununun 13 üncü maddesiyle değişen madde; Geçerlilik:01.01.2004; Yürürlük:02.01.2004) Serbest meslek kazancının tespitinde aşağıda yazılı giderler hasıllattan indirilir:

1. Mesleki kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi için ödenen genel giderler (ikametgâhlarının bir kısmını iş yeri olarak kullananlar, ikametgâh için ödedikleri kiranın tamamı ile ısıtma ve aydınlatma gibi diğer giderlerin yarısını indirebilirler. İş yeri kendi mülkü olanlar kira yerine amortismanı, ikametgâhı kendi mülkü olup bunun bir kısmını iş yeri olarak kullananlar amortismanın yarısını gider yazabilirler.).
2. Hizmetli ve işçilerin iş yerinde veya iş yerinin müstemilatındaki iâşe ve ibate giderleri, tedavi ve ilaç giderleri, sigorta primleri ve emekli aidatı (bu primlerin ve aidatın geri alınmamak üzere Türkiye'de kain sigorta şirketlerine veya emekli ve yardım sandıklarına ödenmiş olması ve emekli ve yardım sandıklarının tüzel kişiliği haiz bulunmaları şartıyla) ile 27 nci maddede yazılı giyim giderleri.
3. Mesleki faaliyetle ilgili seyahat ve ikamet giderleri (seyahat maksadının gerektirdiği süre ile sınırlı olmak şartıyla).
4. Mesleki faaliyette kullanılan tesisat, demirbaş eşya ve envantere dahil taşıtlar için Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre ayrılan amortismanlar (amortismanı tâbi iktisadi kıymetlerin elden çıkarılması halinde aynı Kanunun 328 inci maddesine göre hesaplanacak zararlar dahil).
5. Kiralanan veya envantere dahil olan ve işte kullanılan taşıtların giderleri.
6. Alınan mesleki yayınlar için ödenen bedeller.
7. Mesleki faaliyetin ifası için ödenen mal ve hizmet alım bedelleri.
8. Serbest meslek faaliyetleri dolayısıyla emekli sandıklarına ödenen giriş ve emeklilik aidatları ile mesleki teşekküllere ödenen aidatlar.
9. Mesleki kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi için ödenen meslek, ilan ve reklam vergileri ile iş yerleriyle ilgili aynı vergi, resim ve harçlar.
10. Mesleki faaliyetle ilgili olarak kanun, ilam ve mukavelenameye göre ödenen tazminatlar.

Her türlü para cezaları ve vergi cezaları ile serbest meslek erbabının suçlarından doğan tazminatlar gider olarak indirilemez. (*)

(*) (5035 Sayılı Kanunla değişmeden önceki şekli) (202 sayılı Kanununun 33'üncü maddesiyle değişen madde)

Serbest meslek kazancının tespitinde aşağıda yazılı giderler hasıllattan indirilir:

1. Mesleki faaliyetin icrasına tahsis edilen işyeri kirası (ikametgâhlarının bir kısmını işyeri olarak kullananlar, ikametgâhın tamamı için ödedikleri kira ile ısıtma ve aydınlatma gibi sair masrafların yarısını indirebilirler. İşyeri kendi mülkü olanlar kira yerine amortismanı, ikametgâhı kendi mülkü olup bunun bir kısmını işyeri olarak kullananlar amortismanın yarısını gider yazabilirler);
2. (2772 sayılı Kanununun 6'ncı maddesiyle değişen bent) Mesleki kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi için ödenen aydınlatma, ısıtma, telefon, kırtasiye giderleri, müstahdem ücretleri, meslek, ilan ve reklam vergileri ile işyerleriyle ilgili aynı vergi, resim ve harçlar;
3. Mesleki faaliyetin ifasında başkalarına gördürülen hizmetler için ödenen paralar;
4. Alınan meslek kitapları ve meslek dergileri için ödenen bedeller ve mesleki teşekküllere ödenen aidat;
5. Mesleki faaliyetle ilgili seyahat ve ikamet giderleri (Seyahat maksadının gerektirdiği süre ile sınırlı olmak şartıyla);
6. Meslekin ifasına lüzumlu aletlerin eczaların ve sair maddelerin tedariki için yapılan giderler;
7. (2361 sayılı Kanununun 47'nci maddesiyle değişen bent) Mesleki faaliyette kullanılan tesisat ve demirbaş eşya için Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre ayrılan amortismanlar (Amortismanı tabi iktisadi kıymetlerin elden çıkarılması halinde mezkur kanunun 328' nci maddesine göre hesaplanacak zararlar dahil);
8. (2361 sayılı Kanununun 47'nci maddesiyle değişen bent) Serbest meslek faaliyetleri dolayısıyla emekli sandıklarına ödenen giriş ve emeklilik aidatları;
9. Mesleki faaliyetle ilgili olarak kanun, ilam ve mukavelenameye göre ödenen tazminatlar;
10. (4369 sayılı Kanununun 37'nci maddesiyle değişen bent Yürürlük; 1.1.1999) İşle ilgili olarak şehir içi ulaşım, posta, telgraf ve odabaşı ücretleri gibi müteferrik giderler ile envantere dahil olan binek otomobillerinin giderleri ve Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre ayrılan amortismanları.(x) (2361 sayılı Kanununun 47'nci maddesiyle değişen fıkra) Her türlü para cezaları ve vergi cezaları ile serbest meslek erbabının suçlarından doğan tazminatlar gider olarak indirilemez.

(x) (Değişmeden önceki şekli) 10. (2361 sayılı Kanununun 47'nci maddesiyle değişen bent) Yukarıdaki bentler dışında kalan, işle ilgili şehir dahili nakil vasıtaları ücretleri ile posta, telgraf ve odabaşı ücreti gibi müteferrik giderler (Bu bentte yazılı giderlere karşılık olmak üzere mükellefler

diledikleri takdirde (3946 sayılı Kanunun 26'ncı maddesiyle belirlenen miktar Yürürlük : 30.12.1993 Geçerlilik; 31.12.1993) 300.000 liradan (95/7593 sayılı B.K.K. ile 2.000.000 Yürürlük : 30.12.1995) fazla olmamak kaydıyla gayri safi hasılatlarının % 10'unu götürü olarak gider yazabilirler.)

Mesleki Giderler

Madde 69 – (4369 sayılı Kanunun 82/3-c maddesiyle madde yürürlükten kaldırılmıştır. Yürürlük; 1.1.1999)(*)

Götürü usul:

(*) Madde 69 – (Kaldırılmadan önceki şekli) (202 sayılı Kanunun 34'üncü maddesiyle değişen madde) Ebeler, sünnetçiler, sağlık memurları, arzuhalciler ve gerçek kazançlarının tespitinde zorluk bulunmasından dolayı Maliye Bakanlığınca tayin edilecek olan ve mesleklerinin ifası yüksek tahsili icap ettirmiyen benzeri serbest meslek erbabının safi kazançları götürü olarak tespit olunur.

(2361 sayılı Kanunun 48'inci maddesiyle değişen hüküm) (Bu madde hükmü borsa ajan ve acentalarına, gümrük komisyoncularına, dava vekillerine, müşavirlere, dış protezcilerine, kurumlar ve tüccarlarla serbest meslek erbabının ticari ve mesleki işlerini takip eden muakkiplere ve konser veren müzik sanatçılarına şamil değildir.)

(3946 sayılı Kanunun 15'inci maddesiyle değişen fıkra Yürürlük; 1.1.1994) Safi kazançların götürü usulde tespit ve vergilendirilmesinde, 46 ve 47'nci maddeler ile 48 inci maddenin 8 numaralı bendi ve 50'nci madde ve 51'inci maddenin 12 numaralı bendi hükümleri uygulanır.

BEŞİNCİ BÖLÜM Gayrimenkul sermaye iradı

Gayrimenkul Sermaye İradının Tanımı

Madde 70 – Aşağıda yazılı mal ve hakların sahipleri, mutasarrıfları, zilyedleri, irtifak ve intifa hakkı sahipleri veya kiracıları tarafından kiraya verilmesinden elde edilen iratlar gayrimenkul sermaye iradıdır:

1. Arazi, bina (Döşeli olarak kiraya verilenlerde döşeme için alınan kira bedelleri dahildir), maden suları, menba suları, madenler, taş ocakları, kum ve çakıl istihsal yerleri, tuğla ve kiremit harmanları, tuzlalar ve bunların mütemmim cüzileri ve teferruatı;
2. Voli mahalleri ve dalyanlar;
3. Gayrimenkullerin, ayrı olarak kiraya verilen mütemmim cüzileri ve teferruatı ile bilumum tesisatı demirbaş eşyası ve döşemeleri;
4. Gayrimenkul olarak tescil edilen haklar;
5. (3239 sayılı Kanunun 55'inci maddesiyle değişen bent) Arama, işletme ve imtiyaz hakları ve ruhsatları, ihtira beratı (İhtira beratının mucitleri veya kanunî mirasçıları tarafından kiralanmasından doğan kazançlar, serbest meslek kazancıdır.), alamenti farika, marka, ticaret unvanı, her türlü teknik resim, desen, model, plan ile sinema ve televizyon filmleri, ses ve görüntü bantları, sanayi ve ticaret ve bilim alanlarında elde edilmiş bir tecrübeye ait bilgilerle gizli bir formül veya bir imalat usulü üzerindeki kullanma hakkı veya kullanma imtiyazı gibi haklar (Bu hakların kullanılması için gerekli malzeme ve teçhizat bedelleri de gayrimenkul sermaye iradı sayılır.);
6. (202 sayılı Kanunun 35'inci maddesiyle değişen bent) Telif hakları (bu hakların, müellifleri veya bunların kanuni mirasçıları tarafından kiralanmasından doğan kazançlar, serbest meslek kazancıdır);
7. (202 sayılı Kanunun 35'inci maddesiyle değişen bent) Gemi ve gemi payları (Motorlu olup olmadıklarına ve tonilatolarına bakılmaz) ile bilumum motorlu tahmil ve tahliye vasıtaları;
8. (3239 sayılı Kanunun 55'inci maddesiyle değişen bent) Motorlu nakli ve cer vasıtaları, her türlü motorlu araç, makine ve tesisat ile bunların eklentileri.

(3239 sayılı Kanunun 55'inci maddesiyle değişen fıkra) Yukarıda yazılı mallar ve haklar ticarî veya zirai bir işletmeye dahil bulunduğu takdirde bunların iratları ticarî veya zirai kazancın tespitine müteallik

hükümlere göre hesaplanır.

(3239 sayılı Kanunun 55'inci maddesiyle değişen fıkra) Tüccarlara ait olsa dahi, işletmeye dahil bulunmayan gayrimenkullerle haklar hakkında bu bölümdeki hükümler uygulanır.

(2361 sayılı Kanunun 49'uncu maddesiyle değişen fıkra) Vakfın gelirinden hizmet karşılığı olmayarak alınan hisseler ile zirai faaliyete bilfiil iştirak etmeksizin sadece üründen pay alan arazi sahiplerinin gelirleri bu kanunun uygulanmasında gayrimenkul sermaye iradı addolunur.

Safi İrat

Madde 71 – Gayrimenkul sermaye iradında safi irat, gayrisafi hasıllardan iradın sağlanması ve idamesi için yapılan giderler indirildikten sonra kalan müspet farktır.

Gayrisafi Hasılat

Madde 72 – Gayrimenkul sermaye iratlarında, gayrisafi hasılat, 70'inci maddede yazılı mal ve hakların kiraya verilmesinden bir takvim yılı içinde o yıla veya geçmiş yıllara ait olarak nakden veya aynen tahsil edilen kira bedellerinin tutarıdır.

Ayn olarak tahsil edilen kiralar, Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre emsal bedeli ile paraya çevrilir.

Kiracı tarafından gayrimenkulü genişletecek veya iktisadi değerini devamlı surette artıracak şekilde gayrimenkule ilave edilen kıymetler, kira müddetinin hitamında bedelsiz (Kıymetlerin emsal bedelinden düşük değerle devri halinde, aradaki fark bedelsiz devir sayılır) olarak kiralayana devrolunduğu takdirde, mezkur kıymetler kiralıyan bakımından, bu tarihte aynen tahsil olunmuş addolunur.

Gelecek yıllara ait olup peşin tahsil olunan kiralar, ilgili buldukları yılların hasılatı sayılır. Şu kadar ki, ölüm ve memleketi terk hallerinde mükellefiyetin kalktığı tarihi takibeden zamanlara ait olmak üzere peşin tahsil olunan kiralar, mükellefiyetin kalktığı dönemin hasılatı addolunur.

Gayrimenkul iradı sahipleri için,

1. İttıla hasıl etmeleri kaydiyle namlarına, kamu müessesesine, icra dairesine, bankaya, notere veya postaya para yatırılması;
2. Kira olarak doğan alacağın başka bir şahsa temlik (Temlikin ivazlı olup olmadığına bakılmaz. İvazlı temliklerde ivazın tahsil şartı aranmaz) veya kiracısına olan borcu ile takası; tahsil hükmündedir.

Yabancı parasiyle yapılan ödemeler, ödeme gününün borsa rayici ile, borsada rayici yoksa, Maliye Bakanlığı'nca tespit edilecek kur üzerinden Türk parasına çevrilir.

Emsal Kira Bedeli Esası

Madde 73 – (2361 sayılı Kanunun 50'nci maddesiyle değişen başlık)

Madde 73 – (3239 sayılı Kanunun 56'ncı maddesiyle değişen fıkra) Kiraya verilen mal ve hakların kira bedelleri emsal kira bedelinden düşük olamaz. Bedelsiz olarak başkalarının intifasına bırakılan mal ve hakların emsal kira bedeli, bu mal ve hakların kirası sayılır. Bina ve arazide emsal kira bedeli, yetkili özel mercilerce veya mahkemelerce takdir veya tespit edilmiş kirası, bu suretle takdir veya tespit edilmiş kira mevcut değilse Vergi Usul Kanunu'na göre belirlenen vergi değerinin % 5'idir. Diğer mal ve haklarda emsal kira bedeli, bu mal ve haklarının maliyet bedelinin, bu bedel bilinmiyorsa, Vergi Usul Kanunu'nun servetlerin değerlendirilmesi hakkındaki hükümlerine göre belli edilen değerlerinin % 10'udur.

Aşağıda yazılı hallerde emsal kira bedeli esası uygulanmaz:

1. Boş kalan gayrimenkullerin muhafazaları maksadiyle bedelsiz olarak başkalarının ikametine bırakılması;
2. **(3239 sayılı Kanununun 56'ncı maddesiyle değişen bent)** Binaların mal sahiplerinin usul, fûru veya kardeşlerinin ikametine tahsis edilmesi (Usul, fûru ve kardeşlerden herbirinin ikametine birden fazla konut tahsis edilmiş ise bu konutların yalnız birisi hakkında emsal kira bedeli hesaplanmaz. Kardeşler evli ise eşlerden sadece biri için emsal kira bedeli hesaplanmaz.);
3. Mal sahibi ile birlikte akrabaların da aynı evde veya dairede ikamet etmesi.
4. **(3239 sayılı Kanununun 56'ncı maddesiyle eklenen bent)** Genel bütçeye dahil daireler ve katma bütçeli idareler, il özel idareleri ve belediyeler ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılan kiralamalarda.

Giderler

Madde 74 – (2361 sayılı Kanununun 51'inci maddesiyle değişen fıkra) Safi iradın bulunması için, 21'inci maddeye göre istisna edilen gayrisafi hasıllata isabet edenler hariç olmak üzere gayrisafi hasıllattan aşağıda yazılı giderler indirilir:

1. Kiraya veren tarafından ödenen aydınlatma, ısıtma, su ve asansör giderleri;
2. Kiraya verilen malların idaresi için yapılan ve gayrimenkulün ehemmiyeti ile mütenasip olan idare giderleri;
3. Kiraya verilen mal ve haklara müteallik sigorta giderleri;
4. **(4369 sayılı Kanununun 38'inci maddesiyle, değişen bent Geçerlilik; 1.1.1998 Yürürlük: 29.7.1998)** Kiraya verilen mal ve haklar dolayısıyla yapılan ve bunlara sarf olunan borçların faizleri ile konut olarak kiraya verilen bir adet gayrimenkulün iktisap yılından itibaren beş yıl süre ile iktisap bedelinin % 5'i (İktisap bedelinin % 5'i tutarındaki bu indirim, sadece ilgili gayrimenkule ait hasıllata uygulanır. Ancak, indirilmeyen kısım 88' inci maddenin 3' üncü fıkrasının uygulanmasında gider fazlalığı sayılmaz),(*)
5. **(2361 sayılı Kanununun 51'inci maddesiyle, değişen bent)** Kiraya verilen mal ve haklar için ödenen vergi, resim, harç ve şerefiyelerle kiraya verenler tarafından ödenmiş olmak şartıyla belediyelere ödenen harcamalara iştirak payları;
6. Kiraya verilen mal ve haklar için ayrılan amortismanlar (Amortisman tabi değer, malum ise maliyet bedeli, malum değilse, bina ve arazi için vergi değeri, diğer mallar için Vergi Usul Kanununun 267'nci maddesinin 3'üncü sırasına göre tespit edilen emsal değeridir);
7. Kiraya verenin yaptığı onarım giderleri (Emlakın iktisadi değerini artıracak surette tevsi, tadili veya bunlara ilaveler yapılması için ihtiyar olunan giderler onarım gideri sayılmaz);
8. Kiraya verilen mal ve haklara ait bakım ve idame giderleri;
9. Kiraladıkları mal ve hakları kiraya verenlerin ödedikleri kiralar ve diğer gerçek giderler;
10. **(2361 sayılı Kanununun 51'inci maddesiyle değişen bent)** Sahibi buldukları konutları kiraya verenlerin kira ile oturdukları konutun kira bedeli (kira indirimi gayri safi hasıllattan bu maddenin 1 ila 9 ve 11 numaralı bentlerinden yazılı giderler düşüldükten sonra, kalan miktar üzerinden yapılır; kiranın indirilemeyen kısmı 88'inci maddenin 3'üncü fıkrasının uygulanmasında gider fazlalığı sayılmaz);
11. **(202 sayılı Kanununun 37'nci maddesiyle eklenen bent)** Kiraya verilen mal ve haklarla ilgili olarak

mukavelenameye kanuna veya ilama istinaden ödenen zarar, ziyan ve tazminatlar.

Gayrimenkul sermaye mahiyetindeki mal ve hakların kısmen kiraya verilmesi halinde, yukarıda yazılı giderlerden yalnız bu kısma isabet edenler hasılatlardan indirilebilir.

(2361 sayılı Kanununun 51'inci maddesiyle değişen fıkrası) Mükellefler (hakları kiraya verenler hariç) diledikleri takdirde yukarıda yazılı giderlere karşılık olmak üzere hasılatlarından %25'ini götürü olarak indirebilirler. Götürü gider usulünü kabul edenler iki yıl geçmedikçe bu usulden dönemezler.

Bu madde hükmünün uygulanmasında para cezaları ve vergi cezaları hasılatlardan gider olarak indirilemez.

(*) 4. (Değişmeden önceki şekli) Kiraya verilen mal ve haklar dolayısıyla yapılan ve bunlara sarf olunan borçların faizleri;